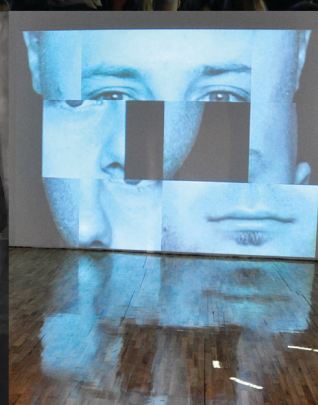
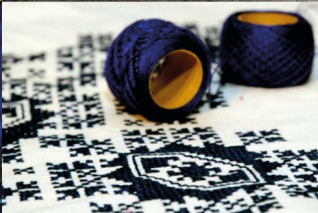

**Стратегија
развоја културе
Града Бања Лука**

2018-2028
НАЦРТ

УВОД	4
ПРАВНИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ	5
МЕЂУНАРОДНИ ПРАВНИ ОКВИР	5
ПРАВНИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	6
ГРАДСКА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА	6
ПРОБЛЕМИ И ИЗАЗОВИ НА КОЈЕ ОДГОВАРА СТРАТЕГИЈА	8
ПРОЦЕС ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ	9
КРАТКИ ПРЕГЛЕД СЦЕНЕ	11
КРАТКА АНАЛИЗА СТАЊА	12
ВИЗИЈА, МИСИЈА, СТРАТЕШКА ОПРЕДЈЕЉЕЊА	15
ВИЗИЈА	16
МИСИЈА	16
СТРАТЕШКА ОПРЕДЈЕЉЕЊА	16
ТРАНСПАРЕНТНА И ПАРТИЦИПАТИВНА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА	17
Кључни изазови	22
Циљеви, стратегије и активности	23
РАЗВИЈЕНА ИНФРАСТРУКТУРНА МРЕЖА ЗА КУЛТУРНУ И УМЈЕТНИЧКУ ДЈЕЛАТНОСТ	34
Кључни изазови	37
Циљеви, стратегије и активности	38
ЈАКА, АУТЕНТИЧНА И ПРОФЕСИОНАЛНА СЦЕНА	45
Кључни изазови	49
Циљеви, стратегије и активности	50
ДЕФИНИСАНА ПОЛИТИКА У ОБЛАСТИМА КУЛТУРНОГ И ПРИРОДНОГ НАСЉЕЂА	58
Кључни изазови	60
Циљеви, стратегије и активности	61
РАЗВИЈЕНЕ КУЛТУРНЕ И КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ	65
Кључни изазови	67
Циљеви, стратегије и активности	68
КУЛТУРЕ У ДИЈАЛОГУ	71
Кључни изазови	74
Циљеви, стратегије и активности	75
СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ И ПРОЈЕКТНЕ ИДЕЈЕ	78
СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ	78
ПРОЈЕКТНЕ ИДЕЈЕ	82
ЗАКЉУЧАК	86
ПРИЛОЗИ	88
ФИНАНСИРАЊЕ КУЛТУРЕ	89
Кључни изазови сцене (одабрани дијелови теренског истраживања)	92
Истраживање публике (одабрани дијелови истраживања публике)	97

1 УВОД

За креативност је потребна храброст. – Анри Матис (Henri Matisse)

Када се сагледају сви коначни циљеви којима неко друштво у свом развоју тежи, сви разлози за живот, сва стремљења и све идеје, долази се, недвосмислено и неизоставно, увијек на терен културе, у домен онога што чини најузвишенији аспект цивилизације, њену духовну димензију и крајњи израз и смисао. Култура је онај невидљиви дух који усмјерава друштво, показујући му пут и водећи га кроз вријеме, удишући му живот и освјетљавајући кораке. Некада је то несвјесно, некада се култура дискретно крије у жељи за бољим, садржајнијим животом, за љепшим окружењем, за срећнијом будућношћу, а некада је немогуће одупријети се човјековој основној тежњи, да ствара и да комуницира, да буде у односу са својом околином и са другима, да се изражава и да се унапређује, да промишља и да сања, да гледа иза хоризонта и да истражује непрегледна просторства свог унутрашњег бића. То је култура. Тај порив који не спава и који је у сталној динамици, који се не може искоријенити ма какве околности биле, о чему нам итекако свједочи цјелокупна људска историја. Ако растумачимо све дефиниције културе као цјелокупног људског дјеловања, као основе цивилизације, као покретача друштва и појединца, можемо једино закључити да је култура једини разлог због којег живимо, због којег се развијамо и који нас чини цивилизованима.

Друштва у којима култура није уређена одсликавају то стање у свим аспектима свог постојања. Ако не постоји јасна визија нити јасан пут културног напретка, онда сви остали аспекти друштва лутају, сваки у свом правцу, којем није јасан ни почетак нити крај, те тако стање стагнира или се чак и враћа уназад. Култура која није у складу са својим временом, која и у том аспекту лута, веже руке сваком могућем покрету ка развоју и спотиче сваки корак напријед. Само ако сви аспекти друштва дјелују у складу са својим контекстом, својим временом, а поготово са својом визијом идентитета, потеклом на насљеђу, а погледа управљеног у јасну будућност, онда садашњост може да крене у прецизном правцу и да за собом кроз културни развој поведе и остале дјелатности друштва. Користећи се умјетношћу и стваралаштвом као средством свог израза, добијамо и онај глас којим се у глобалној заједници показујемо и приказујемо, изражавамо свој идентитет, своје насљеђе и нове идеје, одолијевамо утапању и асимилацији, те промовишемо све оно још неисказано и неистражено богатство које можемо да понудимо.

Сва друштва која пролазе кроз транзицију или се услед ње укључују у токове, губећи тиме неку врсту континуитета, суочавају се са проблемом устројења културе. Поготово је то видљиво у данашњем хетерогеном и плуралистичком свијету, који је услед историјског контекста постао толико комплексан, да је изузетно тешко пронаћи праву формулу развоја, узевши у обзир толико мноштво могућих путева и начина. Оно што је, пак, извјесно је да је потребна велика храброст и одлучност да се тај развој постави у један конкретан систем, конкретан правац, те да се снажно и недвосмислено суочи са недостацима и са пријеко потребним промјенама, како год то у почетку било тешко и споро, јер свака новина изазива и онај страх од промјене, неповјерење у ново или непознато, те је комуникација превазилажења тог страха један од кључних изазова и бескомпромисни циљ. Као што позната изрека каже да сваки пут од хиљаду километара почиње са једним кораком, тако се на овај пут треба и кренути, са свијешћу о коначном циљу, али и са снагом да се један троми, неуређени, запетљани и херметични систем отпетља и уреди, те свим силама погура напријед.

Донијети нову концепцију граду који вапи за новим идентитетом представља један опсежан и темељан рад, који ће, пажљиво рашчлањујући и одмјеравајући своје сопствене капацитете и потенцијале, донијети нове вриједности, вриједности спајања и међусобне сарадње, вриједности комуникације и дијалога, вриједности заједништва свега онога што је до сада било разједињено, нови идентитет савременог града, који се не истиче својом величином него својом уникатношћу и својом спремношћу на промјене, те својим укључивањем у савремене токове културе и друштва. Само темељним промјенама и храбрим заузимањем става наша култура може да у друштву направи ону промјену која га буди из успаваног и инертног стања и активира у духовном и цивилизацијском смислу, како би у будућности постало онолико релевантно и важно колико његов изузетни потенцијал и заслужује.

2 ПРАВНИ ОКВИР ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ

Уставни основ за доношење Стратегије садржан је у Амандману XXXII на члан 68. т. 6. и 12. Устава Републике Српске, према коме Република Српска уређује и обезбјеђује бригу о дјечи и омладини, образовању, култури и заштити културних добара и физичкој култури.

Устав Републике Српске посвећује читаво једно поглавље (чл. 10–49) људским правима и основним слободама. Између осталог, члан 27. Устава прописује да је научно, културно и умјетничко стварање слободно, те гарантује заштиту моралних и имовинских права по основу научног, културног, умјетничког и другог интелектуалног стваралаштва.

2.1 Међународни правни оквир

- Повеља Уједињених нација (Сан Франциско, 26. јун 1945. године);
- Универзална декларација о људским правима (Париз, 10. децембар 1948. године);
- Конвенција о заштити умјетника извођача, произвођача фонограма и установа за радио-дифузију (Рим, 26. октобар 1961. године);
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (Њујорк, 16. децембар 1966. године);
- Универзална конвенција о ауторским правима (Париз, 24. јул 1971. године).

УНЕСКО

- Конвенција о заштити културних добара у случају оружаних сукоба (Хаг, 14. мај 1954);
- Конвенција о мјерама забране и спречавања недозвољеног увоза, извоза, преноса својине над културним добрима (Париз, 14. новембар 1970. године);
- Конвенција о ауторским правима (усвојена у Женеви 6. септембра 1952. године, измијењена у Паризу 24. јула 1971. године);
- Конвенција о заштити свјетске културне и природне баштине (Париз, 16. новембар 1972);
- Венецијанска повеља из 1972. године допуњена Повељом конзервације и рестаурације умјетничких и културних споменика из 1987. године;
- Конвенција о заштити подводног културног наслеђа (Париз, 2. новембар 2001);
- Конвенција о очувању нематеријалног културног наслеђа (Париз, 17. октобар 2003);
- Конвенција о заштити и промовисању разноврсности културних израза (Париз, 20. октобар 2005. године).

САВЈЕТ ЕВРОПЕ

- Европска конвенција о култури (1954);
- Европска конвенција о заштити археолошке баштине (Лондон, 6. мај 1969);
- Европска конвенција о заштити архитектонске баштине (Гранада, 3. октобар 1975);
- Европска конвенција за заштиту архитектонског наслеђа Европе (1985);
- Европска конвенција о кривичним дјелима у вези са културним добрима (Делхи, 23. јун 1985);
- Европска конвенција о заштити археолошке баштине (ревидирана, Валета 17. јануар 1992);
- Европска конвенција о филмској копродукцији (Стразбур, 2. октобар 1992);
- Европска повеља о регионалним језицима или језицима мањина (Стразбур, 5. новембар 1992);
- Хелсиншка декларација о политичкој димензији очувања културног наслеђа у Европи (Хелсинки, 30. мај 1996);
- Европска конвенција о предјелу (Фиренца, 20. октобар 2000);
- Европска конвенција о заштити аудио-визуелне баштине (Стразбур, 8. новембар 2001);
- Оквирна конвенција Савјета Европе о вриједности културне баштине за друштво (Фаро, 27. октобар 2005).

2.2 Правни оквир Републике Српске

- Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС”, бр. 98/16);
- Закон о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 11/95 и 103/08);
- Закон о Спомен-подручју Доња Градина („Службени гласник РС”, бр. 16/96 и 1/09);
- Закон о библиотечко-информационој дјелатности („Службени гласник РС”, број 44/16);
- Закон о позоришној дјелатности („Службени гласник РС”, број 92/16);
- Закон о издавачкој дјелатности („Службени гласник РС”, број 46/04);
- Закон о архивској дјелатности („Службени гласник РС”, број 119/08);
- Закон о музејској дјелатности („Службени гласник РС”, бр. 89/08, 57/12 и 18 /17);
- Закон о кинематографији („Службени гласник РС”, број 37/09);
- Закон о стицању статуса самосталних умјетника („Службени гласник РС”, број 50/10).

3 ГРАДСКА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА

Вођење градске културне политике повјерено је органима Града, градоначелнику као извршном органу власти, односно Одјељењу за културу, туризам и социјалну политику у оквиру Градске управе и Скупштини града, као органу одлучивања и креирања политике и Савјет за културу као скупштинском радном тијелу. Град Бања Лука према Закону о локалној самоуправи у области културе има сљедеће надлежности:

1. Заштити културних добара, осим културних добара која су Законом о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 11/95 и 103/08) утврђена као добра од значаја за Републику,
2. Обезбјеђује заштиту и одржавање споменика и спомен-обилежја од значаја за културно-историјску традицију, ако њихова заштита и одржавање нису уређени другим прописима,
3. Организује манифестације и обилежавање јубилеја у области културе од значаја за јеницу локалне самоуправе и развој културно-умјетничког аматеризма у јединици локалне самоуправе,
4. Обезбјеђује услове за прикупљање, обраду, чување и давање на коришћење књига и других публикација и услове за рад библиотека чији је она оснивач
5. Изградња, реконструкција и одржавање објеката културе у којима се остварју потребе културе у јединици локалне самоуправе.

Суфинансирање:

Поред наведених законских обавеза, Град издваја мања средства за суфинансирање програма и пројеката организација цивилног друштва које дјелују у Бањалуци.

Процес суфинансирања спроводи се на неколико начина, и то:

1 ТЕКУЋИ ГРАНТ:

Календар културних манифестација од значаја за Град

2 ТЕКУЋИ ГРАНТ:

Програми и пројекти удружења из области културе

3 ТЕКУЋИ ГРАНТ:

Културно-умјетничко аматерско стваралаштво

4 ТЕКУЋИ ГРАНТ:

Музеји и Библиотеке

1. Средства се распоређују на основу Програма финансирања Календара манифестација од значаја за Град усвојеног од стране Скупштине града, а на приједлог Одјељења за културу, туризам и социјалну политику. Приликом расподеле средстава за ову област конкурс се не расписује. Средства се распоређују на основу захтјева организатора и општих прописаних критеријума који остављају велики простор за произвољно одлучивање. У оквиру овог текућег гранта не постоји адекватни механизми евалуације, осим годишњих извјештаја који се подносе надлежном Одјељењу (2018. планирано 200.000,00 KM).

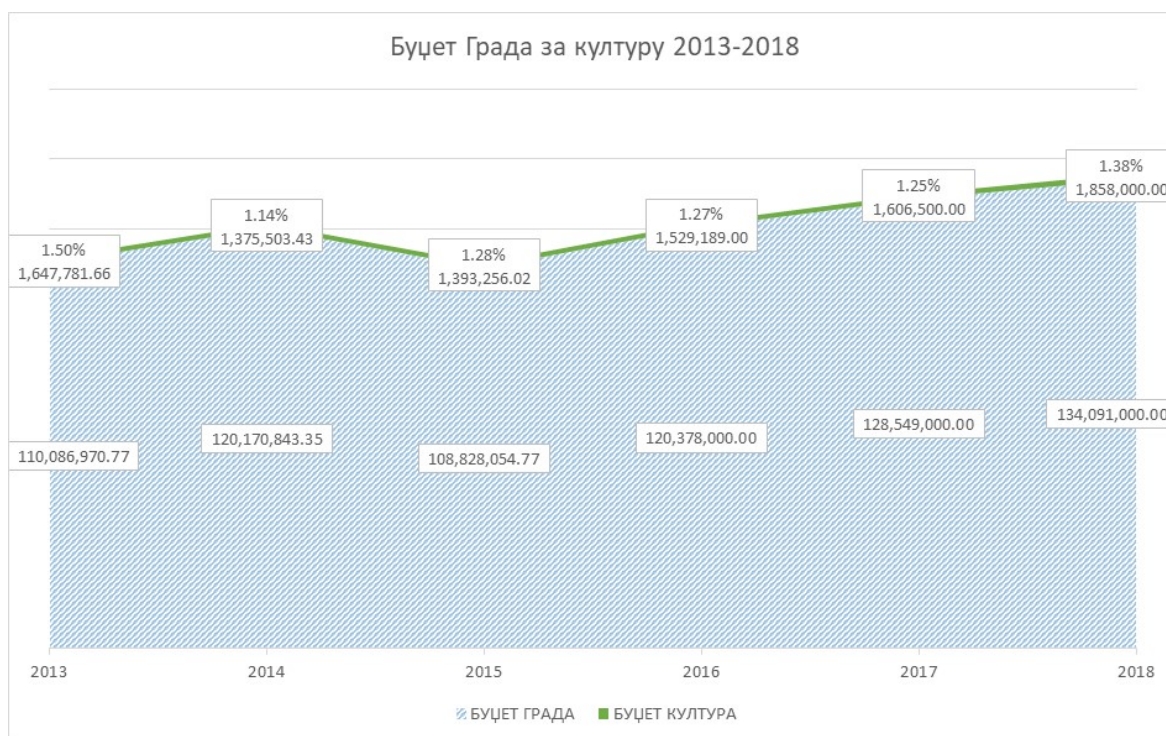
2. Из овог гранта се финансирају трошкови кориштења простора, струје, комуналних трошкова Удружења грађана "Градско позориште Јазавац" (око 25.000,00 КМ). Преостали износ, и то 40.000,00 КМ, се распоређује путем Конкурса. Ово су једина средства која се јавно распоређују. Конкурс нема дефинисане јасне области подршке, а комисија, састављена из два одборника, два службеника Града и једног стручњака из области, је јединствена и оцјењује пројекте из свих области културе (2018. године планирано 40.000,00 КМ).

3. Средства ове буџетске ставке се распоређују на основу годишњег програма финансирања културно-умјетничког аматеризма. Припрема га Одјељење у складу са достављеним захтјевима организација, на почетку године, а које се финансирају за редовне годишње програме (финансирање хладног погона). Програм усваја Скупштина града након мишљења Савјета за културу као радног тијела. Категоризација КУД-ова је први пут направљена прије 2 године, на основу извјештаја сачињеног од стране стручног лица (Музеј РС), на основу којег су дефинисане различите категорије КУД-ова (I, II, III) те издвојени различити финансијски разреди за њихову подршку. Ова линија финансирања није се никада реализовала путем конкурса, односно пројектно (2018. године је планирано 180.000,00 КМ).

4. Средства у оквиру овог гранта, која се искључиво користе за суфинансирање текућих трошкова, распоређују се у складу са обавезама прописаним за локалне заједнице, а према Закону о библиотечко-информационој дјелатности и Закону о музејској дјелатности.

Финансирање:

Увидом у Буџет и програмска документа Одјељења, Град обезбјеђује континуирано средства за рад ЈУ КЦ "Бански двор", кроз финансирање основних услова за рад (плате и материјални трошкови), без јасних и прецизно дефинисаних издвајања за програмске активности (које су КЦ "Бански двор" по први пут у посљедњих двадесет година додијељене у 2018. години).

Шема бр. 1: Буџет Града за културу – кретања у периоду од пет година (2013-2018)

4 ПРОБЛЕМИ И ИЗАЗОВИ НА КОЈЕ ОДГОВАРА СТРАТЕГИЈА

Током теренског истраживања, кроз упитнике, појединачне интервјуе и радне фокус групе, спроведеног за потребе израде овог стратешког документа, прикупљено је укупно 120 упитника (јавних установа културе, организација, умјетника и стручњака у култури), обављено је око 80 појединачних разговора и организовано је укупно 12 радних фокус група. Резултат ових разговора су јасно дефинисани кључни изазови у културној сцени Бањалуке на које би ова Стратегија требало да одговори:

- Недостатак јасних циљева, визије и транспарентног планирања
- Недовољно добар рад Одјељења за културу, туризам и социјалну политику
- Неадекватна расподела средстава
- Незаинтересованост политичке и економске елите за културу
- Слабо развијена независна сцена
- Образовање не припрема младе за савремену умјетност и културу
- Култура неписменост публике
- Превелик утицај политике на културу
- Недовољна улагања у домаћи кадар и домаћу продукцију
- Умјетност је маргинализована у наставним школским програмима
- Јавни простор Бањалуке није довољно искориштен за културу
- Небрига о културном наслеђу и споменицима културе
- Неефикасни подстицаји за филантропију и спонзорства
- Лоше руковођење јавним установама културе
- Низак ниво професионалности руководиоца, умјетника, менаџера и стручњака у култури
- Дом омладине није довољно искориштен за културне садржаје
- Недовољна улагања у програмске активности
- Бански двор није довољно искориштен за културне садржаје
- Небрига о култури живљења и простору генерално
- Бањалука нема развијену мрежу простора за умјетност
- Неодстатак сарадње у оквиру, али и изван сопственог сектора
- Непостојање критике
- Одвајање аматерског стваралаштва од професионалног
- Непостојање јасног културног идентитета града
- Недовољно културних и едукативних садржаја за дјecu
- Недостатак знања о ЕУ пројектима и недовољно аплицирање на исте
- Непостојање стандарда и евалуације

Ови специфични проблеми бањалучког поља културе обликовали су цјелокупан приступ стратешком планирању, укључујући метод и процес израде Стратегије, циљеве (опште и посебне) и предложена рјешења (кроз низ стратегија и активности као механизма). Иако једним документом није могуће ријешити све побројане проблеме, сви они су ипак узети у обзир приликом израде овог документа, неки у већој, а неки у мањој мјери и размјери. У том смислу, кључни изазови су, према својој проблематици и карактеру, груписани у неколико стратешких одређења, кроз организацију пет општих циљева.

4.1 Процес израде Стратегије

Град Бања Лука је процес израде *Стратегије развоја културе Бањалуке 2018-2028* започео у јуну 2017. године, а процес је текао паралелно са започетом израдом Пријаве за Европску престоницу културе 2024. године. Предлагач Стратегије је градоначелник Бањалуке, мр Игор Радојичић, а тим који је израђивао Нацрт стратегије чинили су: Моника Поњавић, уредник, Дијана Грбић, Марко Билбија, Младен Бањац и др Сарита Вујковић, чланови Тима за израду Апликације "Европска престоница културе 2024". Савјетник за израду Нацрта стратегије била је проф. др Милена Драгићевић-Шешић.

Тим је иницирао партиципативни процес израде овог стратешког документа, што би уједно требало да представља и нову праксу у креирању културне политике у Граду. Улога тима у самом процесу била је, прије свега, окупити различите заинтересоване стране (упитници су били послати свим културним актерима, а одзив је био око 80%) и тиме омогућити што већи степен учешћа у процесу израде овог стратешког документа. На тај начин Стратегија представља резултат заједничких снага који је проистекао из бројних разговора, индивидуалних и групних, појединачних искустава у раду са Градском управом Бања Лука, Одјељењем за културу, туризам и социјалну политику, те искустава у раду на културној сцени Бањалуке, кроз различита знања и тачке гледишта.

Изради самог документа претходило је теренско истраживање које се спроводило на два нивоа. У првом, истраживање је било сконцентрисано на све културне актере који својим радом дјелују у Бањалуци. Контактране су институције, јавне установе културе, организације цивилног друштва, као и појединци, умјетници, стручњаци у култури и студенти. У другој, истраживање је сконцентрисано на публику. На узорку од укупно 750 испитаника, организација "Перпетуум мобиле" спровела је детаљно истраживање потреба бањалучке публике. У питању су прва истраживања овог типа у Бањалуци.

Резултати истраживања довели су до двадесет кључних изазова из којих су изашли општи стратешки циљеви. Сваки од општих циљева даље је разлаган на посебне циљеве који ће довести до њихове реализације, а они даље на стратегије путем којих ће се посебни циљеви спровести и активности које до тога доводе, водећи при том увијек рачуна о томе ко ће носиоци активности бити и на који начин ће се оне спроводити. У том смислу, овај документ је утемељен у реалности и предвиђа реалне циљеве који су у периоду од десет година, на колико се Стратегија доноси, оствариви.

Током овог процеса, у периоду од шест мјесеци, од јуна до децембра 2017. године, организовано је дванаест радних фокус група (културно наслеђе, архитектура, позоришна умјетност, музика и сценска умјетност, филм, визуелне умјетности, плес, дизајн, књижевност, издавачка дјелатност, архивска, музејска и библиотечка дјелатност, културно-умјетничко аматерско стваралаштво, културно стваралаштво националних мањина) на којима су учествовали професори Универзитета у Бањалуци, директори републичких управних организација и јавних установа културе које дјелују на територији Града, умјетници и стручњаци у култури запослени у јавним установама културе, представници организација цивилног друштва, организатори фестивала и манифестација, као и чланови струковних удружења која дјелују на територији Републике Српске, са сједиштем у Бањалуци, представници националних мањина, те представници организација које се баве заштитом животне средине и спортом.

Циљ ових фокус радних група био је, прије свега, да се дође до једне оцјене стања културне сцене на којој поменути актери дјелују и дају одређене смјернице за побољшање културне сцене, а затим и да се доведе до умрежавања различитих културних актера, од којих се велики број њих, и поред чињенице да је Бањалука мали град, са малом културном сценом, никада раније није срео. Улога истраживачког тима задуженог за припрему Нацрта је на радним фокус групама била углавном медијаторска и састојала се у прикупљању, обједињавању, као и

обрађивању свих пристиглих приједлога и сугестија. На свим радним фокус групама постављана су иста питања и на свим се, без изузетка, разговарало о стању културне сцене у Бањалуци и њеном потенцијалном развијању кроз документ Стратегије.

По завршетку радних фокус група приступило се обради података и сортирању главних кључних изазова. Том приликом су направљене одређене групе гдје су у једној поменути изазови сврстани у опште, у оне који се дотичу свих (недовољна финансијска улагања у културу, недостатак транспарентности приликом расподеле средстава, недостатак јасних циљева, проблем организације јавног конкурса и питање комисије која одлучује о пројектима и критеријума по којима се пројекти бирају, недостатак инфраструктуре и мреже простора за културу, висок порез на ауторски рад, политизација културе, маргинализовање умјетности у школским наставним програмима итд.), док су у другој били сврстани конкретнији, специфични изазови који се тичу само појединих испитаних групација (за фестивале је то проблем преласка са буџетског на пројектно суфинансирање, за музеје, библиотеке и издаваче је питање откупа музејске и библиотечке грађе, за филм недостатак средстава за продукцију и копродукцијске пројекте, непостојање филмске приказивачке културе са акцентом на умјетнички, некомерцијални филм, за визуелне умјетности непостојање тржишта и мреже галеријских простора, резиденцијалних програма, за издаваче стихијско и непланско улагање у издаваштво, проблем илегалног трговања књигом, висок порез на књигу, гашење књижевства итд.).

На основу спроведених истраживања и исхода радних фокус група, формиране су тематске цјелине и стратешки правци дјеловања. Стратешки правци дјеловања, са јасно дефинисаним кључним изазовима, послати су свим заинтересованим странама које су биле дио теренског истраживања и дио радних фокус група на додатне коментаре и сугестије.

Водећи се и усклађујући се са Уставом Републике Српске, законском регулативом и Стратегијом развоја културе Републике Српске 2017-2022 која је на Народној скупштини Републике Српске усвојена 22. јула 2017. и чији је Акциони план усвојила Влада Републике Српске, ставивши је тако на снагу у новембру 2017. године, циљеви Стратегије развоја културе Бањалуке 2018-2028 су:

1. *Транспарентна и партиципативна културна политика*
2. *Развијена инфраструктурна мрежа културних и умјетничких дјелатности*
3. *Јака, аутентична и професионална умјетничка сцена*
4. *Дефинисати политику и стратегију у областима културног и природног наслеђа*
5. *Развијене креативне и културне индустрије (предузетништво у култури)*
6. *Културе у дијалогу*

A group of seven people are sitting on a dark, possibly stone or concrete, bench in the rain. The rain is falling heavily, creating a dense curtain of white streaks against the dark background. The people are dressed in casual to semi-formal attire. From left to right: a man with a beard in a plaid shirt, a man in a white button-down shirt, a woman with curly hair in a dark top, a man in a light-colored sweater, a man in a white button-down shirt, a woman in a white tank top, and a man in a dark shirt. In the foreground, a man in a white tank top and a woman in a white tank top are sitting on the ground, looking down. The overall mood is somber and reflective.

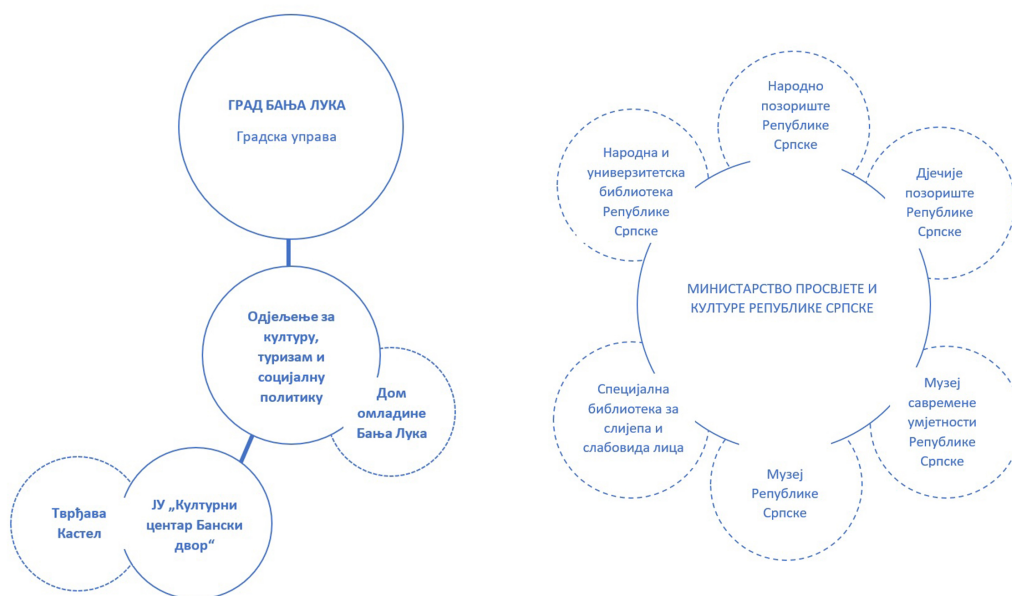
КРАТКИ ПРЕГЛЕД СЦЕНЕ

КРАТКА АНАЛИЗА СТАЊА БАЊАЛУЧКЕ СЦЕНЕ

Наши дани, Народно позориште Републике Српске

5 КРАТКИ ПРЕГЛЕД КУЛТУРНЕ СЦЕНЕ – АНАЛИЗА СТАЊА

Град Бања Лука је центар и највећи град Републике Српске, те други по величини град у Босни и Херцеговини. У том смислу, Бања Лука је значајан регионални центар културне продукције. У Бањалуци дјелује велики број јавних установа културе, цивилног друштва и иницијатива. Град је универзитетски центар у којем се школује, живи и ради велики број умјетника и културних дјелатника. Међутим, у надлежности Града Бањалуке је само једна јавна установа културе. Ријеч је о Јавној установи Културни центар "Бански двор" којој је дата на управљање Тврђава "Кастел". КЦ "Бански двор" запошљава укупно двадесет и шест радника, од чега три уредника културних програма, а располаже једном концертном двораном (до 350 мјеста), четири изложбена простора и два простора за одржавање предавања, промоција, округлих столова (око 300 мјеста). Тврђави "Кастел", која располаже љетном сценом (до 500 мјеста за сједење, односно 2000 мјеста), изложбеним простором реновиране "Камене куће" и три реновиране куле (двје се тренутно обнављају), није додијељен ниједан радник и она функционише на принципу уступања простора за културне програме у организацији других установа културе, организација цивилног друштва, те других физичких и правних лица. Под управом Града налази се и Дом омладине, који нема јасно дефинисану организацијску структуру. Овај простор се третира као простор којим располаже и управља Одјељење за културу, туризам и социјалну политику и нема никаква планирана средства за свој рад (осим средстава за одржавање) као ни средства за производњу програма. Дом омладине има само једног запосленог и, као Тврђава "Кастел", функционише по принципу уступања простора (без накнаде). На 1336 м², Дом омладине располаже амфитеатром (150 мјеста), плесном салом, изложбеним простором, двије радне просторије и отвореном холском платформом.

Шема бр. 2: Оснивачка структура јавних установа културе са сједиштем у Бањалуци

На територији града дјелују бројне установе чији су оснивачи други нивои власти. Републичке управне организације су: Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске и Архив Републике Српске. Јавне установе културе чији је оснивач Влада Републике Српске су: Музеј Републике Српске, Музеј савремене умјетности Републике Српске, Народно позориште Републике Српске, Дјечије позориште Републике Српске, Народна и

универзитетска библиотека Републике Српске и Специјална библиотека за слијепа и слабовида лица Републике Српске. Све ове установе корисници су простора у власништву Града Бања Лука, те се дијелом суфинансирају из буџета Града Бања Лука. Број запослених у овим установама је 2017. године чинио укупно 320 запослених, од чега 181 припадају умјетничком и стручном сектору (107-висока стручна спрема, 7-магистри струке (мастер), 16-магистри и 6-доктори науке).¹ Највише запослених има Народно позориште, деведесет и четири, а најмање Специјална библиотека за слијепа и слабовида лица, девет. Када је ријеч о програмским активностима у позориштима, Народном позоришту и Дјечијем позоришту, се, на годишњем нивоу, у просјеку изводи пет премијера уз организацију два фестивала, док музеји организују у просјеку осам изложби. Јавна установа културе која, према мишљењу публике, остварују најбољи програм су Народно позориште и КЦ "Бански двор", док су најниже оцјене понијели Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске и Специјална библиотека за слијепа и слабовида лица Републике Српске.²

Културну сцену Бањалуке чине и бројни ванинституцијални актери. У посљедњих десет година приједлоге пројеката за суфинансирање подносе стотине удружења грађана, културно-умјетничких друштава и других актера који се баве производњом културних садржаја. Највећи број удружења грађана који са пројектима аплицирају баве се сљедећим дјелатностима: позориште (продукција и фестивали), музика (фестивали и манифестације), културно-умјетничко аматерско стваралаштво (програми културно-умјетничких друштава и манифестације) и издаваштво. Пројеката из области визуелних умјетности, архитектуре, дизајна, плеса, филма и културног наслеђа готово да и нема. Или ако их, у ријетким случајевима, има онда су то пројекти фестивалског и манифестационог карактера.

Од већих фестивала и манифестација у Бањалуци се одржавају: Театар фест "Петар Кочић", Међународни фестивал позоришта за дјецу, Ноћ музеја, Међународни фестивал младог глумца "Заплет", "Дани Владе Милошевића", "Новогодишњи концерт Бањалучке филхармоније", Међународни фестивал анимираног филма "Бањалука", Међународни фестивал студентског позоришта "Кестенбург", "Демофест", "Fresh Wave", "Дукатфест", "Козара Етно", "Кочићев збор", "Дани архитектуре", те фестивали дјечијег стваралаштва, "Мали композитор" и "Ђурђевдански фестивал". У Бањалуци се не одржава ниједан фестивал плеса и савремене кореографије, ниједан фестивал савремене, експерименталне музике или савремених, експерименталних позоришних форми, а сви фестивали визуелне умјетности и дизајна су у посљедњих пет година угашени. Према мишљењу публике за најбоље манифестације су проглашени Демофест, Ђурђевдански фестивал и Новогодишњи концерт Бањалучке филхармоније, док се на супротној страни, као најслабији налазе Кровфест и Међународни фестивал анимираног филма "Бањалука".

Дугогодишње улагање у аматерско стваралаштво и манифестациону културу довело је до значајног слабљења независне умјетничке сцене Бањалуке. Спорадичне иницијативе, чији је крајњи резултат била продукција, стварање нових вриједности и популаризација домаћих умјетника, попут Међународног фестивала савремене умјетности "Спапорт", "Фластера", "Печакуча ноћи", Међународног фестивала кратког филма "Краткфил Плус", Фестивала студентског филма "Дука фест", "Минимума Максимуа" итд, манифестација које су домаћој публици на један квалитетан начин представљале тенденције свијета савремених умјетности и које су својим главним и пратећим програмом, са акцентом на едукацију, имале озбиљан потенцијал за раст, су се оваквим начином суфинансирања и недовољном подршком од стране Града након краћих периода трајања, заснованог углавном на ентузијазму појединаца, угасиле. Преживјеле су манифестације које углавном организују установе културе, образовне институције, приватне фирме и агенције, уз спорадичне манифестације у организацији цивилног

¹ Подаци јавних установа културе из образаца који су били дио теренског истраживања

² Подаци преузети из Истраживања културних потреба публике Бањалуке (видјети прилог)

² Подаци преузети из Истраживања културних потреба публике Бањалуке (видјети прилог)

друштва, с тим да се оне углавном одржавају у области музике и позоришта што је уосталом евидентно и из тренутног стања ствари.

Шема бр. 3: Шта је потребно промијенити у културној понуди Бањалуке (Истраживање публике)

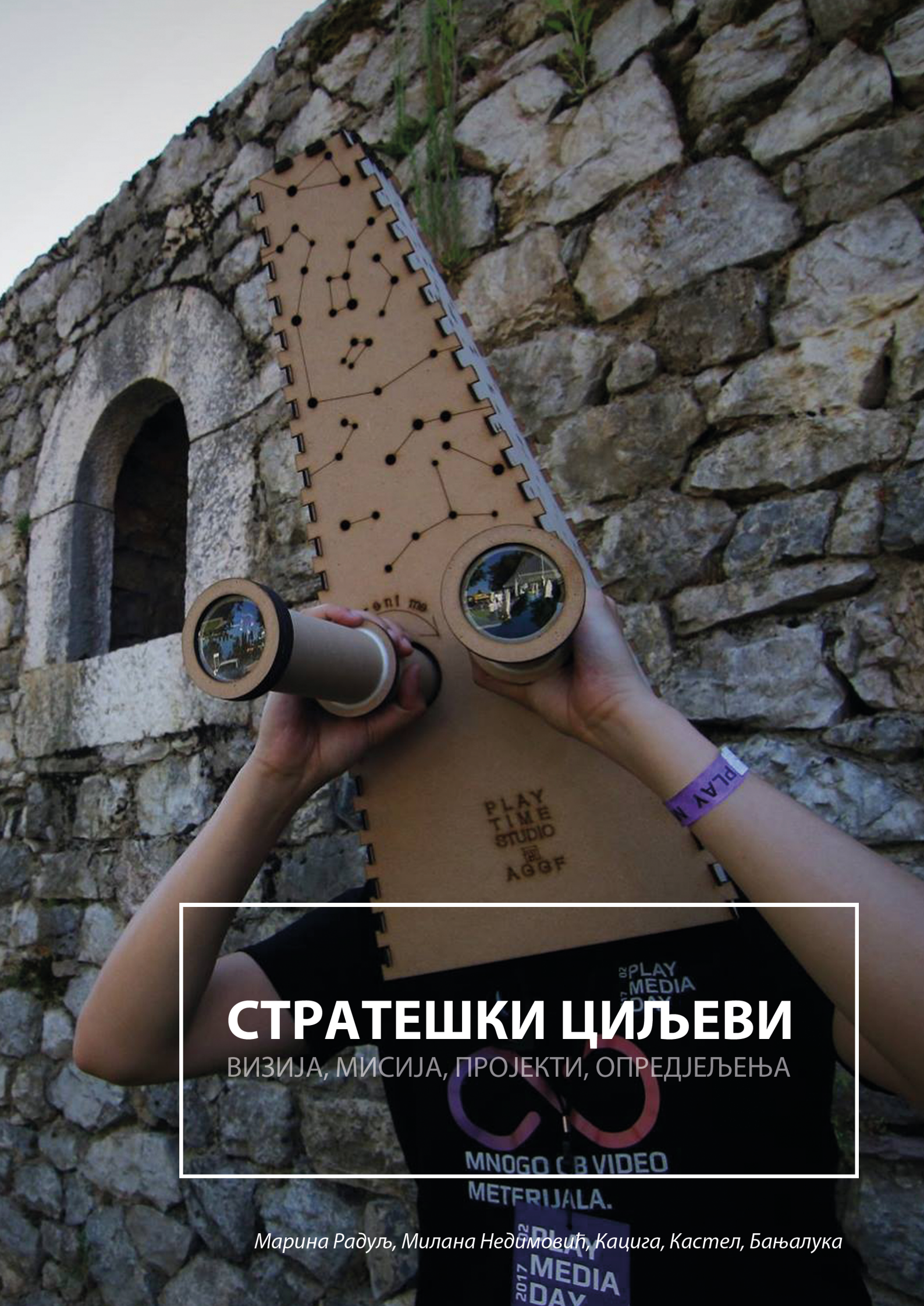
У Бањалуци тренутно дјелују четири професионална и три аматерска позоришта, с тим да су само Народно позориште и Дјечије позориште јавне установе културе, док су остала позоришта, професионална и аматерска, организована као удружења грађана, између осталог и УГ "Градско позориште Јазавац", те УГ "Невид театар". Исти је случај и са УГ "Бањалучка филхармонија", удружењем грађана које живи од пројеката у оквиру буџетског суфинасирања. Осим образовних институција (Академија умјетности), и једног културног центра, у Бањалуци не постоји ниједна установа која би филмску и музичку дјелатност развијала. Ту је синелекс Палас који, са седам сала, 1100 сједишта и 200 наслова годишње, развија само приказивачку дјелатност. Оснивање филмског и музичког центра би, у том смислу, била нека од могућих рјешења.

Републичких музеја 2	Републичких позоришта 2	Републичких библиотека 2	УНЕСКО листа 1
Градских биоскопа 1	Градских позоришта 0	Осталих позоришта 5	Културних центара 1
Националних добара 37	Културних добара 146	Галерија 1+	Концертних дворана 1
Градских атељеа 2	Универзитетских библиотека 26	Библиотеке средњих школа 11	Библиотеке основних школа 26

Шема бр. 4: Културна инфраструктура Бањалуке³

На пољу критике и теорије, ствари су тек у повоју, посебно услед чињенице да у граду дјелује тек одређени број театролога, теоретичара умјетности и критичара, углавном школованих у региону и иностранству. Поред тога, у области културе и умјетности се објављује тек незнатан број часописа, што је резултат неразвијене издавачке дјелатности као и непостојања стабилног академског издавача. Чињеница да не постоје ниједне недјељне новине додатно отежава стање критике, одсуством простора за озбиљније текстове. Критика се тренутно може пронаћи једино на порталима, који својим концептима обично не теже ка квалитету него квантитету. Без теорије и критике, те научно-истраживачког рада који ће развијати област и постављати критеријуме, озбиљних недјељника и издаваштва путем којих ће се резултати пласирати даље унапређујући дату област не може се говорити о развијеном културном животу и умјетничкој сцени.

³ Подаци Републичког завода за статистику и Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

ВИЗИЈА, МИСИЈА, ПРОЈЕКТИ, ОПРЕДЈЕЉЕЊА

Марина Радуљ, Милана Недимовић, Каџига, Кастел, Бањалука

6 ВИЗИЈА, МИСИЈА И СТРАТЕШКА ОПРЕДЈЕЉЕЊА

Стратешки оквир развоја подразумијева артикулацију низа промјене којима се жели постићи развој културе Бањалуке. Промјене се темеље на јасно препознатим и идентификованим снагама, слабостима, приликама и пријетњама, а одлука о стратешким одпредјељењима и циљевима донесена је на основу финансијских, управљачких и оперативних капацитета. При формирању циљева у обзир су узета и мишљења свих јавних установа културе, организација цивилног друштва, умјетника, стручњака у култури и публике и то на основу спроведених истраживања, као и иницијатива Града да се кандидује за пројекат *“Европска престоница културе”* током 2017. и 2018. године.

ВИЗИЈА | БАЊА ЛУКА 2028. ГОДИНЕ

Бањалука је град различитости. Не само град у којем различитости постоје у суживоту, него и у контакту, у односу, у прожимању и надоградњи, у комплементарности. Град у којем је спојено оно што другдје обично није спојено и у којем се на основу тога развијају нове вриједности и ствара склад екстремних супротности. Бањалука је град новог динамичног идентитета који се заснива прије свега на иновативности, интердисциплинарности и мултидисциплинарности, а затим и на живој културној баштини и иновативном наслеђу, вођен основним принципом одрживог развоја. Она је град богатог умјетничког садржаја приступачан свим грађанима. Мјесто које плијени, призива и своје туристе дочекује широм отворених руку. Наизглед неистражена и неоткривена, Бањалука је истовремено питома, мала и љупка, позната, град гостопримивих људи у којем се осјећа угодно и ушушкано, али и простор авантуре и нових, незаборавних искустава.

МИСИЈА

Култура Бањалуке заснована на принципима сарадње, дијалога и комуникације. Приоритет развоја културе Бањалуке лежи у развијању људских ресурса: са једне стране људских ресурса у смислу актера који културу производе, у продукцијском смислу, а са друге стране људских ресурса у смислу развоја активне публике, чинећи културне садржаје доступне сваком појединцу. Обезбједити услове за несметан развој умјетничког стваралаштва, продукције и креативних индустрија, очување, заштиту и промоцију културног наслеђа. Ставити Бањалуку на европску мапу дешавања и створити услове за мобилност умјетника и сарадњу на свим нивоима културе уз обнову инфраструктуре и подстицање културних садржаја у јавном простору.

Визија се постиже спровођењем пет општих стратешких циљева, односно опредјељења:

1. *Транспарентна и партиципативна културна политика*
2. *Развијена инфраструктурна мрежа за културне и умјетничке дјелатности*
3. *Јака, аутентична и професионална умјетничка сцена*
4. *Дефинисањем политике и стратегије у областима културног и природног наслеђа*
5. *Развијене креативне и културне индустрије (предузетништво у култури)*
6. *Културе у дијалогу*

Наведени циљеви се постижу спровођењем низа посебних циљева, стратегија неопходних за њихово остваривање, активности и пројеката. Пројекти се дијеле у двије категорије:

1. **пројектне идеје** – мањи пројекти који у одређеној мјери придоносе спровођењу и остварењу визије развоја културе, међутим одлука о спровођењу таквих пројеката зависи о спремности на дјеловање, финансијској и оперативној способности Града и Одјељења током развојног периода.
2. **стратешки пројекти** – већи пројекти који су неопходни за уклањање великог дијела развојних препрека и постизање визије културе током развојног периода.

КУЛТУРНА ПОЛИТИКА

ТРАНСПАРЕНТНА И ПАРТИЦИПАТИВНА

Комад ваздуха, RACE, Палас, Бања Лука

1 ТРАНСПАРЕНТНА И ПАРТИЦИПАТИВНА КУЛТУРНА ПОЛИТИКА

Као један од највећих кључних изазова који су током истраживања издвојиле и јавне установе културе, организације, умјетници, стручњаци у култури, али и публика је, поред недовољног финансирања културе, и недостатак визије и транспарентног планирања културе Одјељења надлежног за културу, које је од стране грађана оцијењено као најслабије. Ту су још и проблем недовољне комуникације Града са културним актерима бањалучке сцене, као и расподјела средстава која није добро осмишљена. Како би се овим изазовима одговорило неопходно је прије свега формирати радно тијело за културу и културну политику које би на себе преузело комуникацију између Града и културних актера која тренутно не постоји, а затим и извршити потпуно редефинисање и реорганизовање начина расподјеле средстава уз увођење и обезбјеђивање потпуне транспарентности током ових процеса путем којих би се осигурала и пријеко потребна одговорност. Да би такви процеси заживјели и да би се културна сцена могла даље развијати и јачати неопходно је повећати издвајања за културу како на локалном тако и на републичком нивоу што је, између осталог, један од предуслова за спровођење Стратегије. Ипак, повећање средстава без јасног циља и плана развоја нема пуно смисла, те је у том погледу неопходно поред развијања инфраструктуре за културне и умјетничке дјелатности довести до постепеног јачања домаћег кадра и програма који ће тај кадар осмишљавати и реализовати, до укључивања свих заинтересованих грађана у процесе одлучивања, као и развијања публике без које продукција културних садржаја не може да постоји и опстане.

Неколико је разлога због којих је „развој публике“ дефинисан као један од приоритета културне политике Европске уније, као један од примарних алата пројеката са којима се аплицира за програм „Европска престоница културе“, те као један од приоритета програма Креативна Европа. Први се наравно односи на поспјешивање интеркултурног дијалога и диверзитета, културног и језичког, као и на поспјешивање и јачање сарадње и на тај начин стварања дијалога међу различитим културама. Други иде уз такозвани „дигитални окрет“ који се појавио са новим технологијама и који се обично веже уз нове медије попут интернет платформи, апликација и друштвених мрежа. Трећи разлог произилази из алармантних статистичких података који су показали да број посјетилаца догађаја у култури драматично опада, као и да млади све мање учествују у догађајима које организују установе и организације у култури, што је случај и у Бањалуци.

Када је ријеч о броју посјетилаца у јавним установама културе у Бањалуци он из године у годину остаје исти без посебне тенденције раста. Најалармантнија ситуација је у Културном центру „Бански двор“ гдје се у период од 2012. до 2017. године тај број готово преполовио, са 113 500 на 59 840, док се у Специјалној библиотеци са слијепа и слабовида лица Републике Српске иако врло низак, он ипак удвостручио, са 1 120 на 2 010 посјетилаца. У Музеју Републике Српске он свих ових година остаје исти, око 13 000 посјетилаца, док је у позориштима или у благом паду, што је случај са Народним позориштем Републике Српске (са 37 113 на 29 920), или у благом порасту, у Дјечијем позоришту Републике Српске (са 33 370 на 36 991). Музеј савремене умјетности Републике Српске доживљава велике осцилације у броју посјетилаца, па тако број сваке године варира: од 24 350 у 2012, 75 350 у 2013, 24 386 у 2014, 36 589 у 2015 и 60 931 у

2016. години. Народна и универзитетска библиотека Републике Српске има у континуитету највећи број посјетилаца (гдје се, поред догађаја, рачунају и посјете читаоницама, чланства и сл.) који је у сталном, благом порасту и сада износи 97 982.⁴ Ови подаци тако указују на потребу да се са публиком мора радити интензивније и да би се требали пронаћи модалитети за њихово привлачење кроз различите акције, кампање, видове информисања и оглашавања, али и путем осмишљавања јасних, конкретних пројеката и програма установа културе чији би диверзитет требало да одговори на захтјеве и културне потребе најразличитијих друштвених групација, што је показало и истраживање публике и чиме би се на крају учешће грађана у културном животу у знатној мјери појачало.

Појам партиципативности, односно учешћа грађана у културном животу, почива на Члану 27. *Универзалне декларације о људским правима Уједињених нација*, који каже да "свако има право да слободно учествује у културном животу заједнице, да ужива у умјетности и да учествује у научном напретку и добробити која отуда проистиче". Самим тим, учешће грађана у културном животу града тако може имати различите манифестације, од поузданог и доступног информисања о самим културним дешавањима, преко посјета концертима, представама, изложбама, перформансима, трибинама, форумима до учешћа у различитим радионицама, организацијама које се баве аматерским стваралаштвом до разних волонтерских програма у институцијама, установама културе и организацијама цивилног друштва.

Шема бр. 4: Препреке грађана Бањалуке у културној партиципацији

⁴ Подаци теренског истраживања – упитници јавних установа културе

Међутим, да би учешће у културном животу могло да оствари свој пуни потенцијал и да би могло да оствари свој еманципаторски и развојни утицај, неопходно је садржаје учинити доступне различитој публици. Резултати истраживања културних потреба публике су показала да су као највеће препреке грађана у учешћу у културном животу издвојене лоша и застарјела понуда програма која не иде у корак са савременим стремљењима и није по укусу публике, недостатак новца и слаб проток информација, односно недовољна заступљеност културе у медијима. Оно што су грађани окарактерисали као најмање важно што се препрека тиче јесте да немају адекватну гардеробу за културне догађаје док је само 2.8% испитаних грађана изјавило да их култура не интересује.

Да би се развила креативност код дјеце, будући ствараоци, али и вјерна и образована публика, цјелокупан процес треба да започне са публиком у раној доби (основној или средњој школи), а најбољи начин је да се ученици укључе у сам процес стварања умјетности у сарадњи са умјетницима. Историјски гледано, у образовном систему Републике Српске, па тако и Бањалуке, креативни рад у школама је зависио углавном од индивидуалне иницијативе појединаца школе. Ове иницијативе, иако похвалне, немају видну системску подршку. Ученици који нису дио креативне секције, у најширем смислу, доживљавају културу и умјетност као производ, често изван контекста, у потпуности несвјесни креативног процеса који се дешава. У складу с тим, од пресудног је значаја системски изграђивати будуће креативце кроз рад са ученицима.

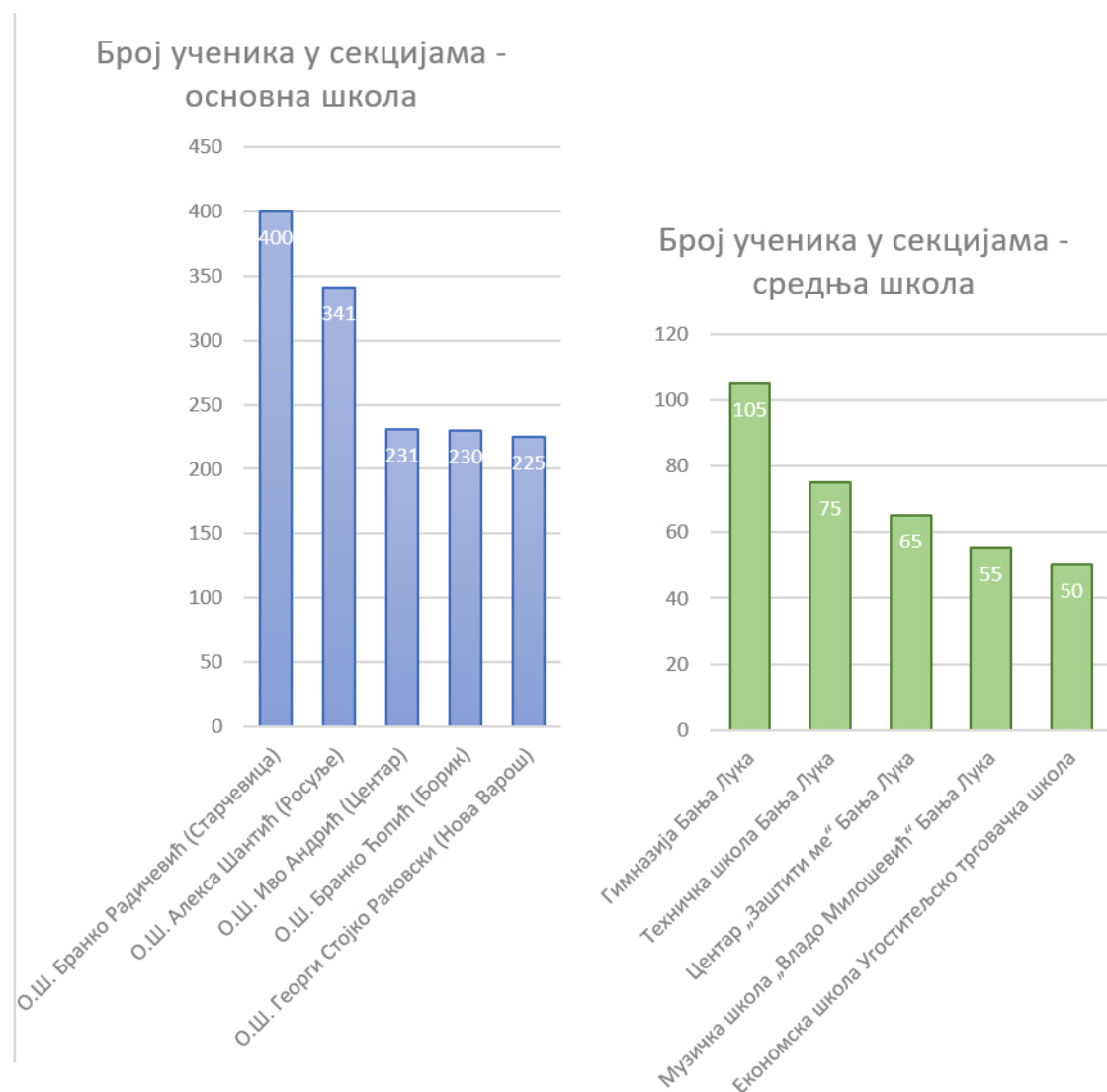
У овом тренутку, на подручју Града Бањалука егзистира 41 предшколска установа (од чега 21 из јавног и 20 из приватног сектора) у које је уписано 3780 дјеце. У 26 основних школа наставу је током 2017. године уписало 16188 ученика, а у 17 средњих школа (13 јавне и 4 приватне), 10089 ученика. У Бањалуци се тако тренутно школује укупно 26277 ученика, од чега њих 3986 похађа секције из умјетности, односно 15.2%.⁵

Култура и умјетност се у основним и средњим бањалучким школама изучавају кроз укупно седам секција (драмска, рецитаторска, литерарна, ликовна, фото, хор и фолклор) и кроз три предмета (Српски језик и књижевности, Музичка култура и Ликовна култура), с тим да се Ликовна и Музичка култура не изучавају у свим средњим школама нити у свим разредима. Поред тога, један од кључних проблема јесте застарјели назив и организација предмета, те алармантно низак фонд часова. Наиме, извођачке умјетности (позориште, плес) и филм се у основном и средњошколском образовању изучавају у оквиру ова три предмета, од који ниједан није уско специјализован за област. Фонд часова који се издваја конкретно за позориште је незнатан и износи мање од десет годишње, укључујући и факултативне посјете установама културе којима је позориште примарна дјелатност. Са друге стране, филм се као умјетност изучава у свим основним школама, али искључиво у оквиру Ликовне културе, док се у средњим школама изучава само у гимназијама. Иако филм, као и позориште, не припада домену ликовних умјетности, похвално је што уопште постоји, без обзира на то што је фонд часова сведен на минимум, на мање од пет годишње. С обзиром да у Бањалуци не постоји ниједна јавна установа културе специјализована за филм, те да се у оквиру школа не организују секције које се баве филмом, контакт дјеце и младих са овом врстом умјетности се углавном остварује кроз комерцијална дјела,

⁵ Подаци Републичког педагошког завода

узевши у обзир да у Бањалуци данас ради само један биоскоп, за разлику од посљедњих година 20. вијека када их је радило четири.

Музика се, у виду посебног предмета – Музичка култура, изучава у свим основним школама, и то од другог до деветог разреда, а фонд се креће од 34 часа годишње до 72, у зависности од разреда и наставног плана и програма. Када је ријеч о средњошколском образовању, ова умјетност се, поред двије музичке школе, изучава још само у гимназијама. Фонд часова се, у зависности од смјера, креће од 72 до 140 годишње. Поред саме наставе, ученици додир са музиком могу остварити и путем секција. У основним школама њихов се избор углавном своди на хор и фолклор, у којима је активно укупно 996 ученика, док је у средњим школама тај избор сужен, и то на хор, секција у којој учествује 101 ученик.

Шема бр. 5: Основне и средње школе са највећим бројем дјеце у средњим школама

Визуелна умјетност се у свим основним школама и гимназијама изучава искључиво кроз предмет Ликовна култура (чији би архаични назив требало да се промијени, јер се у склопу овог предмета, поред изучавања свих дисциплина визуелне

умјетности које нису нужно ликовне, изучавају, између осталог, и филм и позориште). Према наставном плану и програму основних школа, фонд часова Ликовне културе се креће од 1 до 2 седмично, односно од 36 до 72, у зависности од разреда, док се у гимназијама, у зависности од смјера, она изучава у првом разреду (рачунарско-информатички смјер), првом и другом разреду (општи и природно-математички смјер) или у сва четири разреда (друштвено-језички смјер). У односу на то, мијења се и фонд часова (36–72–140). Основци заинтересовани за ову умјетност се могу прикључити или ликовној секцији, у којој тренутно учествује 638 ученика или фото секцији коју према званичним подацима Републичког педагошког завода Републике Српске не похађа нити један ученик. У средњим школама је избор исти, па је тако, поред ликовне секције, коју похађа укупно 70 ученика, могуће узети учешће и у фотографској.

У току 2016/2017 школске године на Универзитет у Бањалуци, те на приватне факултете који дјелују на територији Града, уписано је укупно 8043 студента, од чега 86 (18 драмски, 30 ликовни и 38 музички одсјек) на Академију умјетности у Бањалуци. На три одсјека до сада је дипломирало укупно 746 студената на првом циклусу, и то: 183 (драмски одсјек), 349 (музички одсјек), 214 (ликовни одсјек). Други циклус (мастер) је завршило укупно 110, и то: 14 (драмски одсјек), 55 (музички одсјек), 41 (ликовни одсјек).

Развијањем креативног и критичког мишљења код дјеце различитог узраста, као и развијањем социјалних вјештина, те интеркултурне осјетљивости, утиче се на способности у којима је расуђивање, стваралаштво и рјешавање проблема кључно, и чиме се, у дугорочном смислу, формирају личности са развијенијим способностима, које могу да активније и плодносније учествују у друштву.

КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

- Недовољна финансијска улагања у културу
- Неодстатак јасних циљева, визије и транспарентног планирања
- Недовољно добар рад Одјељења за културу, туризам и социјалну политику
- Комуникација између Градске управе и актера у култури није у довољној мјери отворена и организована
- Незаинтересованост политичке и економске елите за културу
- Превелик утицај политике на кадровску политику у култури
- Неефикасни подстицаји за филантропију и спонзорства
- Непостојање јасних и јавности доступних критеријума, процедура и механизма за оцјењивање рада јавних установа културе
- Непостојање јасних и јавности доступних критеријума, процедура и механизма за евалуацију реализованих пројеката, суфинансираних од стране Града, као ни рада организација које стоје иза њих
- Недовољна сарадња одјељења у Граду по питању планирања културног развоја, као и недовољно присуство културних актера у процесу планирања економског и друштвеног развоја
- Неактивна публика
- Недовољно учешће грађана у културном животу
- Образовање не припрема младе за савремену умјетност и културу
- Умјетност је маргинализована у наставним школским програмима
- Превелик утицај политике на кадровску политику у култури

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.1. Успоставити независно радно тијело за културу

Стратегија 1: Формирати Форум за културну политику Бањалуке, стручно радно тијело које би требало да обезбјеђује подршку у развоју и промовисању културе, као спона између Града Бања Лука, јавног, приватног и независног сектора.

- Форум за културну политику Бањалуке окупља све представнике културне сцене града – умјетнике, стручњаке у култури и менаџере из јавног, цивилног и приватног сектора, а са идејом покретања свеопштег дијалога о културној сцени Бањалуке
- Форум за културну политику води именовано организационо тијело
- Именовано организационо тијело Форума доноси Правилник о раду
- Форум за културну политику одржава се периодично, а сазива се најмање три пута годишње
- Служи као партиципативни алат за праћење имплементације Стратегије развоја културе Бањалуке, те усвајања праваца културног развоја града
- Може учествовати у раду и пратити сједнице Савјета за културу као скупштинског тијела
- Форум за културну политику води рачуна о сталном развоју публике, културних потреба, навика и укуса грађана кроз редовна истраживања, редовна праћења и информисања
- Форум за културну политику развија и интеркултурни дијалог
- На Форуму се усвајају закључци и смјернице

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.2. Транспарентност у процесу финансирања и суфинансирања програма јавних установа културе и суфинансирања пројеката у култури

Стратегија 1: Појачати контролу и обезбиједити сталну транспарентност у процесу финансирања и суфинансирања пројеката културе и умјетности

- Обезбиједити транспарентност и потпуну одговорност приликом расподеле буџета за културу,
 - Ревизија према резултатима рада – све јавне установе културе које су буџетски корисници (Града), дужне су да једном у три године подносе евалуацију о свом раду и програмским активностима, чиме ће се обезбиједити одговорност рада установе и створити услови за преиспитивање њене позиције, те средстава која ће се улагати у њен рад,
 - Евалуација се даје на увид и члановима Форума за културну политику
-

Стратегија 2: Обезбиједити транспарентност кроз потпуну одговорност у процесу суфинансирања пројеката у култури

- Град Бања Лука дужан је да једном годишње распише јавни конкурс за суфинансирање пројеката из области културе (за пет дефинисаних линија суфинансирања, Календар на сваке три године, а откуп као посебан облик подршке)

- Сви пројекти и програми јавних установа културе чији оснивач није Град Бања Лука, организација и удружења из области културе који дјелују на територији Бањалуке суфинансирају се искључиво путем јавног конкурса
- Одлука о расписивању јавног конкурса за суфинансирање доноси се у новембру за сљедећу годину, а комисије почињу да раде непосредно након доношења буџета
- Да се поштују законске норме у вези са роковима објављивања јавног позива за суфинансирање пројеката из области културе
- Да пројекте пристигле на конкурс оцјењује стручна комисија, по областима
- Да је процес избора чланова комисије јаван
- Да су чланови комисије бирани из реда умјетника и стручњака из области за коју се бирају и из свих дјелатности
- Правилником јасно дефинисати пропозиције конкурса, позвати се на постојећу законску регулативу, одвојити области у култури са јасним критеријумима, прецизним, мјерљивим и доступним свима, одвојити професионално стваралаштво од аматерског
- Конкурс се расписује за мале и велике пројекте унутар појединачних дјелатности
- Мали пројекти (пројекти мањих димензија, пројекти младих организација, пројекти организација које се културом не баве континуирано) могу бити суфинансирани са износима до максимално 20.000,00 KM
- Велики пројекти могу бити суфинансирани са износима од минимално 20.000,00 до 100.000,00 KM
- Да су критеријуми за оцјењивање пројекта јасни,
- Да су критеријуми у складу са културном политиком и начелима културе
- Да су оцјене (изражене у бодовима са износима за суфинансирање) и коначне ранг листе јавне и доступне свима, односно објављене на веб страници Града Бањалуке
- Да постоји јасан механизам путем којег се врши дисквалификација пријављених пројеката који не задовољавају критеријуме, али и пројеката који нису испунили наведене циљеве, а финансирани су из Буџета по конкурс
- Пројекти се достављају на обрасцима које прописује Град Бања Лука,
- Пројекти који не испуне формалне услове биће дисквалификовани
- Да се поштују законске норме у вези са роковима о објављивању резултата о додјели средстава по јавном конкурс за суфинансирање пројеката из области културе
- Да сви суфинансирани пројекти морају обавити аутоевалуацију
- Трошкови аутоевалуације морају бити уврштени у буџет пројекта са којим се аплицира и за који ће се евалуација вршити (предвидјети хонорар за лице које ће вршити евалуацију по завршетку пројекта)
- Већи пројекти који су по конкурс добили преко 20.000,00 KM дужни су да обаве и екстерну евалуацију
- Да је евалуација (финансијски извјештај, квалитет садржаја, али и остварени резултати чиме јавност стиче могућност на давање оцјене изабраним пројектима) доступна свима и да се објављује на веб страници Града који расписује конкурс и додјељује средства
- Да се поштују законске норме у вези са роковима исплаћивања додјељених средстава
- Да се за расподјелу буџетских средстава изради Правилник о расподјели средстава путем конкурса за суфинансирање пројеката и програма у култури у који се укључују све горе побројане активности

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.3. Повећати издвајања за културу на републичком нивоу као предуслов за реализацију стратегије развоја културе и других стратешких циљева

Стратегија 1: Стратегија заговарања и повећања јавног интереса за финансирање

- Иницирати повећање издвајања за културу на републичком нивоу са 0.63% на минимално 2% из Буџета Републике у наредних десет година тако да се проценат повећава сваке наредне године за минимално 0.1%
- Иницирати успостављање фонда за подршку пројектима успјешним на међународним фондовима из културе на нивоу Владе Републике Српске
- Иницирање успостављања филмског фонда на нивоу Владе Републике Српске

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.4. Повећати издвајања за културу на локалном нивоу (Град Бања Лука) као предуслов за реализацију стратегије и других стратешких циљева

Стратегија 1: Стратегија заговарања и повећања јавног интереса за финансирање

- Повећати издвајања за културу на нивоу Града са 1.38% на минимално 8% у наредних десет година, тако да се проценат повећава сваке наредне године у просјеку за минимално 0.7%,
-

Стратегија 2: Нови извори финансирања

- Иницирати измјену и допуну Закона о јавно-приватном партнерству (уврстити културу)
- Иницирати увођење олакшица за порез на донације (Привредна друштва треба да имају могућност избора да ли да плаћају целокупан износ пореза држави или да донирају – највише 5% - дио пореза за културу, док ће остатак плаћати држави)
- Подстицање спонзорстава иницирањем увођења стимулативних законских одредби и промоцијом (јавна признања донаторима, награде итд.)
- Иницирање измјене Закона о порезу на добит
- Иницирање смањења пореза на ауторски рад (за културу и умјетност)
- Иницирање смањења пореза на књигу
- Иницирање увођења олакшица за спонзорства и донације
- Подстицати оснивање фондација и завјештања иницирањем увођења стимулативних законских одредби и активном промоцијом

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.5. Унаприједити сарадњу културе и осталих одјељења у Граду

Стратегија 1: Укључити Одјељење у чијој је надлежности култура у израду свих стратешких и планских докумената и иницијатива у оквиру којих се реализују активности од општег јавног интереса

- Укључивање културе у шире процесе урбаног планирања (просторно и урбанистичко планирање, становање, саобраћај и др.)
- Укључивање културе у активности планирања комуналне инфраструктуре
- Укључивање културе у све процесе који се односе на кориштење објеката образовних установа, подношење иницијатива за допуне и измјене школских наставних програма, стипендирање ученика и подршку развоју младих талената и пројеката усмјерених младима у области културе

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.6. Формирати Одјељење за културу

Стратегија 1: Одвојити културу као самосталну организациону јединицу

- Покренути иницијативу за издвајање посебног одјељења у чијој надлежности ће искључиво бити активности на реализацији културне политике и начела у култури
- Формирање три одсјека при Одјељењу за културу, и то: Одсјек за културно наслеђе, Одсјек за савремено стваралаштво и креативне индустрије и Одсјек за аматерско стваралаштво и развој публике
- Повећати број запослених, стручног кадра, у складу са потребама

Стратегија 2: Јачати капацитете Одјељења за културу

- Систематизацијом предвидјети запошљавање кадра образованог у различитим областима културе (умјетност, друштвене и хуманистичке науке), посебно у области културног наслеђа, савременог стваралаштва и креативних индустрија, пројект менаџера и вођа тимова
- Јачање кадровских ресурса кроз обавезно цјеложивотно образовање, едукацију, умрежавање и тренинг свих запослених (усавршавање у подручју области управљања културом, културног наслеђа, умјетности, креативних индустрија, културног туризма, европских фондова)
- Мобилност радника, размјена искустава и трансфер добре праксе – могуће је оснажити сарадњу са побратимљеним градовима и договорити мобилност запослених ("job shadowing" у трајању од најмање 14 дана)
- Успоставити систем стручног усавршавања кадра

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ: Спровођење Стратегије развоја културе захтијева додатне управљачке и оперативне капацитете који ће донијети нова знања и потребне компетенције. У оквиру иницијативе јачање капацитета предлаже се увођење новог Одјељења за културу чији ће капацитет, уз редовну дјелатност, те у складу са стратешким усмјерењима, бити у могућности провођења промјене са сврхом постизања визије културног развоја. У циљу боље организације предлаже се прерасподјела ресурса (или ново запошљавање у случају недостатка стручног кадра), усавршавање у подручју трендова у култури и културном туризму, мобилности и стицању нових знања.

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.7. Номенклатура занимања и јасан кадровски план у култури

Стратегија 1: Мапирање свих занимања из области културе и умјетности

- Спровести детаљну анализу свих кадровских капацитета из области културе које Бањалука има на располагању
- Иницирати измјену и допуну Правилника о листи струковних, академских и научних звања („Службени гласник Републике Српске“, бр. 117/14 и 83/15), који би био усклађен са документом Класификација занимања у Републици
- Ускладити Правилник са документом „Класификација занимања у Републици Српској“ Завода за статистику Републике Српске.

Стратегија 2: Направити јасан план кадровске политике

- Град Бањалука и Форум за културну политику у сарадњи са Универзитетом у Бањалуци и Министарством просвјете и културе (ресори за културу и просвету - одјељење високог образовања) праве јасан план кадровске политике за Бањалуку
- Дефинисати приоритете у односу на суфицит (извођачи, филмски редитељи итд.), односно дефицит кадра (кореографи, продуценти, културни менаџери, организатори програма итд.)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.8. Подизање нивоа стратешког мишљења

Стратегија 1: Израда стратешког плана за цијели сектор културе

- Све установе културе, на републичком и локалном нивоу, као и сва удружења грађана и правна лица регистрована за обављање културно-умјетничке дјелатности на територији Бањалуке која са пројектима аплицирају на јавне конкурсе за суфинансирање, дужне су да направе стратешки план развоја за период од минимално три године (укључујући и кадровску политику својих установа, односно организација)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.9. Јачање капацитета за културну политику и практично дјеловање

Стратегија 1: Јачање кадровских ресурса кроз обуке и континуирано професионално усавршавање

- Усавршавање и тренинзи запослених у домену културне политике (доношење одлука, заговарање, лобирање, итд.) и у домену управљачких вјештина (стратешко планирање,

развој публике, а посебно оних које се односе на културу сјећања – институционално сјећање – архивирање и документација – дигитализација)

- Познавање страних језика (неопходно за умрежавање)
- Обезбјеђивање финансијске подршке дефицитарном кадру у установама
- Створити услове за умрежавање између свих радника у култури, али и за размјену искустава (годишњи састанци, дебате, форуми)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.10. Развијање научно-истраживачког рада у области културе и умјетности

Стратегија 1: Међусекторска сарадња

- Формирати међусекторску Радну групу (Град Бања Лука, Министарство науке и технологије и Министарство просвјете и културе) за унапређење и развој научноистраживачког рада у области културе и умјетности

Стратегија 2: Конференција и стручни скупови

- Системски развијати пројекте са потенцијалом за унапређење области
- Јачање едукативних програма при свим фестивалима (са акцентом на теоријски рад, критику и продукцију)

Стратегија 3: Развијање научно-истраживачког рада кроз издаваштво

- Развијати научноистраживачки рад подизањем нивоа часописа у којима ће резултати истраживања бити публиковани (идентификовати са Министарством науке и технологије и Министарством просвјете и културе и поставити циљ да се један часопис у домену културе подигне на међународни ниво)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.11. Континуиран развој културних потреба, навика и укуса грађана Бањалуке

Стратегија 1: Развијање установа културе као платформи за континуиран и сталан развој публике

- Све установе културе које дјелују на територији Бањалуке би у своје стратешке документе требале уврстити и план развоја публике

- Иницирати увођење анимацијских и медијацијских програма у редован програм свих установа културе (кроз радионице, предавања, стручна вођења, округле столове (за културно наслеђе, позориште, књижевност и филм итд.) тако да сваке године установа има барем два нова програма у овом домену
- Конкурсом за суфинансирање подржати пројекте културне анимације и медијације (радионице, предавања, отворене разговоре и дебате, развој мобилних апликација, акције у јавном простору и друге врсте алтернативних приступа) у оквиру категорије "едукативни програми" који за циљ имају успостављање и стварање односа између публике и умјетничког дјела (приоритет у суфинансирању требало би да имају само они који у себи садрже анимацијске и медијацијске праксе)

Стратегија 2: *Увести развој публике као један од алата пројеката цивилног друштва који се суфинансирају по јавном конкурс у из буџета Града*

- Све организације цивилног друштва које дјелују на територији Бањалуке би у своје стратешке документе требале уврстити и план и методе развоја публике
- Пројекти са којима аплицирају на јавни конкурс би као један од својих алата требало да обавезно имају и развој публике (кроз едукацију, образовање, пратеће програме, анимацијске и медијацијске програме, улазак у јавни простор, партиципативност и учешће грађана итд.)
- Све организације које дјелују на територији Бањалуке у својим годишњим извјештајима достављају информације о горе реализованим пројектима

Стратегија 3: *Унаприједити приступ јавним установама културе*

- Прилагодити просторе и садржаје лицима са посебним потребама (уклонити физичке баријере лицима са посебним потребама у свим јавним установама културе на територији Бањалуке, гдје год је то могуће)
- Увести у програме јавних установа културе обавезну ставку стварања културног садржаја намијењеног лицима са посебним потребама и охрабрити њихову везу са одговарајућим удружењима грађана међу којима треба развијати капацитете културних медијатора
- Дигитализација грађе Банског двора (архивска, музејска...)
- Осавремењивање и модернизација интернет презентација јавних установа културе (веб странице, друштвене мреже...), те могућност коришћења за слијепе (звучна основа)
- Осавремењивање техничке опреме и дигиталних система контроле

Стратегија 4: *Успоставити комуникацију са локалном публиком на тему актуелних кретања на међународној умјетничкој и културној сцени и укључити грађане Бањалуке у креирање културних садржаја*

- Организовати радионице и предавања са различитим групацијама у јавним просторима Бањалуке и по мјесним заједницама

- Креирати партиципативне моделе културних активности који кроз популаризацију умјетности и културе публици представљају актуелности из домена умјетности
- Радионице у јавном простору вођене од стране умјетника и стручњака у култури које производе партиципативна дјела умјетности (примјер: мозаик-мурали или скулптуре у техници керамике који истовремено едукују публику о технологији ове умјетности, стварајући једно партиципативно збирно дјело у виду мурала или скулптура у јавном простору)
- Скупљање карактеристичних прича везаних за град, које могу у партнерској сарадњи са удружењима независног сектора да резултују у разним видовима финалног умјетничког израза (примјер: сарадња публике, независног сектора кроз визуелне умјетности, књижевност или архитектуру и дизајн, као и туристичке организације)
- Рад са публиком кроз везу креативних индустрија и умјетности (примјер: акције осликовања чамаца-дајака кроз креативне радионице у сарадњи са локалним и страним умјетницима, те организовање регате као пратећег догађаја)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.12. Образовати, едуковати, оснажити и укључити грађане у процес стварања, ревитализације и очувања културног наслеђа, заштите и очувања природног наслеђа

Стратегија 1: Активним и континуираним ширењем знања о важности и вриједности културног и природног наслеђа укључити грађане у процесе стварања, заштите и очувања културног и природног наслеђа

- Иницирати увођење посебних програма који се тичу културног и природног наслеђа у основне и средње школе (кроз школске наставне програме, секције или креативне програме)
- Јачати сарадњу између културних и образовних институција, као и између установа заштите, организација цивилног друштва и образовних установа, ради учења о наслеђу, али и кориштењу наслеђа у оквиру школских наставних програма (основне, средње школе и факултети)
- Јавним конкурсом подржати пројекте који се баве наслеђем и теже да активно укључе грађане у процесе истраживања, интерпретације, заштите и одговорног кориштења културног и природног наслеђа
- Развити нове форме интерпретације и очувања културног наслеђа кроз сарадњу са цивилним друштвом, у складу са ФАРО конвенцијом Савјета Европе и Унесковом конвенцијом о очувању нематеријалног културног наслеђа

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.13. Развијање креативности код дјеце

Стратегија 1: Фокус на развој креативности код дјеце и младих (будућих креативних стваралаца и публике) кроз образовање и међуресорну сарадњу

- У сарадњи са школама и умјетницима осмислити креативне програме који би се спроводили у склопу наставних и ваннаставних активности
- Расписати јавни конкурс или по позиву укључити умјетнике и стручњаке у култури да осмисле креативне програме за ученике основних и средњих школа
- Креативни програми се могу састојати из: 1) креативних радионица (вођених од стране стручњака из области, одржаних или у простору школе или у установи културе, у зависности од карактера и теме радионице); 2) приказивачке дјелатности (филмски програми у школама, филмске пројекције и предавања на разне теме и сл.); 3) стваралаштва (у оквиру школских секција интензивно радити на развоју креативности и вјештина код дјеце, а кроз писање, поезију, стварање драмског текста, сликање, компоновање, фотографију итд.); и 4) продукције (у склопу српског језика, енглеског језика, ликовне културе, музичке културе и физичке културе на годишњем нивоу учествовати у продукцији представе базиране на домаћем тексту, тексту из свјетске културне баштине, или оригиналном тексту ученика школе, у продукцији изложбе, кореографије и слично)
- Издвојити средства која ће се усмјеравати на креативне програме основних и средњих бањалучких школа из области културе и умјетности кроз стимулисање већег учешћа ученика, интердисциплинарност и продукцију (креативни програми са већим бројем активних ученика, креативни програми који међусобно остварују сарадњу (нпр. литерарни, ликовни, драмски и музички на стварању представе) и чији је резултат изложба или извођење или приказивање добијају средства
- Активно радити и подстицати развој креативности код дјеце и младих кроз примјену нових технологија и знања
- Задужити јавне установе културе да у склопу својих програмских активности остваре продукцију минимално једног догађаја на годишњем нивоу чија су циљна публика дјеца и млади

Стратегија 2: Јачање педагошке компоненте

- Покренути кампању у оквиру које ће Град Бања Лука, као иницијатор и један од носилаца активности, организовати дискусију, тренинг или предавање о значају културе и умјетности у развоју креативности код дјеце
 - Заједно са Министарством просвјете и културе Републике Српске обезбиједити тренинг и предавања васпитачима, наставницима и професорима (у школама које дјелују на територији Бањалуке) о значају културе и умјетности у развоју креативности код дјеце
 - У цијели процес је неопходно укључити вртиће и школе, а у циљу даљег преношења знања insistирати да васпитачи, учитељи, наставници и професори, који су прошли обуку, исте спровode унутар својих установа
 - Упознати родитеље са значајем који култура и умјетност имају у развоју креативности код дјеце,
 - Јачати едукативне програме свих фестивала и манифестација
-

Стратегија 3: Иницирати измјену школских наставних програма

- Иницирати реевалуацију школских планова и програма предмета који се баве културом и умјетношћу у свим основним и средњим школама и на основу резултата увести промјене и направити реорганизацију предмета (измјене назива, програма и увећање фонда часова)
- Подићи ниво заинтересованости код ученика, наставника и професора кроз низ радионица и едукативних програма
- Иницирати увођење предмета који би се бавио визуелном културом и новим медијима у складу са савременим стремљењима у умјетности
- Иницирати увођење предмета који се баве културом и умјетношћу у све средње школе
- Понудити истраживање културе као нови изборни предмет у свим средњим школама и пратити резултате (наставу би држали умјетници, стручњаци у култури; циљ овог изборног предмета, који би се одвијао у форми радионице, је испитивање потреба ученика и генерално повећање заинтересованости за изучавање културе и умјетности)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.14. Развијање младог кадра кроз обавезне праксе

Стратегија 1: Фокусирање на развој младог кадра кроз сарадњу институција културе и увођење обавезних пракси током студија у циљу стручног усавршавања и стицања практичних знања

- Укључивати студенте у процес креирања и продукције програмских активности установа култура кроз обавезне праксе (према Протоколу о студентској пракси 12-G-265/18 из 2018.)
- Укључивати студенте умјетности у пратеће активности установа култура (одређивање процентуално у односу на број пратећих активности), као и у различите пројекте интерпретације баштине, те умјетничке колоније

ПОСЕБНИ ЦИЉ 1.15. Популаризација културе и умјетности

Стратегија 1: Обезбиједити медијски простор умјетницима

- Кроз системе комуникације које користи Град Бања Лука обезбиједити медијски простор у којем се промовише бањалучко културно стваралаштво
- Обезбиједити средства за закуп медијског простора за промоцију бањалучког стваралаштва
- Промовисати идеју Бањалуке као града кандидата за престоницу културе кроз јавни сервис и кампање
- Промоција туристичке организације Бањалуке кроз културу и културно наслеђе у сарадњи са јавним сервисом
- Појачати медијску присутност културе и умјетности у информативном и културном програму

Стратегија 2: Приближити културу и умјетност свим грађанима

- Обезбиједити нове системе оглашавања културе у јавном простору (формирање децентрализоване мреже стандардизованих инфо пунктова за културу у виду комуналне инфраструктуре)
- Обезбиједити нове системе оглашавања културе у медијском простору (веб странице, апликације, QR кодови) и формирање јединствене веб платформе са информацијама о свим културним дешавањима у граду – "Културни зид"
- Увести ставку откупа путем осмишљених кампања које укључују грађане (на примјер, за откуп књига: колико грађани купе књига код изабраних издавача и у "Бањалучкој кући књиге" толико ће Град истих књига откупити и поклонити библиотекама)

Стратегија 3: Обезбиједити платформу за гласање грађана о квалитету програмских и пројектних активности свих културних актера Бањалуке (јавне установе културе на локалном и републичком нивоу), организације цивилног друштва, остала правна и физичка лица)

- Организовати веб платформу са детаљним информацијама о свим догађајима, програмима и пројектима који се одвијају на територији Града (вријеме, датум, мјесто одржавања итд.) – Културни зид
- У рубрици "Бирајмо заједно" оставити унапријед формулисан веб формулар и позвати грађане да оцјењују културне актере и програме, односно пројекте са којима граде културну сцену Бањалуке
- Формуларом предвидјети оцјењивање присутности и видљивости у заједници, утицају који пројекат, односно програм има на живот у заједници, иновативност, посјећеност, квалитет понуђеног програма, релевантност
- Резултати се сумирају крајем године, а резултати се објављују у јануару
- Десет најбоље оцијењених добијају додатних 5 бодова по конкурс, а десет најгорих губе

Стратегија 4: Подизање свијести грађана о заједничком развоју културног туризма

- Едукација и информисање јавности о стратешким одлукама и планској документацији путем штампаних материјала, радионица и медија
- Едукација и информисање јавности важности развоја центра града за развој културног туризма, успјешне примјере културног туризма других малих градова
- Едукација и информисање јавности о важности развоја културног туризма

МРЕЖА ИНФРАСТРУКТУРЕ

ЗА КУЛТУРНО И УМЈЕТНИЧКО ДЈЕЛОВАЊЕ

Моника Поњавић и Марина Радуљ, Тијело, Инцел, Бањалука

2 РАЗВИЈЕНА ИНФРАСТРУКТУРНА МРЕЖА ЗА КУЛТУРУ И УМЈЕТНОСТ

Развој било које културне активности подразумијева и успостављен и оспособљен систем за њен рад, који укључује све оне потребе које те активности захтијевају. Када је у питању инфраструктура, основни и примарни захтјев чине адекватни простори, опремљени за рад, увезани у одређени систем, те својим бројем и површином одговарајући потребама сцене. Међутим, осим самих простора, од изузетне важности је систем који инфраструктуром руководи, усмјерава је и распоређује у складу са стратешким промишљањем њеног развоја, као и динамике и стања на терену.

Град Бања Лука посједује у извјесној мјери један велики потенцијал у смислу постојеће инфраструктуре која може да се користи за активности из области културе, у смислу простора који су дијелом адекватни за постављање и спровођење плана развоја, а дијелом у оној фази која захтијева успостављање основних услова за рад. Сва просторна инфраструктура могла би се подијелити на просторе институција, просторе у власништву Града, просторе независног сектора, те јавне просторе.

Истраживање спроведено кроз припрему Стратегије показало је у свим секторима неке заједничке и кључне проблеме са којима се културна сцена овог града суочава, а међу њима се издвајају недовољност простора за културне активности у независном сектору, неадекватна опремљеност и непостојање кохерентног плана санације простора институција, недовољни капацитети за одржавање већих и озбиљнијих продукција, те лош систем и неуравнотежен и нетранспарентан систем расподјеле простора у власништву Града. Такође се примјећује и недостатак културних активности у јавном простору, што је резултат са једне стране недовољног искориштавања овог потенцијала као културне инфраструктуре, а са друге стране количински недостатак и неадекватност самих јавних простора у односу на потенцијал града у смислу броја културних актера који би тај простор користили, али и саме публике као конзумента и учесника у културним активностима.

У том смислу, развој инфраструктуре у Бањалуци могао би да се одвија у два примарна правца, и то:

1. Унапређење постојеће инфраструктуре: план њеног развоја, санација и опремање, те реструктурирање система управљања, додјеле и кориштења
 - Будући једина културна институција којој је оснивач Град Бања Лука, Културни центар "Бански двор" се поставља као централна установа културе, којој је на управљање додијељена тврђава "Кастел". Оваква организација се показује као неадекватна прије свега због недостатка кадровског потенцијала, који не може да у адекватној мјери и на задовољавајућем нивоу износи активности "Банског двора" и "Кастела". Такав баласт који један центар представља другоме захтијева реорганизацију, подјелу, те другачији стратешки план, који би свакако укључио на инфраструктурном нивоу и потребну санацију и адаптацију простора за нове потребе. На тај начин би се омогућио слободнији рад КЦ "Бански двор" са дугорочним планом трансформације у регионални центар културе, док би тврђава Кастел могла

да се реорганизује у пријеко потребну институцију Музеја Града Бања Лука, са потенцијалним депадансима у виду мреже додатних простора галерија, збирки, легата итд.

- Простори у власништву Града нису евидентирани на начин користан стратешком планирању културног развоја, док њихов велики потенцијал, у највећој мјери за развој и активности независног сектора, стагнира.
- Систем друштвених домова посједује велики потенцијал за децентрализацију културних активности, уз минимална улагања у опремање и адаптацију ових простора.
- Јавни простори својом урбанистичком и архитектонском морфологијом посједују изузетан капацитет и потенцијал за развијање и одвијање активности из области културе. Простори тргова, пјешачких зона, зелених површина и других могу да постану платформа за партиципативни развој културних дјелатности, које би, осим стваралаца, укључили и публику, која је мишљења да би се јавни простори требали више користити за културне садржаје, те створили окружење које истовремено служи и развоју продукције и развоју публике. Овим просторима се могу придружити и простори неактивних тржница на отвореном, те се могу креирати тематски дистрикти који би, у складу са облашћу културе који у сваком одговарајућем дистрику доминира, стимулисали и децентрализовани развој креативних индустрија.

2. Планирање и изградња нове инфраструктуре: стратешки и инвестициони план, усклађивање са културним потребама и стратегијом развоја

- Истраживање културне сцене града, као и публике, недвосмислено издваја као један од кључних недостатака непостојање инфраструктуре која би могла да развија и угости веће и озбиљније продукције у области извођачких умјетности. Овоме се придружује и недостатак адекватног простора за конференцијске и стручне скупове. Рјешење у виду инвестиције у нови, мултифункционални објект који би објединио ове активности - културни и умјетнички садржај, конференцијски простор, намеће се као најбоље, како са стране развоја домаће продукције, која ће имати адекватно опремљен простор и простор довољног капацитета за веће продукције, тако и у смислу гостовања страних продукција, за које до сада нису постојали услови. Рјешење оваквог објекта би, као један важан архитектонски и идентитетски елемент Бањалуке, требало да буде резултат међународног конкурса, који такође град поставља и на мапу европске савремене архитектуре, чинећи га видљивијим и присутнијим у актуелном архитектонском дискурсу.
- Будући да се у планирању било које нове инфраструктуре ради о грађеном простору и, као таквом, о елементу идентитета и слике самог града, од изузетне је важности имати у виду и архитектонско-урбанистички значај ових пројеката. Идентитет града у великој мјери чини његова физичка структура, те је контрола развоја ове структуре са становишта културе један од најјачих механизма за спровођење најпогоднијих рјешења. Јавни

конкурс као инструмент овог процеса не само да стимулише развој и праћење актуелних достигнућа архитектуре и урбанизма као области, него доноси управо најбоља рјешења и то на најтранспарентнији и партиципативан начин. Овако струка ради у синергији са цјелокупним културним развојем града, те је од кључне важности да се системом јавних конкурса осигура плански и контролисан приступ изградњи нове инфраструктуре.

- Развој градова прати и развој технологија, те би у том смислу култура живљења ишла у корак са новим достигнућима путем обезбјеђења свих оних технолошких система који унапређују живот у граду, а везани су за smart и еколошке технологије, спорт, рекреацију итд, а све ово кроз креативну и иновативну сарадњу одјељења задуженог за културу, са Одјељењем за комуналне послове.

КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

- поједине институције културе немају адекватан простор;
 - већина организација цивилног друштва у култури не посједује адекватан простор за стварање и излагање;
 - непостојање институције конкурса;
 - немогућност и непостојање капацитета да се угосте велике продукције;
 - недовољна искориштеност постојеће инфраструктуре;
 - тврђава Кастел, која се тренутно налази у саставу Културног центра „Бански двор“, представља оптерећене у програмском смислу (неопходно је одвојити Кастел као самостални центар културних дешавања на отвореном, као и прилагођавање његовог просторног потенцијала за музејске дјелатности, извођачке и излагачке активности);
 - КЦ "Бански двор" није довољно искориштен за културне садржаје;
 - недовољно искориштен потенцијал друштвених домова и простора мјесних заједница у остваривању децентрализације културних активности и активирања културе унутар удаљених територијалних јединица општине;
 - неусклађеност планирања нове инфраструктуре са дугорочним планирањем одрживог развоја и еколошких технологија;
 - недовољан број установа културе Града Бања Лука (неискориштеност постојеће инфраструктуре која има потенцијал да садржи нове установе културе чији би оснивач био Град Бања Лука)
-

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.1. Обезбиједити просторе за умјетничку продукцију

Стратегија 1: Мапирати све просторе у власништву Града са потенцијалом за стваралаштво и умјетничку продукцију и израдити план њиховог коришћења

- Направити евиденцију расположивих простора у власништву Града који се могу користити за културно и умјетничко стваралаштво, као и за креативне индустрије и резиденцијалне програме
- Направити план санације простора и елаборате о оправданости санације
- Објавити евиденцију доступних пословних простора јавно на веб страници Града
- Јасно дефинисати процедуру додјељивања простора, као и могућности закупа и уређења за дјелатнике којима је простор потребан
- Расписати конкурс за додјељивање простора без накнаде свим организацијама цивилног друштва које испуњавају критеријуме
- Посебним правилником дефинисати услове за додјелу простора појединцима који задовољавају критеријуме

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.2. Обезбиједити неопходну санацију објеката у власништву Града, а у којима су смјештене установе културе (на локалном и републичком нивоу)

Стратегија 1: Направити евалуацију тренутног стања свих објеката у власништву Града у којима су смјештене јавне установе културе и план инвестиционог улагања

- Направити евиденцију свих објеката у власништву Града у којима су смјештене јавне установе културе,
- Израдити елаборате о оправданости санације објеката
- Израдити план употребе простора објеката у складу са стратегијом установе која га користи (планирано проширење активности...)
- обезбиједити потребну пројектну документацију, са посебним нагласком на поступак конкурса, ако је у питању пројекат од културног значаја за Град (видјети посебни циљ 2.3)
- Уврстити наведене елаборате у План капиталних инвестиција Града Бањалуке, које ће се у погледу финансирања реализовати у сарадњи са Владом Републике Српске

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.3. Поново успостављена институција конкурса

Стратегија 1: Успоставити институцију јавног конкурса за архитектонске и све друге пројекте од умјетничке вриједности, важне у креирању идентитета града

- Укључити сва надлежна одјељења Града у израду Правилник којима се дефинише културни значај свих архитектонских и осталих инфраструктурних пројеката Града, те поступања у реализацији ових пројеката
- Успоставити систем обавезног конкурсног добијања рјешења за све пројекте који задовољавају критеријуме правилника

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.4. Изграђена мултифункционална дворана за конгресни туризам, веће продукције, културни и умјетнички садржај

***Стратегија 1:** Обезбиједити могућност извођења већих продукција и догађаја из области културе и умјетности, како домаће, тако и стране продукције, те могућност одржавања већих конференцијских догађаја, путем изградње мултифункционалног центра са свом потребном инфраструктуром*

- Консултовати стручњаке из одговарајућих области приликом избора локације, процјене инвестиционог улагања и израде програма објекта, као и расписа јавног конкурса за идејно рјешење мултифункционалне дворане
- Приликом израде програма мултифункционалне дворане водити се потребама културне и умјетничке сцене, као и потребама становништва Бањалуке
- Расписати јавни конкурс за идејно рјешење нове мултифункционалне дворане
- Расписани конкурс је међународног карактера, са међународним жиријем и остаје остворен најмање три мјесеца од дана расписивања и објављивања у свим релеватним домаћим, регионалним и међународним часописима и веб страницама
- Поштовати принципе анонимности и транспарентности конкурса
- На конкурс се додјељују три награде и минимално два откупа, а изводи се само рад који освоји прву награду

***СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ:** Обезбиједити могућност извођења већих продукција и догађаја из области умјетности, како домаће, тако и стране продукције, те могућност одржавања већих конференцијских догађаја, путем изградње мултифункционалног центра са свом потребном инфраструктуром. Овакав центар ће истовремено служити и развоју домаће продукције и развоју публице, као и отварању града регионално и међународно путем нових сарадњи и гостовања.*

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.5. Ревитализација Културног центра "Бански двор"

***Стратегија 1:** Обнова Културног центра "Бански двор"*

- У фази један обнове КЦ "Бански двор", извршити санацију крова и фасаде,
- У фази два обнове КЦ "Бански двор", направити студију потенцијалних простора и њихових могућих промјена намјене
- Планирати средства за унутрашњу санацију и пренамјену простора (планирати биоскопску салу, легат Бана Милосављевића, планирати опремање техником...)

Стратегија 2: Редифинисање програма Културног центра "Бански двор"

- Тврђава "Кастел" као посебна установа са својим програмским активностима
 - Формирати нове програме (филм, архитектура, сценске умјетности) и проширити постојеће програмске активности иновативнијим садржајем (посебно у области књижевности и визуелне умјетности)
 - Формирати одвојени програм намијењен децентрализацији
-

Стратегија 3: Оживљавање и увођење нових простора та програм КЦ "Бански двор"

- Формирати мултимедијални простор за легат Бана Милосављевића
- Формирати нову биоскопску салу – "арт биоскоп"
- Адаптација и уређење простора ТЕРАСА – покретање нове камерне сцене на крову КЦ "Бански двор"

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ: Уложити средства у нову биоскопску салу, те направити програм у чијем ће фокусу бити умјетнички, независни филмови, као и европска продукција, те генерално ванамеричка мејнстрим продукција, путем којих ће биоскопска сала КЦ "Бански двор" испунити све услове за придруживање мрежи европског биоскопа "Europa Cinemas"

Стратегија 4: Увећање средстава за програм КЦ "Бански двор" - Град

- Сукцесивно повећавати средства за програмске активности КЦ Бански двор тако да до 2024. издвајања за програмске активности достигну минимално 300.000,00 КМ које би се према потреби распоређивале по одјељењима
 - Издвојити средства за програмске активности обновљених друштвених домова
-

Стратегија 5: Увећање средстава за програм КЦ "Бански двор" – европски фондови

- Сукцесивно повећавати средства за програмске активности КЦ Бански двор тако да до 2024. издвајања за програмске активности достигну минимално 300.000,00 КМ које би се према потреби распоређивале по одјељењима
- Издвојити средства за програмске активности обновљених друштвених домова

Стратегија 6: Повратак пракси организовања програмских садржаја у властитој продукцији и у сарадњи са другим установама културе (на локалном, регионалном и међународном нивоу)

- Стручне комисије и Умјетнички савјет, у сарадњи са уредницима програма, предлажу покретање (музичких, ликовних, књижевних, филмских, сценских, архитектонских) програма, радионица, предавања и манифестација у властитој продукцији, те израду Календара манифестација који ће се реализовати у властитој продукцији

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.6. Редифинисање функције и намјене Тврђаве "Кастел"

Стратегија 1: Редифинисање функције и намјене Тврђаве "Кастел" успостављање, нове мултифункционалне јавне установе за културу – Музеј града Бањалуке, који би у свом фокусу имао бригу о заштити овог споменичког комплекса под заштитом државе, као и развој мултифункционалног програмског садржаја од значаја за Град

- Заштита споменичког комплекса Тврђаве Кастел, брига о обнови и очувању
- Направити нови план расподјеле цјелина Културног центра Кастел, у односу на ревидиране функције постојеће пројектне документације, ревитализације и ремоделације тврђаве
- Позиционирање новог комплексног Музеја као градске институције у чијем је фокусу брига о споменичком комплексу Тврђаве Кастел и свим пратећим садржајима који га окружују
- Музеј Града у коме ће бити представљен историјски развој Града од најранијих времена до данашњих дана кроз све гране музејских области (археологију, етнологију, историју, историју умјетности, нематеријалну културну баштину, индустријску баштину, природну баштину, гастрономију)
- Представљање историје Града и његове мултиетничке и мултикултуралне традиције кроз нову музеолошку праксу и технологије
- Мапирање појединих локација у самој Тврђави Кастел и њеном окружењу, дефинисање њихове намјене као мултифункционалне културне установе са фокусом на извођачке умјетности на отвореном
- Побољшати туристичку понуду Тврђаве Кастел увођењем додатних садржаја, туристичке мапе, инфопулт, gift shop
- Дефинисање начина коришћења Тврђаве Кастел у законском облику, успостављање таксе за повремено коришћење непокретног културног добра

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.7. Друштвени домови као центри децентрализације културе

Стратегија 1: Успоставити активну мрежу простора друштвених домована и простора мјесних заједница у сврху реализације културних програма

- Мапирати све постојеће просторе друштвених домова и просторе мјесних заједница у бањалучкој општини
- Издвојити средства за обнову, адаптацију и опремање простора
- Направити план децентрализације у смислу програмских активности, план уступања простора на кориштење организацијама и појединцима по систему рангирања, као и програми који развијају креативне индустрије – развој локалне средине

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.8. Стандардизација и унапређење комуналне инфраструктуре у складу са савременим захтјевима културних активности, спорта и рекреације, одрживог развоја

***Стратегија 1:** Успоставити савремен систем инфраструктурне мреже који у дугорочном смислу обезбјеђује платформу за развој у сагласности са просторним плановима (централна зона без аутомобила, бициклическе стазе, smart-системи, мрежа дјечијих игралишта и отворених спортских терена, зелене зоне, паркови итд.)*

- Израдити правилнике за сваку појединачну област у смислу техничке стандардизације
- Израдити књигу графичких и визуелних стандарда за све елементе мобилијара, поплочања, стаза, те остале опреме. Ова рјешења добити путем ангажовања стручних тимова из одговарајућих умјетничких и инжињерских области (направити фазни план реализације повезивања пјешачке зоне на потезу између "Зеленог" и "Ребровачког" моста итд.).

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.9. Дефинисање зона за умјетност у јавном простору и формирање тематских дистрикта

***Стратегија 1:** Успоставити систем зона за умјетност на отвореном које ће тематски расподијелити територију града у "дистрикте", гдје ће се реализовати дефинисани умјетнички садржаји*

- Израдити Правилник о додјели локација за реализацију културних и друштвених садржаја у складу са дефинисаним зонама
- Овим Правилником дефинисати и разграничити одређене видове извођачких умјетности, догађаја манифестационог типа и осталих, те могућности њихове реализације

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.10. Заштити и одговорно користити јавне просторе

Стратегија 1: Увести систем награда и кажњавања за коришћење јавног простора

- Донијети Правилник о кориштењу јавних простора у смислу врсте садржаја и начина презентација са казним мјерама (нпр. користити Трг Крајине за адекватне садржаје који не нарушавају амбијенталну цјелину простора пјешачке зоне историјског центра града – искључити неадекватне садржаје: изложбе и сајмове аутомобила који доводе до физичког оштећења зоне, оглашавање естрадних догађаја који доводе до звучног загађења зоне, паркирање на пјешачким зонама и слично)
- Измјестити сајамско продавање књига на улици из центра Бањалуке у периферна насеља (Старчевица, Паприковац, Росуље, Лазарево итд.) и сконцентрисати сву продају у центру на постојеће књижаре и на књиге изложене у “Бањалучкој кући књиге”
- Увођење нових видова награђивања друштвено-одговорних активности у јавном простору (екологија, уређење, иницијативе итд.)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 2.11. Децентрализација културних садржаја

Стратегија 1: Децентрализација програма Културног центра “Бански двор”

- Мапирати све постојеће просторе друштвених домова и просторе мјесних заједница у бањалучкој општини
- Издвојити средства за обнову, адаптацију и опремање простора
- Направити план децентрализације у смислу програмских активности, као и план уступања простора на кориштење организацијама и појединцима по систему рангирања
- Планирати посебна средства за децентрализацију програма КЦ “Бански двор”
- Програм реализовати у сарадњи са Одјељењем за општу управу, Одсјеком мјесних канцеларија и мјесних заједница
- Планиране програмске активности, прилагођене за реализацију изван простора КЦ “Бански двор”, реализовати и у другим јавним просторима гдје год је то могуће

Стратегија 2: Успоставити мрежу простора за резиденцијалне програме

- Мапирати све постојеће просторе изван центра града са потенцијалом за спровођење резиденцијалних програма који би за циљ имали унапређење културе живљења у том подручју
- Издвојити средства за обнову, адаптацију и опремање простора
- Осмислити концепт децентрализованих резиденцијалних програма и програмских активности из области културе, као и план уступања простора на кориштење организацијама и појединцима по систему рангирања

Стратегија 3: Креативне индустрије

- Мапирати све постојеће просторе изван центра града са потенцијалом за креативне индустрије (Старчевица, Лазарево итд.)
 - Издвојити средства за обнову, адаптацију и опремање простора
 - Осмислити концепт, као и план уступања простора на кориштење организацијама и појединцима по систему рангирања
-

Стратегија 4: Дистрикти за умјетност

- Мапирати све постојеће просторе изван центра града са потенцијалом за реализацију активности подијељених по областима (*street art*, умјетнички и занатски маркети, базари, сајмови антиквитета, сајмови књига, извођачке умјетности, гастрономија и слично)
- Издвојити средства за адаптацију и опремање јавних простора (стандардизација штандова и уличног мобилијара)

A woman with dark hair, wearing a black sleeveless dress with a purple sash, is captured in a dynamic dance pose. She is leaning back with her arms extended, one hand reaching towards the ground. The background features a large, colorful geometric sculpture with blue, green, and yellow sections. The scene is set outdoors on a grassy area.

УМЈЕТНИЧКА СЦЕНА

ЈАКА, АУТЕНТИЧНА, ПРОФЕСИОНАЛНА

ФЛАСТЕР и плесни клуб ПОИНТ, Кампус "Никола Тесла", Бања Лука

3 ЈАКА, АУТЕНТИЧНА И ПРОФЕСИОНАЛНА УМЈЕТНИЧКА СЦЕНА

У протеклом периоду Град је кроз ресорно Одјељење, суфинансирао област културе само у неким надлежностима прописаним Законом о локалној самоуправи, обично кроз развој аматерског стваралаштва, и то на начин да су културно-умјетничка друштва добијала редовну подршку за годишњи рад без прецизно дефинисаног правилника о финансирању, те суфинансирањем културних манифестација кроз годишњи Календар манифестација од значаја за Град који се креирао путем достављених приједлога и захтјева који нису били на адекватан начин валоризовани и евалуирани.

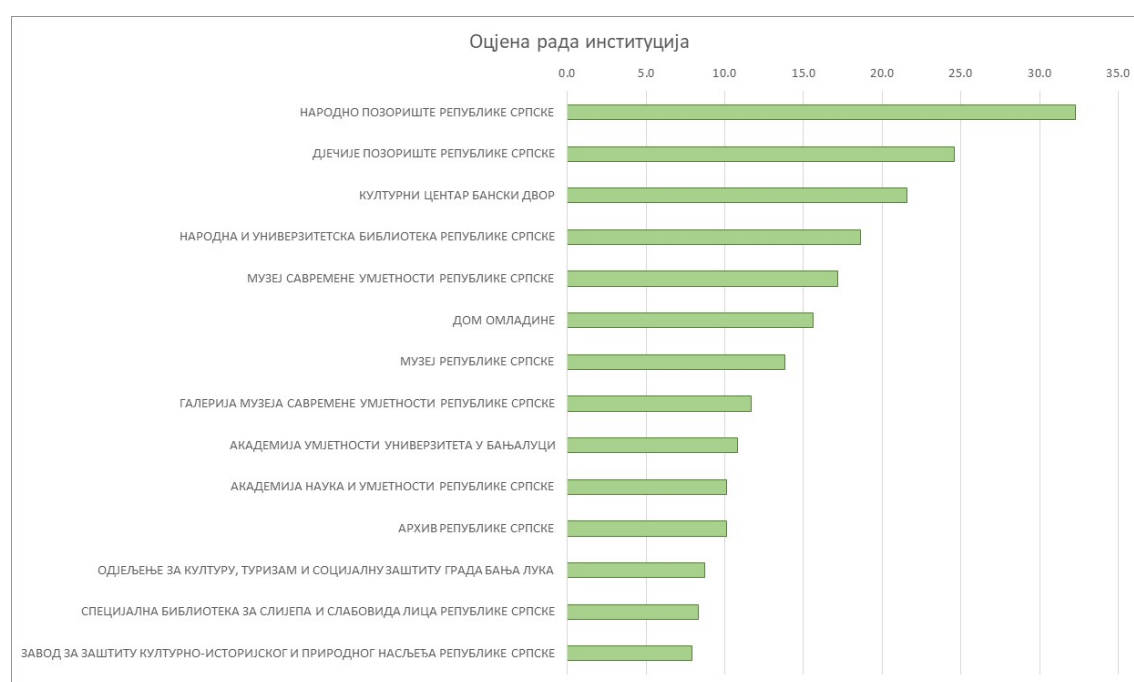
Оваква политика суфинансирања довела је до значајног увећања броја субјеката у области културно-умјетничког аматерског стваралаштва (са четири субјекта се из 2010. прешло на суфинансирање деветнаест субјеката који данас дјелују у овој области), те до увећања броја манифестација које су добрим дијелом за циљ имале управо промоцију аматерског стваралаштва. Пројеката продукцијског карактера, чији је фокус савремено стваралаштво и умјетничка продукција, готово и да није било или ако јесте они су се углавном дешавали спорадично (више инцидентно). Издвајања по пројекту су била изразито мала и често недовољна, што говори о неадекватној комуникацији надлежног одјељења са актерима у култури у процесу израде годишњих планова којима би се на адекватан начин одговорило кретањима и стварним потребама постојеће културне сцене, те иницијативама која су се повремено јављале.

Посљедица недовољне заинтересованости различитих нивоа доносиоца одлука за проблеме у овој области, те потпуно одсуство у пољу израде стратешких докумената на нивоу Града, довело је да се на потребе одговара рефлексно и само према тренутним захтјевима. Финансирање углавном двије области, културног аматерског стваралаштва и манифестационог облика културе, потпуно је изоставило суфинансирања пројеката који би довели до стварања нових вриједности, те на адекватан начин развили нове modele културе, продукцијског карактера. Поред тога, политика Града да постојеће просторне капацитете додјељује без накнаде, културним ствараоцима и организацијама помогло је само у привиду. Исто је довело до тога да културни програми често бивају условљени да се не наплаћују, што је у довело до мишљења да култура не кошта или још горе, да не вриједи. Уколико се још узме и чињеница да су велики комерцијални садржаји као и естрадни програми добили подршку кроз додјелу простора на име реализације културних програма, што је довело да установе изгубе и могућност допунске зараде за продукцију сопствених програма, иде у прилог лошој политици вођења. Одређивање вриједносних разреда за реализацију културних програма у јавним просторима, те адекватене наплате улаза на програме, манифестације из културе допринијеће, поред могућности зараде, и укупној промјени свијести о конзумацији културе и културних садржаја.

Манифестације, које уживају константну и континуирану финансијску подршку, суфинансирају се углавном путем Календара манифестација од значаја за Град за који се на годишњем нивоу у просјеку издваја око 200.000,00 КМ. Када се у обзир узме да се на Календару налазе тридесет и два фестивала и манифестације, међу којима су и они који не граде културну и умјетничку сцену града, добија се податак да се у просјеку по фестивалу, односно манифестацији, издваја око 6.000,00 КМ, што је за 5.000,00 КМ у

просјеку мање од издвајања за програмски рад културно-умјетничких друштава. Поред тога, критеријуми избора и расподеле средстава по Календару нису јасни, због чега тако добијамо ситуације у којима се за "Ноћ музеја", међународну манифестацију која наше музеје ставља у мрежу европских музеја и нуди слободан улаз свим групацијама друштва за различит и разноврстан програм, на два музеја расподијели укупно 5.000,00 КМ, исто колико и за Мото фест Бањалука. Театар фест "Петар Кочић", фестивал регионалног карактера са традицијом преко двадесет година је сврстан у прву групу фестивала међународног карактера, са дугом традицијом и вишедневним програмом, док је Међународни фестивал позоришта за дјецу сврстан у другу групу фестивала са једнодневним програмом и ужом циљном групом иако је де факто у питању фестивал међународног карактера који траје преко седамнаест година и одржава се неколико дана. Исто је и у случају Међународног фестивала анимираног филма "Бањалука", што је јасан показатељ да се критеријуми и услови за додјелу средстава Календара морају јасније прецизирати како би се избјегле овакве недоумице и како би се суфинансирање усагласило са програмима фестивала, односно манифестација, а према њиховим буџетима и потребама, узевши у обзир да сва три фестивала добијају исте износе за суфинансирање.

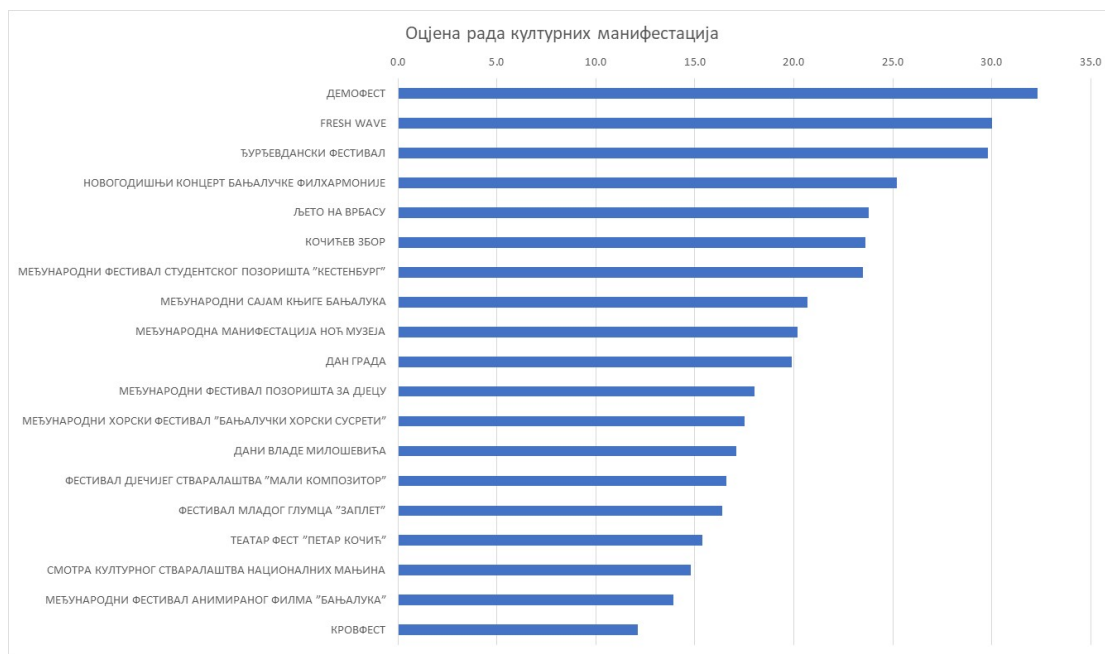
Министарство просвјете и културе је на манифестације и фестивале који дјелују на територији Бањалуке у посљедњих десет година, у просјеку на годишњем нивоу, издвајало преко пола милиона конвертибилних марака, не рачунајући манифестације и фестивале у организацији републичких установа културе са сједиштем у Бањалуци, за чије се програмске активности у просјеку улаже око 660.000,00 КМ на годишњем нивоу, односно око 6.6 милиона КМ укупно у посљедњих десет година. Буџет за културу на републичком нивоу тренутно износи око 0.63%, односно 14.756.000,00 КМ, од чега се 11.285.500, 00 КМ издваја на јавне установе културе, и то 5.671.225,00 КМ на плате и програмске активности републичких јавних установа културе које дјелују у Бањалуци.

Шема бр. 6: Оцјена рада институција (Истраживање културних потреба публике)

Када је ријеч о самој продукцији, она се средствима Владе Републике Српске развија углавном у следећим областима: позориште, ликовне умјетности, издаваштво и филм, с тим што средства за развој филма од 2015. године износе само 100.000,00 КМ, што је недовољно за озбиљну продукцију. У области ликовне умјетности се углавном суфинансирају изложбе и колоније, док је проблем са издавачима вишезначан, како у Републици тако и у Бањалуци. У Републици је регистровано 480 издавача. У овај број улазе сви издавачи, укључујући и штампарије, те сви субјекти којима издаваштво није нужно примарна дјелатност. Ионако недовољна средства за развој ове дјелатности се, у оба случаја, и на локалном и републичком нивоу, распоређују на велики број субјеката. Резултат такве политике је чињеница да у Бањалуци данас не дјелује ниједан јак издавач који је у стању да изњедри квалитетан пројекат до краја. У том смислу, самој књижи, као значајном производу креативних индустрија, се услед недостатка средстава и лоше политике, не придаје посебан значај. Неријетки су случајеви да су објављени текстови неквалитетни, застарјели, да је дизајн занемарен и да често не постоје стандарди унутар једне издавачке куће, као ни јасна политика, чиме књиге не могу бити конкурентне ни на домаћем тржишту, а камоли регионалном, и чиме се директно слабе креативни потенцијали кадра који имамо и који школујемо.

Буџет за културу на локалном нивоу је 2017. године износио око 1.25%, односно 1.606.500,00 КМ, од чега је 458.500,00 КМ усмјерено на текуће грантове, ка пројектима и програмима јавних установа културе чији оснивач није Град и пројектима и програмима рада организација цивилног друштва. Од укупно 700.000,00 КМ, колико је током 2018. године расположиво, око 180.000,00 КМ је усмјерено на културно-умјетничко аматерско стваралаштво, око 200.000,00 на Календар манифестација од значаја за Град, а само је 40.000,00 додијељено по конкурс, за пројекте.

Шема бр. 7: Оцјена бањалучких манифестација (Истраживање културних потреба публике)

Изненађујући податак да је као једна од највећих препрека грађана за учешће у културном животу издвојена лоша и застарјела понуда програма која не иде у корак са савременим стремљењима и није по укусу публике јасно показује да је у наредном периоду неопходно радити на систематичном развијању програмских активности, продукције и редефинисању стратешких опредјељења Града када су у питању манифестације и фестивали. Што се тиче саме потребне промјене у културној понуди Бањалуке, грађани мисле да је најважније дати простора младим професионалцима у креирању културног садржаја и да треба увести већи број едукативних програма (радионица, округлих столова, предавања...) и програма креативног рада са дјецом, да треба више улагати у филмове домаће продукције, а најмање у књижевне манифестације. Када су саме посјете културним догађајима у питању резултати су шаролики. Грађани су током посљедњих дванаест мјесеци најчешће одлазили у биоскоп и на рекреацију на отвореном, а најмање су посјећивали оперу, класични балет, савремени плес, фестивале савремене умјетности, архитектуре, дизајна и филма што су садржаји којих суштински готово и да нема у културној понуди Бањалуке.

Сви ови подаци покузују да се несистематичним и непланским улагањем у културу до сада и поред континуираног издвајања средстава није успјела успоставити јака, аутентична и професионална културна сцена Бањалуке. Када томе придодамо чињеницу да не постоји јасан систем контроле и евалуације утрошених средстава, која се углавном правдају путем годишњих извјештаја Одјељељу, те да у већини случајева не постоји више извора суфинансирања (од стране међународних фондова или путем донација и спонзорстава), као ни прецизног плана одрживости, јасно је да се проблем може посматрати на два нивоа и да је одговорност и на доносиоцима одлука, који додјељују и распоређују средства из буџета, али и на културним актерима која добијају повјерење и улажу додијељена средства у културне програме.

КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

- јавни конкурс за суфинансирање пројеката у култури није добро осмишљен и нетранспарентан је;
- максималан износ средства која се по конкурс у Граду додјељују су занемарива и нису довољна за озбиљну продукцију;
- превелик утицај политике на кадровску политику у култури;
- млади умјетници тешко започињу своју каријеру;
- сарадња између јавних установа културе, организација цивилног друштва и домаћих умјетника, односно стручњака у култури, је занемарива и ако постоји није на завидном нивоу;
- недовољно улагање у домаћи кадар и домаћу продукцију;
- свјесно слабљење и уништавање књижарства;
- смањење средстава за умјетничку продукцију на градском нивоу;
- суфинансирањем се иде на квантитет умјесто на квалитет;
- пројекти са којима се аплицира већим дијелом нису иновативни, не унапређују културну сцену и не нуде културни садржај високог умјетничког квалитета;
- јавне установе културе и организације се углавном финансирају из градског и републичког буџета иако су у питању конкурси за суфинансирање, који подразумевају више извора финансирања;
- бањалучки фестивали савремене умјетности (филм, дизајн, визуелне умјетности) нестају;
- нејасан кадровски план у систему високог образовања (суфицит и дефицит кадра);
- недовољна искориштеност јавног простора за културне садржаје;

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3.1. Стварање услова за несметано развијање умјетничке продукције и стваралаштва

Стратегија 1: Редефинисање и реорганизација начина расподеле средстава

- Сви пројекти и програми јавних установа културе чији оснивач није Град Бања Лука, организација и удружења из области културе који дјелују на територији Бањалуке суфинансирају се искључиво путем јавног конкурса
- Јавни конкурс за суфинансирање пројеката и програма у култури се спроводи према областима и дјелатностима, и то: културно наслеђе и умјетничка интерпретација културног наслеђа, књижевност, издаваштво, позоришна умјетност, визуелна умјетност, архитектура и дизајн, музика, филм, плес и аматерско стваралаштво)
- Принципи које би сви пројекти требало да, у одређеној мјери, поштују су: партиципативност, иновативност, мултидисциплинарност и интердисциплинарност
- Алати којима би се пројекти требали, у одређеној мјери, користити су: развој публике, едукација/образовање, јачање финансијских капацитета (кроз процесе суфинансирања на међународном, регионалном и локалном нивоу, спонзорства и донације), јачање људских капацитета (кроз укључивање што већег броја умјетника и стручњака у култури у пројекат), волонтеризам, партиципативност, инклузивност)
- Изабрани пројекти би требало да су усклађени са културном политиком града и да прате план културног развоја

Стратегија 2: Развити снажнију подршку за умјетничку продукцију и стваралаштво неафирмисаних умјетника

- Јавним конкурсом за суфинансирање програма и пројеката у култури планирати средства за продукцију неафирмисаних умјетника
- Јавним конкурсом за суфинансирање програма и пројеката у култури планирати средства за продукцију студената умјетности (а према Споразуму о сарадњи)
- Задужити јавне установе културе да у склопу својих програмских активности на годишњем нивоу планирају минимално једну изложбу (културно наслеђе, визуелне умјетности, сценске умјетности и филм) и минимално једно извођење (музика, позориште и музичко-сценска умјетност) домаћих неафирмисаних умјетника који би се бирали по конкурс

Стратегија 3: Развити снажнију подршку за савремено стваралаштво

- Увести нови вриједносни разред у ценовнике за изнајмљивање инфраструктурних капацитета градских простора и градских јавних установа
- Омогућити организацијама, регистрованим за обављање културне дјелатности на територији Бањалуке, изнајмљивање инфраструктурних капацитета градских простора и градских јавних установа за спровођење културних садржаја и програмских активности по

најнижем вриједносном разреду без обзира да ли се ради о јавним наступима (концерти, извођења, књижевне вечери итд.) који се наплаћују или не

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3.2. Развијање културног система кроз нове форме дјеловања и организације постојеће инфраструктуре

Стратегија 1: Успоставити самосталну јавну установу Тврђаве "Кастел" са својим програмским активностима, и проширити дјелатности и активности са извођачких на музејске, приказивачке и излагачке

- Покренути иницијативу одвајања Тврђаве Кастел од КЦ "Бански двор", као самосталне организационе јединице
- Израдити стратегију и програмску концепцију новооформљене јавне установе
- Направити нови план расподјеле цјелина Тврђаве Кастел, у односу на ревидиране функције постојеће пројектне документације ревитализације и ремоделације тврђаве

Стратегија 2: Успоставити Јавну установу Музеј града Бањалуке, са програмским активностима и депадансима који јој по функцији припадају, као институцију од посебног значаја за обједињавање различитих мултиетничких и мултикултуралних аспеката Града као специфичне културне средине

- Покренути иницијативу формирања Музеја Града као самосталне организационе јединице
- Направити елаборат о оснивању нове јаве установе, покренути процедуру за оснивање музеја на основу закона о Музејској дјелатности
- Мапирати потенцијалне локације – Тврђава Кастел – Камена кућа на Тврђави Кастел
- Израдити стратегију и програмску концепцију новоформиране установе
- Успоставити систем заштите и бриге за споменички комплекс Тврђаве Кастел
- Позиционирање новог комплексног Музеја као градске институције у чијем фокусу ће бити представљена историја Града од најранијих времена до данашњих дана кроз све гране музејских области (археологију, етнологију, историју, историју умјетности, нематеријалну културну баштину, индустријску баштину, природну баштину, гастрономију и друге области)
- Представљање историје Града и његове мултиетничке и мултикултуралне традиције кроз нову музеолошку праксу и технологије
- Омогућити запошљавање најмање два стручна лица – кустоса (историчара и историчара умјетности), који би креирали нове поставке кроз партнерску сарадњу са другим институцијама културе (Архивом РС, Музејом РС, Музејом савремене умјетности РС, Народном и универзитетском библиотеком РС, Заводом за заштиту културно-историјског и природног наслеђа РС, организацијама цивилног друштва и приватним колекционарима)
- Објединити легате који су у власништву Града (Легат Драгиње и Воје Терзић, Слободана Драгаша, Душана Симића, Јована Спреме и умјетничка дјела која се налазе у Градској управи са значајем културног добра) као почетни фондус Музеја
- Успостављање додатних депаданса који ће бити под надлежношћу Музеја града, као пратећих организационих јединица, са различитим програмским садржајима који ће

употпунити културну понуду Града - Галерија Терзић, Кућа Владе Милошевића, Шеранића кућа

Стратегија 3: Успоставити Галерију Терзић као депаданс Музеја града Бањалуке са својим програмским активностима, као галеријски изложбени простор са пратећим садржајем и промоцијама

- Ревидирати постојећу пројектну документацију везану за адаптацију простора за функцију галерије, смјештај легата породице Терзић, те остале потребне функције
- Формирати и комплетирати фондус галерије и објединити легате: породице Терзић, Слободана Драгаша, Јована Спреме, Душана Симића, који се тренутно налазе у Музеју савремене умјетности Републике Српске
- Издвојити буџетска средства и завршити радове на адаптацији и санацији галерије
- Успоставити модел функционисања збирке у савтаву Музеја Града са својим програмима и садржајима

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ: Раздвајање КЦ "Бански двор" и Тврђаве "Кастел" и формирање нове установе Музеј Града, као градске институције у чијем фокусу би била брига о споменичком комплексу Тврђаве "Кастел" и свим пратећим садржајима који га окружују.

- Издвојити буџетска средства и завршити радове на адаптацији и санацији галерије
- Успоставити модел функционисања збирке у саставу Музеја Грда са својим програмима и садржајима

Стратегија 4: Успоставити пратеће депаденсе Музеја града Бањалуке: Шеранића кућа и кућа Владе Милошевића као примјери различитих објеката становања на простору Бањалуке, из османског периода, периода аустроугарске управе и Врбаске бановине

- Омогућити Музеју Града надлежност на овим објектима регулисањем власничких односа или модел јавно – приватног партнерства
- Сачувати аутентичност постојећих објеката

Стратегија 5: Успоставити самостални културни центар Дом омладине, са својим програмским активностима

- Формирање Дома омладине као нове организационе јединице, са дугорочним (петогодишњим) планом трансформације у самостални културни центар
- У оквиру постојећег Одјељења за културу, туризам и социјалну политику издвојити одсјек за Дом омладине у оквиру којег би били запослени: особа која управља Домом омладине, као особа која је задужена за реализацију програмских садржаја.

- Одвајање посебне буџетске ставке у оквиру Одјељења само за суфинансирање програма који се реализују у простору Дома омладине
- Обавезати новооформљени одсјек Дом омладине на израду и спровођење сопственог годишњег плана активности намијењеног развоју независне сцене и стваралаштва младих

Стратегија 6: Успоставити градску књижару "Бањалучка кућа књиге", са програмским активностима

- Додијелити један од градских простора бањалучким издавачима и тако формирати Бањалучку кућу књиге у којој ће на једном мјесту бити окупљени сви издавачи регистровани на територији Бањалуке, а којима је издавачка дјелатност основна дјелатност

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ: Ревитализацијом и обновом стамбеног простора "Куће Милановића" у Бањалучку кућу књиге, омогући ће се стварање централне књижаре на којој ће сви грађани, посјетиоци и туристи града моћи добити увид у актуелна издања домаћих издавача на једном мјесту. Поред продаје књига у домаћој продукцији и домаћих аутора у централном подручју града, Бањалучка кућа књиге за циљ има и одржавање предавања и низа едукативних програма из области културе, те популаризацију домаћих аутора (Петар Кочић, Бранко Ћопић итд.).

- Израдити правилник о начину вођења Куће и дефинисати програмске активности

Стратегија 7: Успоставити Центар за извођачке умјетности и покрет

- Ревитализација и обнова објекта "Баште сљезове боје", те пренамјена у Центар за извођачке умјетности

Стратегија 8: Формирање нових одјељења при јавним установама културе

- Стварање посебне буџетске ставке за Дом омладине са циљем успостављања Дома омладине као независног центар који има посебан програм и за који се издвајају посебна средства за спровођење програмских активности. Опремити простор прије свега за потребе извођачких и излагачких умјетности, са акцентом на младу популацију: за извођење регионално значајних бендова у циљу афирмације домаће музичке сцене; организовати вјежбаоницу и музички студио; оспособити галеријски простор за излагање радова неафирмисаних умјетника и младих креативаца...

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ: Формирати Дом омладине као нову организациону јединицу, са дугорочним (петогодишњим) планом трансформације у самостални културни центар у оквиру којег ће се преваходно развијати у музички центар за дјецу и младе гдје би се учила основа музичке продукције, тонске режије, гдје би се одржавала извођења регионално значајних бендова, организовале вјежбаонице и музички студио, уз просторе намијењене излагању.

- Основати музички центар при Дому омладине (у сарадњи са спонзорима) у којем ће дјеца и млади учити основе музичке продукције, тонске режије итд.
- Основати арт биоскоп при Културном центру Бански двор чији ће приоритет бити приказивање умјетничких остварења и европске кинематографије (у сарадњи са другим арт биоскопима, амбасадама, филмским центрима, кинотекама и програмом "Europa cinemas")

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3.3. Развијање установа културе као платформи за дјеловање цивилног друштва

Стратегија 1: Програмски развој у сарадњи са организацијама цивилног друштва и академске заједнице (поред наведених приоритета, установе културе биће стимулисане да конкуришу са партнерским пројектима из свих области културе и умјетности)

- *Салон архитектуре* – изложба савремене архитектуре, инсталације и простора (на примјер: у сарадњи са Архитектонско-грађевинско-геодетским факултетом Универзитета у Бањој Луци, Асоцијацијом архитеката Републике Српске и Културним центром „Бански двор“), са додјелом награде за домаћу продукцију

ПРОЈЕКТНА ИДЕЈА: У оквиру програмског развоја јавних установа културе и академске заједнице са цивилним друштвом идеја је покренути Салон архитектуре у форми изложбе архитектуре, инсталације и простора са додјелом награде у домаћој продукцији (радови би се излагали у неколико категорија и двије линије: такмичарска и ревијална која даје увид у савремене тенденције међународне сцене).

- *Јесењи салон* – изложба савремене умјетности у оквиру које се презентује савремена продукција из области аудио-визуелних умјетности (на примјер: у сарадњи Академије умјетности у Бањалуци, струковним удружењима у области визуелних умјетности, КЦ "Бански двор" и Музеја савремене умјетности у Бањалуци), са додјелом награде за домаћу продукцију

ПРОЈЕКТНА ИДЕЈА: У оквиру програмског развоја јавних установа културе и академске заједнице са цивилним друштвом идеја је поново покренути Јесењи салон у форми изложбе савремене умјетности са додјелом награде у домаћој продукцији (радови би се излагали у неколико категорија и двије линије: такмичарска и ревијална која даје увид у савремене тенденције међународне сцене).

- *Фестивал савремене и експерименталне музике и дизајна звука* у оквиру којег се представљају радови у форми извођења, инсталације (на примјер: у сарадњи Дома омладине или КЦ "Бански двор", Академије умјетности у Бањалуци и струковних удружења у области), са додјелом награде за домаћу продукцију

ПРОЈЕКТНА ИДЕЈА: Покренути фестивал савремене и експерименталне музике, који би својим програмом осавременио не само понуду културног програма доступног публици, него и утицао на развој домаће продукције. Овакав фестивал би културну сцену укључио у савремене тенденције и достигнућа на пољу музике, звучне инсталације, дизајна звука итд, истовремено доприносећи и развоју публице. Награде установљене за домаћу продукцију би у великој мјери стимулисале развој локалне музичке сцене.

- Фестивал игре, покрета и експерименталног позоришта у оквиру којег се представљају краће форме из области савременог плеса, експерименталног позоришта и интердисциплинарних видова извођачких умјетности (на примјер: у сарадњи Центра за извођачке умјетности, струковних удружења у области и Академије умјетности у Бањалуци), са додјелом награде за домаћу продукцију

***ПРОЈКТНА ИДЕЈА:** У оквиру програмског развијања јавних установа културе као платформи за дјеловање цивилног друштва покренути Фестивал игре и експерименталног позоришта на којем ће се представљати краће форме из области савременог плеса, покрета, експерименталног позоришта и интердисциплинарних видова извођачких умјетности.*

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3.4. Повећати број пројеката домаће умјетничке продукције и стваралаштва (конкурси, награде и откупи), кроз 7 линија суфинансирања

Стратегија 1: Организовари јавни конкурс за суфинансирање у седам линија

- Увести седам линија јавног конкурса приликом расподеле средстава у Граду Бањалука (1. Суфинансирање пројеката из области савременог стваралаштва и креативних индустрија, а према областима (визуелне умјетности, архитектура и дизајн, музика, сценске умјетности (позориште, опера, балет, плес), филм, издаваштво, књижевност и умјетничка интерпретација културне баштине), 2. Суфинансирање пројеката из области културног наслеђа, 3. Суфинансирање пројеката из области културно-умјетничког аматерског стваралаштва, 4. Суфинансирање манифестација које се налазе у Календару манифестација од значаја за Град; 5. Суфинансирање пројеката међународне сарадње, 6. Откуп (књига, музејске грађе и умјетничких дјела) – посебни облик подршке, 7. Награде за рукописе (књижевни рукопис, драмски текст, сценарио)
- За сваку од ових линија увести правилник о општим условима конкурса и начину распоређивања средстава
- Приоритети и стратешка одређења су: продукција, едукативни програми, развој публике, јачање кадровских капацитета, оживљавање јавних простора, приказивачка дјелатност, интердисциплинарност, мултидисциплинарност
- Пројектима се морају унапријед предвиђати лица која ће обављати аутоевалуацију, а у случају да пројекат по конкурс добије 30.000,00 КМ и више, мора проћи и екстерну евалуацију од стране евалуатора којег по конкурс бира Град

Стратегија 2: Јавним конкурсима за суфинансирање подржати пројекте из области савременог стваралаштва и креативних индустрија

- Конкурс се расписује по дјелатностима (визуелне умјетности, архитектура и дизајн, музика, сценске умјетности (позориште, опера, балет, плес), филм, издаваштво, књижевност и умјетничка интерпретација културне баштине)
- Јавним конкурсима за суфинансирање подржати пројекте неразвијеног или непостојећег савременог стваралаштва (кореографија и развој савременог плеса, умјетничка интерпретација културне баштине, извођење савремене експерименталне музике, џез музике, итд.)

- Приоритет на конкурс за суфинансирање пројеката из области савременог стваралаштва и креативних индустрија имаће оне установе културе, удружења грађана, као и сва правна лица регистрована за обављање културно-умјетничке дјелатности на територији Града која у оквиру свог пројекта планирају радити на развоју умјетничке продукције, а додатну предност ће имати уколико сарађују са неком установом културе
- По конкурс подржати пројекте који се одвијају у јавном простору Бањалуке (извођења у јавном простору, street art, осликавање мурала, перформанси и изведбе, конференције, научно-стручни скупови, отворени столови итд. у јавном простору, приказивања у јавном простору, излагања у јавном простору; конкурс је намијењен свим областим и свим дјелатностима у култури)
- По конкурс подржати едукативне пројекте (радионице, округле столове итд.)
- По конкурс подржати пројекте који развијају приказивачку дјелатност и филмске програма са акцентом на умјетнички филм и са јасним циљем да у наредних пет година минимално двије сале сала у Бањалуци добију статус европског биоскопа и одговарајућа средства из европских програма и фондова за приказивачку дјелатност
- По конкурс подржати пројекте који развијају интердисциплинарни и мултидисциплинарни приступ (спајање различитих аспеката културе живљења, кроз савремену умјетност)

Стратегија 3: *Јавним конкурсима за суфинансирање подржати пројекте из области културно-умјетничког аматерског стваралаштва*

- Конкурс за пројекте аматерског стваралаштва расписује се из свих области и дјелатности (културно наслеђе, позориште, музика, плес, филм, визуелне умјетности, књижевност)
- Конкурсом се подржавају пројекти од значаја за Бањалуку
- Рад културно-умјетничких друштава се подржава путем пројеката
- Мапирати културно-умјетничка друштва чији рад и дјеловање на квалитетан и свеобухватан начин промовише културни идентитет Бањалуке и путем јавног конкурса улагати искључиво у одабрана друштва вишег степена категоризације
- Створити, кроз валоризацију, могућност културно-умјетничким друштвима да се боре за виши степен категоризације (ревалоризацијом на сваке четири године)

Стратегија 4: *Нови начин суфинансирања манифестација које се налазе на Календару манифестација од значаја за Град*

- Ревалоризација Календара манифестација од значаја за Град (тежити ка томе да се мањи број квалитетних манифестација, а према стратешким одређењима, суфинансира са већим износима)
- Манифестације које се налазе на Календару манифестација од значаја за Град средства за суфинансирање добијају по конкурс, а према стратешком одређењу Града
- За Календар манифестација од значаја за Град израђује се посебни *Правилник о Календару манифестација од значаја за Град* на основу којег ће се фестивали и манифестације вредновати (посјећеност, оправданост утрошених средстава у односу на постигнути резултат, одрживост, квалитет и актуелност програма, број едукативних садржаја, утицај на развој локалне средине, присутност у јавном простору, могућност развоја међународне

сарадње и програма, више извора суфинансирања и број партнера, развијени алати праћења наведених критеријума)

- У пројектима се морају унапријед предвиђати лица која ће обављати аутоевалуацију, а у случају да манифестација по конкурс добије 20.000,00 КМ и више, мора проћи и екстерну евалуацију од стране евалуатора којег по конкурс бира Град
- Све манифестације у Календару манифестација од значаја за Град које се суфинансирају од стране Града дужне су да својим пројектима предвиде и остваре пратеће програме (предавања, радионице, мастер-класове, анимацијске и медијацијске програме, округле столове итд.)
- Све манифестације у Календару манифестација од значаја за Град које се суфинансирају од стране Града морају бити видљиве у јавном простору својим програмским активностима као и у медијском простор
- Издвојити манифестације од изузетног значаја за туризам (посјећеност, број туриста, број пратећих едукативних програма и садржаја), циљано подржавати њихов развој и подстицати фестивалски живот
- Конкурс за додјелу статуса се расписује сваке три године, с тим да је финансирање буџетско, а не пројектно (годишње, умјесто трогодишње)
- Извјештаји о реализацији се предају сваке године
- Манифестација може изгубити свој статус и прије његовог истека уколико не испуни критеријуме постављене у Правилнику или на основу негативне оцјене екстерних евалуатора

Стратегија 5: Откуп (књига, музејске грађе и умјентичких дјела)

- Увести откуп (књига, музејске грађе и умјентичких дјела) као посебни облик подршке који би се спроводио сваке двије године

Стратегија 6: Награде (књижевни рукописи, драмски текстови, сценарија и критика)

- Увести годишњу награду за најбољи рукопис (књижевни, драмски, филмски) и најбољу критику (позориште, филм, музика, визуелне умјетности...)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 3.9. Професионализација струковних удружења из области културе који дјелују на територији Бањалуке

Стратегија 1: Јачање капацитета струковних удружења Бањалуке

- Семинари који се односе на развој капацитета у домену стратешког мишљења, управљања и културне политике
- Сва струковна удружења из области културе и умјетности дужна су да направе стратешки план развоја на период од минимално три године
- Развој партнерских односа са струковним удружењима у региону и Европи

КУЛТУРНО НАСЉЕЂЕ

ДЕФИНИСАНА ПОЛИТИКА И СТРАТЕГИЈА

Александра Црнобрња, Superhero Scarf, обала Врбање, Бањалука

4 ДЕФИНИСАТИ ПОЛИТИКУ И СТРАТЕГИЈУ У ОБЛАСТИМА КУЛТУРНОГ И ПРИРОДНОГ НАСЉЕЂА

Територија града Бања Лука посједује изузетно богатство када је ријеч о културном, историјском и природном насљеђу, те Град регулише права и обавезе власника културних добара (уколико је ријеч о приватном власништву), односно обавезе надлежних институција културе и ресорних министарстава. Према Закону о културним добрима надлежни органи за управљање насљеђем на територији Бањалуке су Републички завод за заштиту културно-историјског и природног насљеђа (непокретно културно насљеђе), те Архив, Музеј Републике Српске, Музеј савремене умјетности и Народна и универзитетска библиотека, као институције које баштине и чувају покретно културно насљеђе.

С обзиром да Закон о културним добрима даје овлаштења институцијама локалних заједница право на управљање културним добрима у складу са Законом, то је случај и са Бањалуком. Тако на територији Бањалуке, Културни центар "Бански двор", као једина градска јавна установа културе, те Одјељење за културу, туризам и социјалну заштиту могу да сnose одговорност о управљању насљеђем у њиховом власништву.

На територији града има преко стотину евидентираних објеката непокретног културног насљеђа⁶ које ужива различите степене заштите и чије мјере заштите су прописане у складу са законом. Непокретно културно насљеђе је најобрађиванији сегмент баштине, те документација о његовим својствима постоји и доступна је. Међутим, поред потребних измјена и допуна закона потребно је и ревалоризовати побројано насљеђе и утврдити листу приоритета, јер се одређени споменици налазе у јако лошем стању.

Покретно и нематеријално културно насљеђе представља већи проблем, јер није у довољној и адекватној мјери документовано и валоризовано, те самим тим ни мјере заштите и управљање њиме није могуће адекватно утврдити. У надлежним институцијама води се уредна документација о збиркама које се у њима налазе и тренутно се спроводе процеси дигитализације збирки и имплементирају се савремени механизми управљања збиркама. Највећи проблем представљају градске збирке, односно збирка Банског двора, Градске управе и приватне збирке, о којима нема довољно података и које је потребно хитно евидентирати и валоризовати. Такође, значајно је поменути и градску збирку Драгиње и Воје Терзић. Ријеч је о изузетној збирци умјетничких дјела које је породица Трезић оставила граду, а која се чува у Музеју савремене умјетности, јер простор у коме је збирка била смјештена не одговара условима за њено чување и излагање. Један од приоритета би требало да буде израда регистра културног насљеђа на територији града, јер иначе постоји опасност да се велики број предмета изгуби или на неки други начин оштети или отуђи.

Организације цивилног друштва и невладиног сектора које се баве културним насљеђем у граду не постоје, или њихове дјелатности нису фокусиране искључиво на културно насљеђе. Ово представља велики проблем и потребно је што прије ангажовати овај сектор у очување баштине, путем различитих едукативних програма

⁶ Подаци Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног насљеђа Републике Српске и подаци Комисије за очување националних споменика БиХ

или јавних позива. Ово је изузетно значајно јер су истраживања показала да невладин сектор игра кључну улогу у ангажовању и инклузији локалног становништва у очувању и промоцији културне баштине. Дио истраживања који је покрио област културно-историјског наслеђа је показао да интересовање за наслеђем Бањалучке доминира над осталима, са процентом од 38.9%, а са врло малом маргином оних које ово наслеђе не занима (од 3.3%). Најмање интересовање међу бањалучанима влада за културно-историјско наслеђе ваневропских земаља.

Опште стање културног наслеђа на територији града је јако лоше. Главни узрок су недовољна финансијска улагања у његово очување, што је довело до пропадања одређених споменика културе. Надлежне институције се труде да ову ситуацију ублаже колико могу, али то углавном остају привремена рјешења. Без озбиљног стратешког улагања у културно наслеђе не само да губимо вриједности и културни идентитет који оно представља, него, са укупно 146 регистрованих културних добара на територији Бањалучке, губимо и потенцијалне ресурсе.

Експлоатација и бренидрање културног наслеђа је постало озбиљна грана привреденог туризма. Бањалучка као највећи и најпосјећенији град у РС не користи ове потенцијале, управо због недовољног улагања. Постоје примјери добре праксе, како у свијету тако и код нас, гдје је културно наслеђе постало самоодржив систем који поред тога што чува баштину, упошљава велики број људи и доноси профит локалној заједници. Стога је потребно што прије изградити стратешки план брендирања и експлоатације културног наслеђа, са нагласком на самоодрживости. Туристичка заједница града и институције културе, заједно са невладиним сектором, уз изградњу капацитета могу да направе адекватан самоодржив систем.

КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

- сарадња одговорних институција које се налазе на територији Бањалучке на овом плану је неконзистентна, слаба и недовољна;
 - заштита културног наслеђа доживљава се као искључива одговорност Градске управе и надлежних институција;
 - организације цивилног друштва на територији Бањалучке су непостојеће;
 - не постоји довољна свијест код грађана о одговорности према културном наслеђу;
 - заштита наслеђа се своди на техничку заштиту услед недовољног финансијског улагања;
 - не примјењују се савремене методе промоције културног наслеђа у сврху његовог очувања;
 - занемарује се непожељно (политички неподобно) културно наслеђе;
 - програми едукације различитих група грађана о културном наслеђу Града и начинима његовог одговорног коришћења нису доступни;
 - сарадња са туристичким сектором, културном и креативном индустријом, образовањем, науком и другим гранама, по питању заштите и коришћења баштине на ниском је нивоу;
 - стручњаци нису довољно укључени у процесе управљања културним наслеђем;
 - културно и природно наслеђе није довољно искориштено за развој културног туризма.
-

ПОСЕБНИ ЦИЉ 4.1. Успоставити међуресорну и међусекторску сарадњу и заједничко дјеловање различитих актера на пољу управљања културном баштином

***Стратегија 1:** Конкурсом подстицати пројекте који подразумевају сарадњу јавног, приватног и цивилног сектора у области заштите и коришћења културног и природног наслеђа Бањалуке*

- Надлежне институције и јавне установе културе (на примјер: Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске, Архив Републике, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске, Музеј Републике Српске и Музеј савремене умјетности Републике Српске) процјењују, анализирају, израђују студије и дају препоруке за заштиту и употребу различитог материјалног и нематеријалног културног наслеђа
- Пројекти се реализују кроз повезивање надлежних установа културе са удружењима и приватним иницијативама, а у циљу унапређења и промоције културног и природног наслеђа или, изузетно, путем повјеравања посебних послова организацијама цивилног друштва чија је основна дјелатност унапређење и промоција културног и природног наслеђа
- Јавним конкурсом се подржавају и пројекти који афирмишу и промовишу стварање и активну и одговорну употребу културног наслеђа Града

ПОСЕБНИ ЦИЉ 4.2. Јачати праксу управљања културним и природним наслеђем која повезује његово одрживо коришћење и развој Града

***Стратегија 1:** У сарадњи са стручњацима надлежних органа, републичких и градских установа културе и цивилног друштва израдити документ плана управљања културним и природним наслеђем на територији Града Бањалуке (израда стратешких и планских докумената, план управљања, акциони план, студије изводљивости, планови едукације, интерпретације, туристичке промоције, као саставних дијелова процеса рестаурације и конзервације како би се осигурало да инвестиција у заштиту културног и природног наслеђа активно допринесе дугорочном развоју Бањалуке)*

- Спровести исцрпно истраживање културног и природног наслеђа на територији Бањалуке, евидентирати и утврдити постојеће стање културног и природног наслеђа, потребне инвестиције, потенцијале итд.
- Саставити листу приоритета према угрожености
- Израдити градски регистар културног наслеђа
- Израдити план управљања културним наслеђем
- Израдити план управљања природним наслеђем
- Израдити план промоције и инклузивне заштите културног наслеђа
- Израдити план едукације и интерпретације
- Израдити акциони план ревитализације угроженог наслеђа
- Увести споменичку таксу

ПОСЕБНИ ЦИЉ 4.3. Јачати капацитете организација цивилног друштва како би се укључиле у процес заштите и одговорног коришћења културног наслеђа

Стратегија 1: Конкурсом подржати пројекте организација цивилног друштва које се баве очувањем специфичног сегмента културног наслеђа

- Афирмисати и промовисати специфичне пројекте заштите и кориштења културног наслеђа
- Промовисати програме едукативног карактера са циљем информисања и едукације грађана о постојећем културном наслеђу и начинима његовог управљања
- Јачање сарадње институција, надлежних управних органа и организација цивилног друштва
- Јачање капацитета организација цивилног друштва у смислу едуковања кадра на пољу заштите и промоције културног наслеђа и едукације особља у изради пројектне документације за писање пројеката страних фондова

ПОСЕБНИ ЦИЉ 4.4. Увести јавни конкурс за пројекте из области културног и природног наслеђа

Стратегија 3: Јавним конкурсима за суфинансирање подржати пројекте из области културног и природног наслеђа

- Приоритет на конкурс за суфинансирање пројеката и програма у култури имаће оне установе културе, удружења грађана, као и сва правна лица регистрована за обављање културно-умјетничке дјелатности на територији Града која у оквиру свог пројекта планирају радити на популаризацији и промоцији културног и природног наслеђа

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ: Ревитализацијом и обновом одабраног простора у централној зони града у Центар за посјетиоце и туристе, омогућиће се стварање полазишта посјетилаца и туриста града на којем ће добити све потребне информације о култури, те уз помоћ напредних технологија искусити најважније садржаје из области културног наслеђа, савременог стваралаштва и креативних индустрија у граду. Поред функције пружања добродошлице и оријентације посјетилаца на подручју града, те пружања релевантних информација о културним садржајима, Крајишка магаза за циљ има и презентацију гастрокултуре Бањалуке, њеног иновативног индустријског и културног наслеђа, екстремних спортова и екстремне културе.

- Конкурсом подржати интердисциплинарне и мултурдисциплинарне пројекте који се одвијају на приобаљу Врбаса, а посебно на потезу од Шехера до Траписта
- Подстицати развој пројеката иновативног наслеђа

ПОСЕБНИ ЦИЉ 4.5. Развити нове интерпретацијске садржаје темељене на културном и природном наслеђу

Стратегија 1: *Јавним конкурсом подржати пројекте умјетничке интерпретације културне баштине путем савременог стваралаштва*

- Спровести студију и израдити елаборат са свим релевантним подацима и грађи о постојећем стању простора који су угрожени, девастирани или срушени
 - Учинити ове податке доступним јавности
 - Увести нову ставку у јавни конкурс путем које би се подржавали пројекти умјетничке интерпретације културне баштине (извођења на значајним локалитетима, заборављеним мјестима, комбиновање савременог стваралаштва и културног наслеђа, укључивање креативних индустрија у израду предмета итд.)
-

Стратегија 2: *Успоставити Крајишку магазу*

- Ревитализација и обнова одабраног објекта
 - Израда концепта пословања и садржаја "Крајишке магазе" укључујући пројектни задатак за изради пројекта ентеријера који се бира по конкурс, те извођења
 - Дефинисати концепт програма – интерпретација наслеђа (културног, индустријског, природног...) кроз савремене праксе и у сарадњи са креативним индустријама
 - У понуду поред културних садржаја увести и гастропонуду, као и "Културни зид" гдје би се грађани и посјетиоци могли информисати о актуелним дешавањима
-

Стратегија 3: *Подстицати иновативну интерпретацију културног наслеђа*

- Осмислити и увести савремене музејске концепте у "Крајишку магазу" и установе које се баве презентацијом културног наслеђа
 - Користити се новим технологијама – виртуелна и проширена реалност за оживљавање прошлости, видео и звучне инсталације
 - Образовање запослених у музејима за осмишљавање и примјену интерактивног културног наслеђа
-

Стратегија 4: *Увести нове садржаје културног наслеђа у јавни простор*

- Излагати музејске поставке у јавном простору
- Израда и инсталација високовриједних умјетничких елемената и инсталација у јавном простору

- Користити се новим технологијама – вирутелна и проширена реалност за оживљавање прошлости, видео и звучне инсталације у јавном простору и просторима музеја

ПОСЕБНИ ЦИЉ 4.6. Професионализација у домену заштите културног и природног наслеђа

Стратегија 1: Јачати капацитете у домену заштите културног и природног наслеђа, јачати капацитете струковних удружења и укључивати стручњаке у процесе заштите културног и природног наслеђа

- Семинари везани за развој капацитета у домену стратешког мишљења, управљања и културне политике
- Јачање капацитета струковних удружења активних на територији Града
- Развој и остваривање партнерских односа са струковним удружењима у региону и Европи
- Умрежавање са струковним удружењима у региону и Европи
- Сва струковна удружења која дјелују на територији Града дужна су да направе стратешки план развоја на период од минимално три године
- Путем конкурса изабрати струковна удружења са којима ће се сарађивати и којима ће Град делегирати повјерене послове из области културног и природног наслеђа

КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ

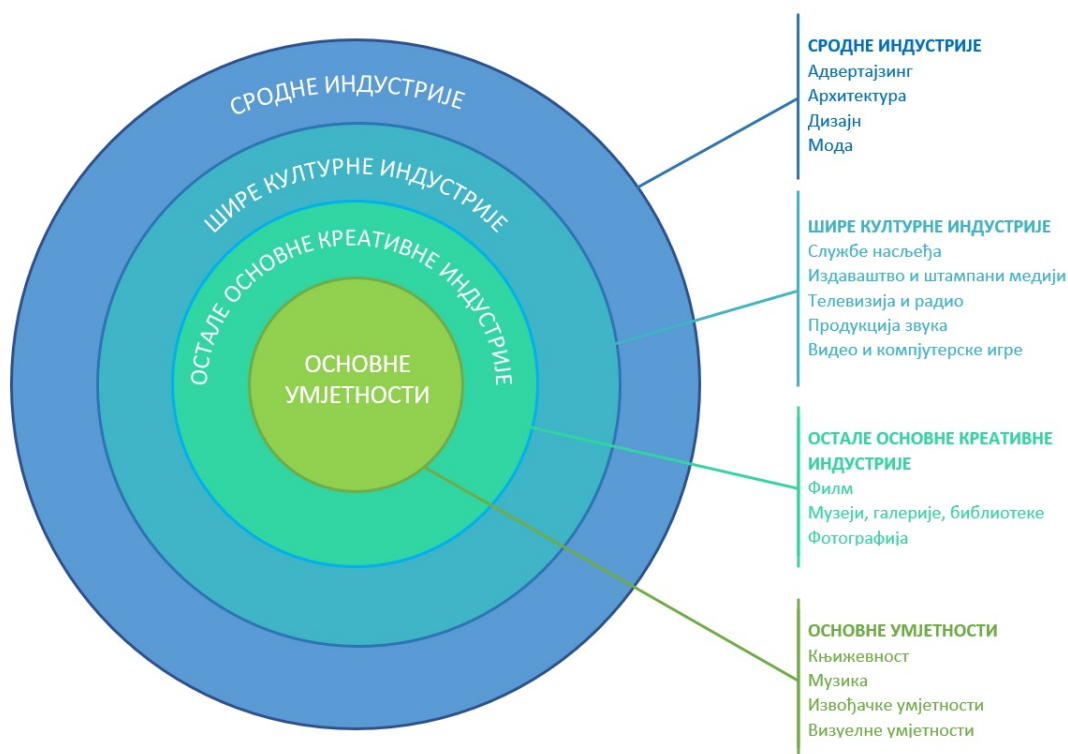
РАЗВИЈЕНО ПРЕДУЗЕТНИШТВО У КУЛТУРИ

Дејан Мијатовић, Concept Art

5 РАЗВИЈЕНЕ КУЛТУРНЕ И КРЕАТИВНЕ ИНДУСТРИЈЕ

Посљедњих неколико деценија у Европској унији расте свијест о важности културних и креативних индустрија (предузетништво у култури) које теже да опишу концептуално и практично спајање креативних умјетности (појединачни таленти кадра) са културном индустријом (масовна производња), у контексту нових медијских технологија у оквиру економије знања.

Статистички подаци показују да се овим индустријама посвећује велика пажња јер припадају најбрже растућим гранама економије. Осим што су покретачи културне разноликости у Европи, креативне и културне индустрије су један од најдинамичнијих сектора привреде Европске уније. Значај креативних и културних индустрија потврђује и податак да оне директно или индиректно запошљавају око 7 милиона људи, односно 3,3% радно активног становништва и чине 4,2% бруто домаћег производа.

Шема бр. 8: Структура и организација умјетности у контексту културних и креативних индустрија

Креативне и културне индустрије развијају нове производе и садржаје који у себи садрже додатну вриједност као резултат (умјетничког) стваралачког и (технолошког) иновативног приступа. Допринос културних и креативних индустрија локалној привреди није познат, мјерљив, јер иста није ни препозната као таква. Систем на националном па тако и локалном нивоу не може препознати организације ни умјетнике који свој рад темеље на креативним производима и садржајима, па је тако недостатак аналитичке подлоге и јасног система развоја отежан. Узимајући у обзир све наведено,

истраживање, односно мапирање културних и креативних индустрија је неопходно и нужно као први корак њеног дефинисања. Искуства градова из окружења у којима развијене културне и креативне индустрије узимају значајну улогу у развоју и јачању привреде, говоре о процесу који се одвија фазно, али који у својој коначници доводи до значајног економског развоја, промоције креативних потенцијала, те значајног учешћа у стварању потпуно новог динамичног идентитета културе града.

Поред стварања погодних услова за несметан развој креативних индустрија, директна подшка свим креативцима и организацијама била би кроз стварање Центра за развој и промоцију културних и креативних индустрија као дио визије Града за стварање паметне културе, а која је у потпуности усклађена и са препорукама Европске уније и њене стратегије за паметан, укључив и одржив раст.

КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

- Недовољна финансијска улагања у културу;
 - Недовољно улагање у домаћи кадар и домаћу продукцију;
 - Нејасан план за креативне индустрије, њихов развој и унапређење;
 - Нејасан кадровски план у систему високог образовања (суфицит и дефицит кадра);
 - Образовање не припрема младе за савремену умјетност и културу;
 - Умјетност је маргинализована у наставним школским програмима;
 - Не постоји довољна сарадња између сектора образовања и креативних индустрија
-

ПОСЕБНИ ЦИЉ 5.1. Јачање институционалне и инфраструктурне подршке развоју културних и креативних индустрија

Стратегија 1: Мапирање културних и креативних индустрија и израда стратегије

- Израдити детаљну студију креативних и културних индустрија које би узеле у обзир све културне, економске, правне и технолошке аспекте ових индустрија (циљ студије је да опише и објасни активности и економске резултате свих креативних индустрија, степен развоја појединих сектора, њихов потенцијал за раст и препреке које га онемогућавају
- На основу мапе и детаљне анализе постојећег стања, одабрати приступ (препука: интегратини приступ) и израдити Стратегију развоја креативних и културних индустрија те дефинисати алате који би допринијели њеној имплементацији и успјешној реализацији

ПОСЕБНИ ЦИЉ 5.2. Промјена перцепције културних и креативних индустрија

Стратегија 1: Популаризације културних и креативних индустрија

- Имплементирање културних и креативних индустрија у све релевантне јавне политике, као и стратегије осталих индустрија
 - Развој простора и инфраструктуре неопходне за раст креативних и културних индустрија кроз стварање бар једног Центра за развој и промоцију културних и креативних индустрија
 - Развијање свијести о важности културних и креативних индустрија као исплативе инвестиције и важног фактора економског раста
 - Промоција креативних и културних индустрија кроз пројекте партнерства између Центра за развој и промоцију културних и креативних индустрија, академске заједнице, те приватног сектора
-

Стратегија 2: Стварање здравог пословног окружења за креативне индустрије

- Иницирање увођења олакшица за спонзоре и на донације, као и на културне производе, услуге и активности
- Лоцирање квалитетних организација, партнера и појединаца са којима се може остварити сарадња на локалном, регионалном и међународном нивоу гдје ће се подстицати стална обнова, развијати знање о међусобној корисности и интеграцији у дугорочне процесе и развој како би се дошло до што квалитетнијих модела развоја
- Подстицање креативних и културних индустрија у међународној сарадњи и јачање њихове позиције и присутности на међународним тржиштима, укључујући и развој кроз међународна партнерства
- Утврдити приоритете финансирања у интегралној Стратегији развоја Града и на основу сектора који се њоме развијају направити план финансирања креативних индустрија које су у највећој мјери повезане са тим сектором (директно, субвенцијама или партнерски)

ПОСЕБНИ ЦИЉ 5.3. Развој људских капацитета

Стратегија 1: Осигурати бољу повезаност између образовног система и потреба сектора културних и креативних индустрија

- На темељу истраживања које ће дати увид у потребе тржишта за поједине секторе креативних и културних индустрија иницирати развијање образовних институција које ће одговарати потребама креативне економије
- Осигурати боље повезивање понуде и потражње тржишта рада
- Направити јасан план кадровског развоја
- Иницирати стварање услова за сталну интеракцију између умјетничких експеримената и предузетничке иновације на програмима образовних установа, нарочито оних које пружају умјетничко образовање

Стратегија 2: Изградња мреже професионалаца

- Увођење система такозваног "peer-coachinga" (учење додатних вјештина од колега који су у истом послу) кроз креативна менторства
- Увођење система "job shadowing" као развоја и едукације у пољу креативних и културних индустрија
- На основу спроведеног мапирања и истраживања иницирати увођење поступка стипендирања студената у иностранству, на релевантним програмима, који би по завршетку програма били обавезни да усвојена знања имплементирају у Републици Српској
- На основу спроведеног мапирања и истраживања увести поступак годишњег стипендирања до два студената у иностранству, на релевантним програмима, који би по завршетку програма били обавезни да усвојена знања имплементирају у Бањалуци и да буду активни судионици "peer-coachinga"
- Јачање капацитета у креативним и културним индустријама кроз спровођење обука о управљачким способностима, познавању европског тржишта и европских тржишних могућности и могућности иновативног финансирања

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ: У циљу стварања погодних услова за неметан развој креативних индустрија организовати креативни кластер са тенденцијом његовог раста и развијања у креативни дистрикт

ПОСЕБНИ ЦИЉ 5.4. Развијање креативних кластера

Стратегија 1: Образовање Центра за развој и промоцију креативних индустрија

- Одредити простор за смјештај и рад бар једног Центра за развој и промоцију културних и креативних индустрија са сврхом пружања директне подршке креативним организацијама и појединцима.

- Дефинисати услове додјеле и кориштења простора, са јасно дефинисаним олакшицама, гдје би предности имали кандидати који развијају иновативни производ или услугу

Стратегија 2: Дистрикт креативних индустрија

- Мапирати простор који би био намјењен само за развој културних и креативних индустрија
- Стоворити потребне предуслове за развој различитих програма и пројеката намјењених омладини, те културном и креативном сектору кроз обезбјеђење неопходне техничке, просторне и комуналне инфраструктуре, чиме би се на једном мјесту обезбједио јединствен креативни простор као врста и креативног подстицаја њеним корисницима
- Направити план самоодрживости Дистрикта кроз увођење комерцијалних садржаја

Стратегија 3: Инкубатори за развој самосталних предузетништва у култури

- Успоставити инкубатор за развој самосталног предузетништва у простору "Радничког универзитета"
- Омогућити неколико простора за кандидате који развијају предузетништво у култури, дефинисати услове додјеле и кориштења простора, са јасно дефинисаним олакшицама

ПОСЕБНИ ЦИЉ 5.5. Развој културног туризма

Стратегија 1: Укључивање креативних индустрија у израду иновативних сувенира

- Унаприједити понуду сувенира везаних за културно наслеђе и градску традицију, те подстицати умјетнике и локално становништво на њихову израду
- Постављање критеријума за израду сувенира (иновативни, интердисциплинарни...)
- Организовати едукативне радионице везане за израду сувенира
- Израда и брендирање сувенира и њихова продаја на тржишту

Стратегија 2: Развијање културног туризма кроз умјетност, интердисциплинарни и мултидисциплинарни приступ

- Подстицати сарадњу на пројектима између различитих области који тренутно дјелују засебно (гастрономија, екстремни спортови, извођачке умјетности, примијењене умјетности, екологија, ликовне умјетности, креативне индустрије итд.)
- Подстицати међусекторску сарадњу између различитих одјељења у сврху развоја нових, иновативних приступа у развоју туризма
- Развијати умјетничке дистрикте као нова, аутентична мјеста у туристичкој понуди града
- Подстицати развој фестивалског живота (на основу броја посјета, иновативног садржаја итд.)

КУЛТУРЕ У ДИЈАЛОГУ

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЈА И САРАДЊА

UNLISTED, Pittsburg

6 КУЛТУРЕ У ДИЈАЛОГУ

Више је разлога зашто су интернационализација, као једно од стратешких опредјељења, међународна присутност, те подршка међународној сарадњи, у фокусу овог документа. Прије свега, изласком на међународну сцену креира се позитивна слика Града. Стицање међународних искустава кроз упознавање различитих облика умјетничке продукцијске и стваралачке праксе, размјене искустава, размјене култура и излагањем у другачијим условима и околностима утичу на повећање компетенција, на стицање нових вјештина, доводи до умрежавања и на крају отвара простор за лакши излазак наших умјетника и стручњака у култури на међународну културну сцену.

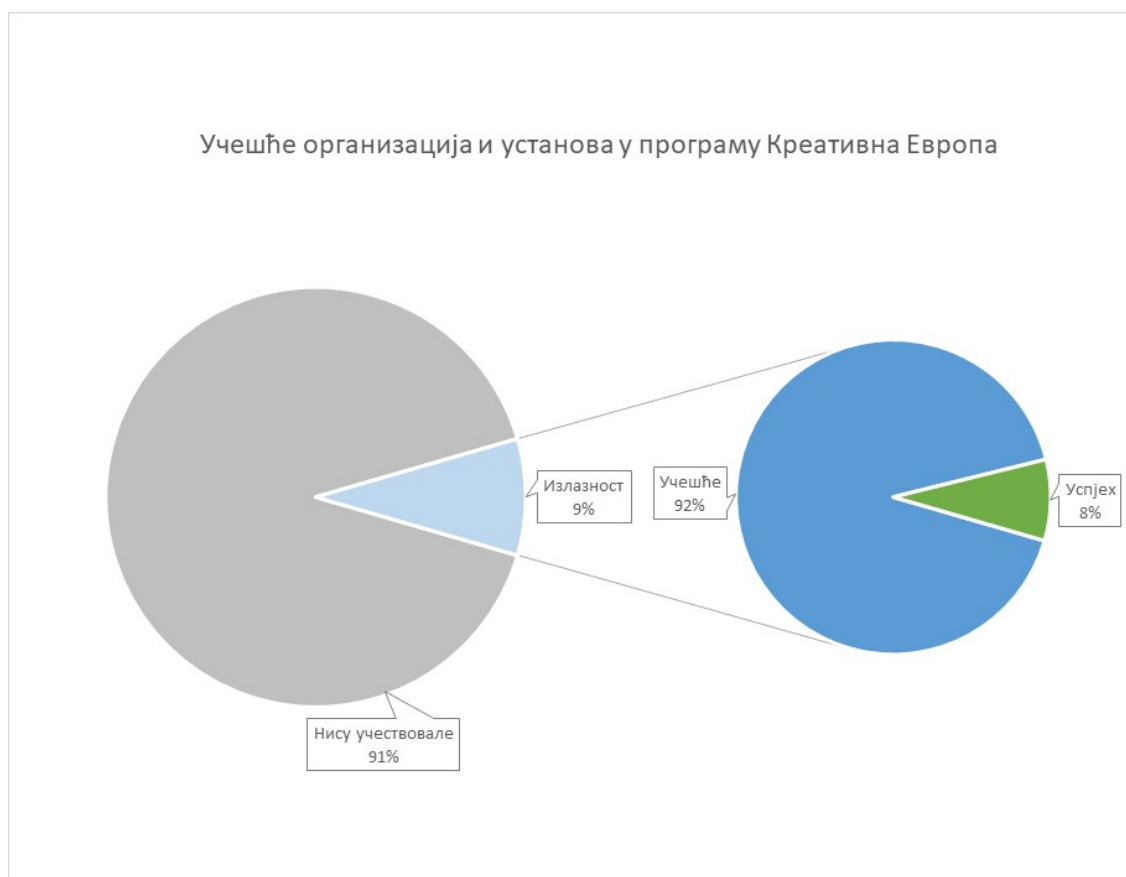
Поред тога, институције културе, организације и појединци, који успостављају контакте на међународном нивоу, у сарадњи са разним међународним институцијама, установама и организацијама јачају сопствене капацитете, индивидуалне и колективне, што им помаже у даљем раду и што је један од предуслова за ширење знања и уплив нових тенденција у култури и умјетности. Све ово заједно значајно доприноси стварању идентитета Града и његовом бољем позиционирању на међународној сцени, што самим тим ствара нове могућности за сарадњу и напослијетку финансирање.

Управо зато, на основу тренутног стања у култури, а по угледу на неке градове у региону, Град Бања Лука је покренуо иницијативу за кандидатуру за пројекат Европске комисије "Европска престоница културе". Овај европски пројекат, звучног назива, је од недавно отворен и за градове земаља кандидата и потенцијалних кандидата за улазак у Европску унију, па тако и за градове у Босни и Херцеговини. Шансу да се кандидују градови ће имати од 2024. до 2030. године, и то на сваке три године, након чега се програм затвара за земље које нису чланице Европске уније. Користећи велики потенцијал који овај пројекат пружа граду, не само у случају добијања ове титуле, него заправо највише у процесу припреме, који представља план развоја и трансформације културне сцене града Бањалука се у посљедњих годину дана припрема за апликацију уводећи и повезујући различите културне актере у један јасан правац заједничког дјеловања. С обзиром да је процес партиципативног типа и укључује све културне актере, од институција, преко организација и удружења цивилног друштва, те и саме публике, овај пројекат отвара разне могућности истовремено развијајући и продукцију и публику. У том смислу, важно је напоменути и чињеницу да се Бањалука до сада током самог процеса припреме апликације повезала са Новим Садом, Ријеком, Марибором, Вроцлавом, Кошицама, Плзеном, Дебрецином, Голвејом и Темишваром, разрађујући прилике за међународну сарадњу и пројекте који би Бањалуку учинили видљивијом у региону и међународно.

Босна и Херцеговина, као једна од потписница програма "Креативна Европа", чији је фокус развој културе, на годишњем нивоу плаћа чланарину у износу од око 400.000,00 конвертибилних марака. У периоду од 2014-2020 године, колико "Креативна Европа" траје, Босна и Херцеговина ће уложити око 2.400.000,00 конвертибилних марака за чланство у фонду који располаже са 2.85 милијарди конвертибилних марака. Излазност инситуција, установа и организација у Бањалуци, на овај програм, са дванаест пројеката у периоду од 2015. до 2018. је минимална. Чињеница да је излазност мања од 10%, те да успјешност такође износи мање од 10%, с обзиром да је само један

пројекат из Бањалуке у овом периоду успио ући у процес суфинансирања, и то у оквиру потпрограма МЕДИА, поражавајућа је.

Са друге стране, чак и када би проценат успјешних пројекта из Бањалуке био већи, модел суфинансирања је такав да се 40% улагања очекује из државе, односно ентитета, те на крају и града из којег апликација долази. На нивоу Босне и Херцеговине, Министарство цивилних послова БиХ покренуло је стварање фонда који би по аутоматизму улагао 10% у успјешне пројекте, док на нивоу Републике и Града Бања Лука такав фонд још увијек не постоји. Министарство просвјете и културе Републике Српске, у склопу Јавног конкурса за суфинансирање пројеката из области културе за расподјелу дијела прихода од игара на срећу, дио средстава, која никада не прелазе 200.000,00 конвертибилних марака, усмјерава на пројекте међународне сарадње (а други дио на децентрализацију). С обзиром да је ријеч о прилично ниским средствима, јер се "мали" пројекти на програму "Креативна Европа" крећу у распону од 200.000,00 до 2.000.000,00 €, поставља се питање како одговорити са 40% улога колико се према овом програму тражи. Наравно, ако је нека институција или организација у улози партнера на пројекту, онда су та средства доста мања, али ријетко када се ради о износима испод 20.000,00 €. Уколико се усвоји модел према којем би 10% улагала Босна и Херцеговина, 20% Републике Српска, 5% Град (за успјешне пројекте из Бањалуке) и 5% из сопствених средстава или путем спонзорстава и донација, онда би пројекти имали шансу за развој и имплементацију јер се у супротном добијена средства, без улога структура у земљи, морају вратити, што се и десило 2012. године.

Шема бр. 9: Изразност и пролазност установа и организација на програму Креативна Европа

Како би се овај зачарани круг прекинуо неопходно је увести фонд намијењен свим успјешним пројектима, а затим и пронаћи механизам путем којих би се све институције и установе културе јављале на одговарајуће позиве у оквиру потпрограма КУЛТУРА, те активно радити на популаризацији овог програма и ширењу знања.

УНЕСКО *Универзална декларација о културној разноликости* кроз четири основна принципа – 1. Идентитет, разноликоост и плурализам, 2. Културна разноликоост и људска права, 3. Културна разноликоост и креативност, 4. Културна разноликоост и међународна солидарност – и у првом члану препознаје да је свако друштво културно разнолико те да је „као извор размјена, иновација и креативности, разноликоост култура исто тако неопходна као што је природна разноликоост за живи свијет“. Међутим, без обзира на племените тежње овог документа, на терену је неријетко једно од највећих достигнућа, када је ријеч о остваривању културне разноликости, мирна коегзистенција између различитих група које културу међусобно размјењују јако мало, а чешће нимало.

Град Бањалука има велики потенцијал када је ријеч о различитим културним изразима што би се свакако требало посматрати као предност унутар које би разноликоост, као једно од основних, универзалних људских права, требала бити схваћена у најширем могућем контексту и на тај начин превазићи устаљене и упрошћене идентитете са којима се грађани Бањалуке углавном поистовјећују. У том смислу, разноликоост, у свим њеним видовима, од националних, вјерских, етничких, преко родних, сексуалних и тјелесних, до културних, језичких, естетских и других говори о вишеструким културним идентитетима на које сви, без изузетка, имамо право.

Осим универзалног људског права, културна разноликоост представља потенцијал за изградњу једног новог идентитета Града и његову промоцију, као и ресурс за стварање нових економских вриједности и њихову размјену са другим срединама кроз производњу и дистрибуцију различитих културних, умјетничких, туристичких, прехрабраних, одјевних и других вриједности, производа и услуга. Такође, културна разноликоост поспјешује дијалог и омогућава успостављање односа унутар заједнице, као и између различитих заједница, те на тај начин доприноси изградњи солидарности, разумијевања и генерално друштвеној кохезији, која је једно од стратешких опредјељења Града Бања Лука.

КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ

- Недовољна финансијска улагања у културу;
- Организације којима су одобрени међународни пројекти немају довољну подршку на локалном нивоу;
- Непостојање значајније подршке пројектима мобилности умјетника и културних радника;
- Непостојање довољне заинтересованости организација цивилног друштва за учешће у међународним пројектима;
- Непланско и неструктурирано учешће на међународним манифестацијама;

ПОСЕБНИ ЦИЉ 6.1. Интернационализација и присуство на међународној сцени

Стратегија 1: Кандидовати Град за Европску престоницу културе

- Успоставити сарадњу са међународним културним актерима – посебно градовима Европским престоницама културе из региона и партнерским пројектима изаћи пред међународну публику
 - Промовисати кандидатуру Бањалуке у међународним круговима (кроз присуство на већим конференцијама, сајмовима, те протоклораним наступним посјетама представника Града)
 - Развој културне сцене и савремене умјетничке праксе кроз боље повезивање са европским умјетницима, мрежама експерата и културним организацијама примјеном нових иновативних метода европске културне политике и реализацијом умјетничких програма који доприносе промоцији заједничког европског наслеђа и традиције
 - Стављање заједничких аспеката европских култура у први план пројектног мишљења
 - Учинити све информације о културном животу доступним на веб страници Града, и на енглеском језику (мјесечно ажурирати све податке)
-

Стратегија 2: Подржати организације које са приједлозима пројеката конкуришу за средства из међународних фондова кроз континуирану обуку за писање пројеката

- Конкурс за избор дугорочног партнера за обуку и писање пројекта
 - Ојачати капацитете локалних актера у култури за излазак пред међународну публику (приближити им начин функционисања међународних пројеката)
-

Стратегија 6: Суфинансирање пројеката међународне сарадње

- Обезбиједити фонд за пројекте из области културе и умјетности који су били успјешни на европским и међународним програмима
 - Пројектима који су били успјешни на европским и међународним програмима (Креативна Европа, Еуримаж, Европа за грађане итд.) и који докажу да су путем ових програма суфинансирани са минимално 20.000,00 КМ Град ће суфинансирати до 5% од укупне вриједности пројекта
 - Суфинансирати пројекте и иницијативе са градовима партнерима
-

Стратегија 4: Популаризовати и промовисати стране фондове доступне установама културе и организацијама

- У сарадњи са изабраним партнером организовати инфо дане и спровести низ активности путем којих би се јавне установе културе и организације на вријеме информисале о свим доступним страним фондовима и имале савјетодавну помоћ у изради апликације

- Учинити информације доступним и на веб страници Града, ажурирати све податке

Стратегија 5: *Омогућити и подржати размјену искустава умјетника и стручњака у култури у Бањалуци кроз подршку програмима мобилности културних радника*

- Подржати програме путовања и усавршавања домаћих умјетника и стручњака у култури у иностранство на одабраним програмима, манифестацијама, пројектима...
- Обезбиједити помоћ умјетницима за одлазак на студијска путовања и резиденцијалне програме у иностранству путем микро-грантова (до 1.000,00 KM) кроз јавни конкурс
- Отворити простор за боравак и рад одабраних умјетника и стручњака у култури из иностранства у Бањалуци, кроз резиденцијалне програме

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКАТ: *Искористити постојеће капацитете инфраструктуре за креирање мреже простора који би служили за развој умјетничких резиденцијалних програма. Ови програми би у значајној мјери допринијели развоју стваралаштва и продукције у домаћој сцени, а такође би формирали платформу за регионалну и међународну културну размјену.*

- Оспособити мрежу простора и осмислити систем резиденцијалног програма за стране умјетнике у Бањалуци
- Подржати размјену умјетника и стручњака у култури кроз програме који нуде мреже међународних асоцијација чији је Град чланица (BALCINET (Мрежа највећих градова Балкана), EUROCITIES (Асоцијација европских градова), PHILIA (Асоцијација мултиетничких градова Југоисточне Европе))
- Остварити бољу сарадњу на размјени културних програма са градовима партнерима (Београд, Нови Сад, Сремска Митровица, Суботица, Косовска Митровица, Куманово, Патра, Москва, Кајзерслаутерн, Лавов, Крањ, Кампобасо)

Стратегија 6: *Подржати учешће умјетника и стручњака у култури из Бањалуке на манифестацијама и фестивалима од међународног значаја*

- Форум за културу прави листу релевантних манифестација и фестивала из различитих дјелатности културе и умјетности на којима би се бањалучка продукција представљала (на примјер за визуелне умјетности: Венецијанско бијенале визуелних умјетности и архитектуре, за примијењене умјетности: Прашко квадријенале сценског дизајна и простора, Свјетска изложба сценске умјетности, за позориште: Единбург фринц фестивал, Фестивал у Авињону, за филм: Берлинале, Филмски фестивал у Венецији, Фестивал у Локарну, Фестивал у Кану, Санденс, Трајбека, Међународни фестивал филма у Торонту (TIFF), ИДФА итд.)
- Објавити Листу релевантних манифестација и фестивала од међународног значаја на веб страници Града и учинити је доступном јавности
- Обезбиједити, у процесу суфинансирања, подршку пројектима из Бањалуке који су изабрани за учешће на Листи релевантних манифестација и фестивала од међународног значаја

ПОСЕБНИ ЦИЉ 6.3. Културна разноликост и социјална инклузија

Стратегија 1: Подржати развој интеркултурне осјетљивости и диверсификованих културних садржаја

- Културна разноликост програма и посвећеност изградњи интеркултурне осјетљивости и знања који доприносе инклузији и социјалној кохезији би требало да се уводе као критеријум приликом оцјењивања и евалуације рада јавних установа културе и приједлога пројеката организација
 - Развијање партнерске сарадње са другим градовима Босне и Херцеговине кроз нове културне програме, размјене и активности
 - Анализа тема од значаја за Европу – миграције, равноправност полова, фрагментисаност итд. и њихова примјена у пракси кроз пројектне апликације
-

Стратегија 2: Унаприједити сарадњу са организацијама националних мањина

- Јачати пројекте који за циљ имају ширење културе националних мањина, не само светковина, фестивала и манифестација, него и пракси савремене умјетности, кроз међународну сарадњу
 - Укључивати представнике организација националних мањина у радна тијела, комисије и друге форме одлучивања у области културне политике
-

Стратегија 3: Подстицати креирање космополитског идентитета Града

- Осим поштовања права на културу и културну разноликост присутних заједница Бањалуке, треба се тежити ка препознавању и уважавању свих заједница; путем одабраних пројеката охрабривати и подстицати дијалог и сарадњу између свих заједница (не само националних) и организација које их заступају стварајући тако осјећај припадности и слободе

ПРОЈЕКТИ И ИДЕЈЕ

СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ И ПРОЈЕКТНЕ ИДЕЈЕ

Chill&Drill, Кањон Врбаса, Бањалука

7 СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ

* већи пројекти који су неопходни за уклањање великог дијела развојних препрека и постизање визије културе током развојног периода.

СП 01 КРАЈИШКА МАГАЗА	
Оправданост: Посебни циљ 4.5. Стратегија 2	
Опис: Ревитализацијом и обновом простора у центру у Центар за посјетиоце и туристе, омогућиће се стварање централног полазишта посјетилаца и туриста града на којем ће добити све потребне информације о култури, те уз помоћ напредних технологија искусити најважније садржаје из области културног наслеђа, савременог стваралаштва и креативних индустрија у граду. Поред функције пружања добродошлице и оријентације посјетилаца на подручју града, те пружања релевантних информација о културним садржајима, <i>Крајишка магaза</i> за циљ има и презентацију гастрокултуре Бањалуке, њеног иновативног индустријског и културног наслеђа, екстремних спортова и екстремне културе.	
Носилац пројекта	Град Бања Лука, ТОРС, ТОБЛ, Министарство туризма и трговине
Циљ пројекта	Унаприједити културну инфраструктуру и обогатити културно-туристичку понуду
Циљна група	Грађани, страни и домаћи туристи, школске групе, особе са инвалидитетом
Пројектне активности	A1-ревитализација и обнова објекта A2-распис конкурса за израду ентеријера Крајишке магaзе A3-израда концепта пословања и садржаја Крајишке магaзе укључујући пројектни задатак за изради пројекта ентеријера, те извођења A4-дефинисање концепта програма
Индикатори успјеха: • обновљен и ревитализован објект • расписан конкурс и добијено идејно рјешење ентеријера • број нових интерпретацијских садржаја темељених на културном и иновативном наслеђу • број нових садржаја из области гастрокултуре у домаћој производњи • број нових садржаја из области креативних индустрија у домаћој прозводњи • број посјетилаца • задовољство и оцјена грађана • број информативно-едукативних програма	
Вријеме извођења	2023-2024

СП 02 БАЊАЛУЧКА КУЋА КЊИГЕ	
Оправданост: Посебни циљ 3.2 Стратегија 6	
Опис: Ревитализацијом и обновом стамбеног простора "Куће Милановића" у Бањалучку кућу књиге, омогућиће се стварање централне књижаре на којој ће сви грађани, посјетиоци и туристи града моћи добити увид у актуелна издања домаћих издавача на једном мјесту. Поред продаје књига у домаћој продукцији и домаћих аутора у централном подручју града, <i>Бањалучка кућа књиге</i> за циљ има и одржавање предавања и низа едукативних програма из области културе, те популаризацију домаћих аутора (Петар Кочић, Бранко Ћопић итд.).	
Носилац пројекта	Град Бања Лука, Министарство туризма и трговине, Министарство просвјете и културе
Циљ пројекта	Унаприједити културну инфраструктуру и статус књиге, обогатити културну понуду
Циљна група	Грађани, домаћи туристи, школске групе, особе са инвалидитетом
Пројектне активности	A1-ревитализација и обнова објекта A2-распис конкурса за израду ентеријера Бањалучке куће књиге A3-израда концепта пословања и садржаја Бањалучке куће књиге укључујући пројектни задатак за изради пројекта ентеријера, те извођења A4-дефинисање концепта програма
Индикатори успјеха: • обновљен и ревитализован објект • расписан конкурс и добијено идејно рјешење ентеријера • број нових издавача и књига у домаћој продукцији • број посјетилаца • задовољство и оцјена грађана • број информативно-едукативних програма	
Вријеме извођења	2024-2026

СП 03 АРТ БИОСКОП КЦ "БАНСКИ ДВОР"	
Оправданост:	Посебни циљ 3.2 Стратегија 6
Опис:	Уложити средства у нову биоскопску салу, те направити програм путем којих ће биоскопска сала КЦ "Бански двор" испунити све услове за придруживање мрежи европског биоскопа "Europa Cinemas"
Носилац пројекта	Град Бања Лука, Влада Републике Српске
Циљ пројекта	Успоставити биоскоп са програмским активностима које су усмјерене ка популаризацији умјетничког и европског филма
Циљна група	Грађани Бањалуке, ученици, студенти, туристи, лица са посебним потребама
Пројектне активности	A1-издвојити средства за пренамјену простора и опремање A2-дефинисати концепт програма A3-успоставити сарадњу са другим институцијама, установа и организацијама
Индикатори успјеха:	• број посјетилаца • број остварених сарадњи • број програма и пројекција • задовољство и оцјена грађана • чланство у мрежи "Europa Cinemas"
Вријеме извођења	2022-2024

СП 04 МУЗЕЈ ГРАДА	
Оправданост:	Посебни циљ 3.2 Стратегија 1, 2, 3 и 4
Опис:	Раздвајање КЦ "Бански двор" и Тврђаве "Кастел" и формирање нове установе Музеј Града, као градске институције у чијем фокусу би била брига о споменичком комплексу Тврђаве "Кастел" и свим пратећим сардјајима који га окружују.
Носилац пројекта	Град Бања Лука и КЦ "Бански двор"
Циљ пројекта	Успоставити Јавну установу Музеј града Бања Лука, са својим програмским активностима и депадансима који јој по функцији припадају, као институцију од посебног значаја за обједињавање различитих мултиетничких и мултикултуралних аспеката Града као специфичне културне средине
Циљна група	Грађани Бањалуке, страни и домаћи туристи, ученици и студенти
Пројектне активности	A1-покренути иницијативу формирања Музеја Града као самосталне организационе јединице A2-направити елаборат о оснивању нове јаве установе, покренути процедуру за оснивање музеја на основу закона о Музејској дјелатности A3-израдити стратегију и програмску концепцију новоформиране установе A4-успоставити систем заштите и бриге за споменички комплекс Тврђаве Кастел A5-објединити легате који су у власништву Града (Легат Драгиње и Воје Терзић, Слободана Драгаша, Душана Симића, Јована Спреме и умјетничка дјела која се налазе у Градској управи са значајем културног добра) као почетни фондус Музеја. A6-успостављање додатних депаданса који ће бити под надлежношћу Музеја града, као пратећих организационих јединица, са различитим програмским садржајима који ће употпунити културну понуду Града - Галерија Терзић, Кућа Владе Милошевића, Шеранића кућа A7-увести споменичку ренту на кориштење Тврђаве "Кастел"
Индикатори успјеха:	• покренута иницијатива • израђен елаборат о оправданости оснивања нове јавне установе • формиран Музеј Града • израђена стратегија и програмску концепцију • бдој дјела у фондусу Музеја Града • број успостављених депаденса • број реновиран и оспособљених простра за различите програмске садржаје (Галерија Терзић, Кућа Владе Милошевића, Шеранића кућа...) • број посјетилаца • износ који се остварује по основу споменичке ренте
Вријеме извођења	2019-2020

СП 05 ДОМ ОМЛАДИНЕ	
Оправданост:	Посебни циљ 3.2 Стратегија 5 и 8
Опис:	Формирати Дом омладине као нову организациону јединицу, са дугорочним (петогодишњим) планом трансформације у самостални културни центар у оквиру којег ће се превасходно развијати у музички центар за дјецу и младе гдје би се учила основа музичке продукције, тонске режије, гдје би се одржавала извођења регионално значајних бендова, организовале вјежбаонице и музички студио, уз просторе намијењене излагању.
Носилац пројекта	Град Бања Лука, Дом омладине, спонзори и донатори
Циљ пројекта	Успоставити самостални културни центар Дом омладине са програмским активностима
Циљна група	Ученици, студенти, грађани Бањалуке
Пројектне активности	A1-Формирање Дома омладине као нове организационе јединице A2-Запослити двије особе (1-управља, 2-развија програм) A3-Одвојити посебну буџетску ставку за суфинансирање програма A4-Основати музички центар при Дому омладине намијењен дјечи и младима
Индикатори успјеха:	• број корисника • број посјетилаца • број остварених сарадњи • број остварених програма • самоодрживост Центра
Вријеме извођења	Прва фаза: 2019-2024 Друга фаза: 2024-2028

СП 06 ЦЕНТАР ЗА ИЗВОЂАЧКЕ УМЈЕТНОСТИ	
Оправданост:	Посебни циљ 3.2 Стратегија 7
Опис:	Ревитализација и обнова објекта "Баште слезове боје", те пренамјена у Центар за извођачке умјетности
Носилац пројекта	Град Бања Лука, Влада Републике Српске
Циљ пројекта	Створити простор за развој савременог плеса, експерименталног позоришта и покрета
Циљна група	Грађани Бањалуке, умјетници, стручњаци у култури, страни и домаћи туристи
Пројектне активности	A1-ревитализација и обнова објекта A2- дефинисање организације, начина функционисања Центра и његовог финансирања A3- дефинисање концепта програма
Индикатори успјеха:	• број корисника и посјетилаца • број остварених сарадњи • број програма и пројекција • задовољство и оцјена грађана • самоодрживост Центра
Вријеме извођења	2023-2025

СП 07 ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ КРЕАТИВНИХ ИНДУСТРИЈА	
Оправданост:	Посебни циљ 5.4. Стратегија 1
Опис:	У циљу стварања погодних услова за несметан развој креативних индустрија организовати креативни кластер са тенденцијом његовог раста и развијања у креативни дистрикт.
Носилац пројекта	Град Бања Лука, Влада Републике Српске
Циљ пројекта	Развијање креативних и културних индустрија
Циљна група	Креативци, умјетници, грађани, страни и домаћи туристи
Пројектне активности	A1-Мапирање креативних индустрија A2-Јачање кадра и стварање мреже професионалаца A3-Формирање креативног кластера као Центра за развој креативних индустрија A4-Формирање дистрикта креативних индустрија
Индикатори успјеха:	• број корисника • број производа и економски раст • самоодрживост Центра
Вријеме извођења	Прва фаза: 2019-2023 Друга фаза: 2023-2025 Трећа фаза: 2027-2028

СП 08 ИНКУБАТОР ЗА РАЗВОЈ САМОСТАЛНОГ ПРЕДУЗЕТНИШТВА	
Оправданост:	Посебни циљ 5.4. Стратегија 3
Опис:	Организовати инкубатор за развој самосталног предузетништва у простору "Радничког универзитета".
Носилац пројекта	Град Бања Лука, ИЦБЛ
Циљ пројекта	Створити погодне услове за развој самосталног предузетништва и повезати га са креативним и културним индустријама
Циљна група	Мала и средња предузећа, млади предузетници и креативци,
Пројектне активности	A1-Успостављање Инкубатора за развој самосталног предузетништва A2- Омогућити неколико простора за кандидате који развијају предузетништво у култури, дефинисати услове дојеле и коришћења простора, са јасно дефинисаним олакшицама
Индикатори успјеха:	• број малих и средњих предузећа • број младих предузетника и креативца
Вријеме извођења	2022-2024

СП 09 МРЕЖА ПРОСТОРА ЗА РЕЗИДЕНЦИЈАЛНЕ ПРОГРАМЕ	
Оправданост:	Посебни циљ 2.11. Стратегија 2
Опис:	Искористити постојеће капацитете инфраструктуре за креирање мреже простора који би служили за развој умјетничких резиденцијалних програма. Ови програми би у значајној мјери допринијели развоју стваралаштва и продукције у домаћој сцени, а такође би формирали платформу за регионалну и међународну културну размјену.
Носилац пројекта	Град Бања Лука
Циљ пројекта	Успоставити мрежу резиденцијалних програма и омогућити мобилност умјетника
Циљна група	Умјетници (страни и домаћи), грађани Бањалуке
Пројектне активности	A1-Мапирати потенцијалне просторе за мрежу резиденцијалних простора A2-Изабрати просторе за резиденцијалне програме A3-Обновити, санирати и опремити просторе за резиденцијалне програме A4-Осмислити програмску концепцију сваког простора понаособ (фазно дјеловање) A5-Вршити редовну размјену умјетника A6-Изагати дјела настала током резиденцијалног програма
Индикатори успјеха:	• број обновљених простора • број резиденцијалних програма • број умјетника у резиденцијалним програмима • број радова
Вријеме извођења	2023-2024

СП 10 ПОДИЗАЊЕ СВИЈЕСТИ ГРАЂАНА О ЗАЈЕДНИЧКОМ ИНТЕРЕСУ РАЗВОЈА КУЛТУРНОГ ТУРИЗМА	
Оправданост:	Посебни циљ 1.5. Стратегија 4
Опис:	Циљ пројекта је провести активности информисања и едуковања јавности како би се осигурало разумијевање разумијевање грађана о развојним одлукама Града у подручју развоја културног туризма. У овом процесу потребно је размотрити мишљења грађана те их у складу са могућностима, укључити у процесе планирања како би се развојни пројекти спровели на обострано задовољство. У оквиру овог пројекта неопходно је предвидјети израду и штампу екудактивно-информативних летака и бошура, те радионице за грађане.
Носилац пројекта	Град Бања Лука
Извор средстава	Град Бања Лука, ТОРС, ТОБЛ, Министарство туризма и трговине
Циљ пројекта	Освијестити вриједност центра града и његовог кориштења за културни туризам
Циљна група	Грађани, посебно становници центра Бањалуке
Пројектне активности	A1-Едукација и информисање јавности о стратешким одлукама и планској документацији путем штампаних материјала, радионица и медија A2- едукација и информисање јавности важности развоја центра града за развој културног туризма, успјешне примјере културног туризма других малих градова A3-Едукација и информисање јавности о важности развоја културног туризма
Индикатори успјеха:	• унапријеђено задовољство грађана • побољшан ниво информисања о културним догађајима и свијест грађана о заједничком интересу и развоју културе и културног туризма у подручју центра града • број грађана, умјетника и осталих учесника који придоносе развоју и популаризацији амбијента и идентитета културе града • центар града лишен звучног и визуелног загађења
Вријеме извођења	2018-2028

СП 11 ЈАЧАЊЕ КАДРОВСКИХ КАПАЦИТЕТА ОДЈЕЉЕЊА НАДЛЕЖНОГ ЗА КУЛТУРУ

Оправданост: Посебни циљ 1.6. Стратегија 2

Опис: Спровођење Стратегије додатне управљачке и оперативне капацитете који ће донијети нова знања и потребне компетенције. У оквиру иницијативе јачање капацитета предлаже се увођење новог Одјелња за културу чији ће капацитет, уз редовну дјелатност, те у складу са стратешким усмјерењима, бити у могућности провођења промјене са сврхом постизања визије културног развоја. У циљу боље организације предлаже се прерасподјела ресурса (или ново запошљавање у случају недостатка стручног кадра), усавршавање у подручју трендова у култури и културном туризму, мобилности и стицању нових знања.

Носилац пројекта Град Бања Лука

Извор средстава Град Бања Лука

Циљ пројекта Унаприједити способност Одјелња надлежног за културу

Циљна група Службеници и намјештеници Града Бањалуке

Пројектне активности А1-повећање броја стручног кадра, посебно у области културног наслеђа, савременог стваралаштва и креативних индустрија, пројект менаџера и вођа тимова
А2- усавршавање запослених у подручју управљања у култури, културном наслеђу, умјетности, креативним индустријама културном туризму, европским фондовима
А3-мобилност радника, размјена искустава и трансфер добре праксе – могуће је оснажити сарадњу са побратимљеним градовима и договорити мобилност запосленика ("job shadowing" у трајању од најмање 14 дана)

Индикатори успеха:

- оснажени капацитети Градске управе и Одјелња надлежног за културу
- број дјелатника Града који су завршили програм оспособљавања
- број мобилности доносиоца одлука и запослених
- број пројеката заснованих на међународној сарадњи

Вријеме извођења 2018-2024

7 ПРОЈЕКТНЕ ИДЕЈЕ

** мањи пројекти који у одређеној мјери придонесе спровођењу и остварењу визије развоја културе, међутим одлука о спровођењу таквих пројеката зависи о спремности на дјеловање, финансијској и оперативној способности Града и Одјелња надлежног за културу током развојног периода.*

СП 01 МУЛТИФУНКЦИОНАЛНА ДВОРАНА

Оправданост: Посебни циљ 2.4. Стратегија 1

Опис: Обезбиједити могућност извођења већих продукција и догађаја из области културе и умјетности, како домаће, тако и стране продукције, те могућност одржавања већих конференцијских догађаја, путем изградње мултифункционалног центра са свом потребном инфраструктуром. Овакав центар ће истовремено служити и развоју домаће продукције и публике, као и отварању града регионално и међународно путем нових сарадњи и гостовања.

Носилац пројекта Влада Републике Српске, Град Бања Лука

Извор средстава Влада Републике Српске, Град Бања Лука

Циљ пројекта Добити простор за веће продукције и оснажити умјетничку и научну понуду

Циљна група Грађани, умјетници, стручњаци, ученици, студенти, професионалци

Пројектне активности А1- Консултовати стручњаке из одговарајућих области приликом избора локације, процјене инвестиционог улагања и израде програма објекта, као и расписа јавног конкурса за идејно рјешење мултифункционалне дворане
А2- Приликом израде програма мултифункционалне дворане водити се потребама културне и умјетничке сцене, као и потребама становништва Бањалуке
А3- распис међународног конкурса (комбиновано по конкурс и по позиву)
А4- Поштовати принципе анонимности и транспарентности конкурса
А5- На конкурс се додјељују три награде и минимално два откупа, а изводи се само рад који освоји прву награду
А6-Изградња објекта-нови културни репер

Индикатори успјеха:

- број изведених програма
- број посјета
- број одржаних конференција и научно-стручних конференција
- самоодрживост мултифункционалне дворане

Вријеме извођења 2022-2024

СП 02 САЛОН АРХИТЕКТУРЕ	
Оправданост: Посебни циљ 3.3. Стратегија 1	
Опис: У оквиру програмског развоја јавних установа културе и академске заједнице са цивилним друштвом идеја је покренути Салон архитектуре у форми изложбе архитектуре, инсталације и простора са додјелом награде у домаћој продукцији (радови би се излагали у неколико категорија и двије линије: такмичарска и ревијална која даје увид у савремене тенденције међународне сцене).	
Носилац пројекта	КЦ Бански двор, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет, струковна удружења
Извор средстава	Град Бања Лука, Министарство просвјете и културе
Циљ пројекта	Стварање савремене архитектонске сцене и евалуација рада путем награда
Циљна група	Архитекти, визуелни умјетници, студенти и грађани
Пројектне активности	A1- Израдити програмски и финансијски план за салон (обезбиједити финансије) A3- Покренути Салон са пратећим програмима (предавања, радионице, итд) A4- Установити систем награда A5- Развијати систем умрежавања стваралаца путем Салона A6- Формирати публикацију (годишњи ниво)
Индикатори успјеха: • број изведених програма • број посјета • број афирмисаних умјетника • број одржаних конференција и научно-стручних конференција	
Вријеме извођења	2019-континуирано

СП 03 ЈЕСЕЊИ САЛОН	
Оправданост: Посебни циљ 3.3. Стратегија 1	
Опис: У оквиру програмског развоја јавних установа културе и академске заједнице са цивилним друштвом идеја је поново покренути Јесењи салон у форми изложбе савремене умјетности са додјелом награде у домаћој продукцији (радови би се излагали у неколико категорија и двије линије: такмичарска и ревијална која даје увид у савремене тенденције међународне сцене).	
Носилац пројекта	Музеј савремене умјетности Републике Српске, организације цивилног друштва
Извор средстава	Град Бања Лука, Министарство просвјете и културе
Циљ пројекта	Стварање савремене сцене визуелних умјетности и евалуација рада путем награда
Циљна група	Визуелни умјетници, композитори, архитекти, дизајнери, студенти и грађани
Пројектне активности	A1- Израдити програмски и финансијски план за салон (обезбиједити финансије) A3- Покренути Салон са пратећим програмима (предавања, радионице, итд) A4- Установити систем награда A5- Развијати систем умрежавања стваралаца путем Салона A6- Формирати публикацију која би излазила годишње, након сваког одржаног Салона, а састојала се од прегледа изложбе, те стручних и научних радова из области савремене умјетности
Индикатори успјеха: • број посјета • број афирмисаних умјетника • самоодрживост изложбе	
Вријеме извођења	2019-континуирано

СП 04 ФЕСТИВАЛ ИГРЕ, ПОКРЕТА И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНОГ ПОЗОРИШТА	
Оправданост: Посебни циљ 3.3. Стратегија 1	
Опис: У оквиру програмског развијања јавних установа културе као платформи за дјеловање цивилног друштва покренути Фестивал игре и експерименталног позоришта на којем ће се представљати краће форме из области савременог плеса, експерименталног позоришта и интердисциплинарних видова извођачких умјетности.	
Носилац пројекта	Центар за извођачке умјетности "Башта сљезове боје", струковна удружења
Извор средстава	Град Бања Лука, Влада Републике Српске, Министарство просвјете и културе
Циљ пројекта	Стварање савремене сцене покрета и евалуација рада путем награда
Циљна група	Плесачи, кореографи, позоришни и визуелни умјетници, студенти и грађани
Пројектне активности	A1-Покретање Фестивала игре, покрета и експерименталног позоришта
Индикатори успјеха: • број изведених програма • број афирмисаних умјетника • број посјета • самоодрживост фестивала	
Вријеме извођења	2021-континуирано

СП 05 ФЕСТИВАЛ САВРЕМЕНЕ И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ МУЗИКЕ

Оправданост: Посебни циљ 3.3. Стратегија 1

Опис: Покренути међународни фестивал савремене и експерименталне музике, који би својим програмом осавременио не само понуду културног програма доступног публици, него и утицао на развој домаће продукције. Овакав фестивал би културну сцену укључио у савремене тенденције и достигнућа на пољу музике, звучне инсталације, дизајна звука итд, истовремено доприносећи и развоју публике. Награде установљене за домаћу продукцију би у великој мјери стимулисале развој локалне музичке сцене.

Носилац пројекта Дом омладине, организације цивилног друштва

Циљ пројекта Стварање савремене музичке сцене и евалуација рада путем награда

Циљна група Извођачи, музичари, лесачи, кореографи и визуелни умјетници, студенти и грађани

Пројектне активности
 А1- Изградити програмски и финансијски план за фестивал
 А2- Обезбиједити финансије и инфраструктуру
 А3- Покренути фестивал са пратећим програмима (предавања, радионице, итд)
 А4- Установити систем награда
 А5- Развијати систем умрежавања умјетника путем фестивала

Индикатори успјеха:

- број изведених програма
- број афирмисаних умјетника
- број посјета
- самодрживост фестивала

Вријеме извођења 2022-континуирано

СП 06 УКЉУЧИВАЊЕ КРЕАТИВНИХ ИНДУСТРИЈА У ИЗРАДУ БАЊАЛУЧКИХ СУВЕНИРА

Оправданост: Посебни циљ 5.5. Стратегија 1

Опис: Развоју Града културе и различитости је потребно приступити холистички и у обзир узети све ресурсе и потенцијале без обзира којем сектору припадају. Пројекат укључивања креативних индустрија у развој сувенира има за циљ подржати развој талентованих креативних људи (умјетника, куvara итд.) те употпунити туристичку понуду Бањалуке. У том смислу, како би Бањалука била препознатљива, неопходно је изградити критеријуме за израду сувенира, расписати конкурс, формирати радну групу, те их уз помоћ радионица усмјеравати ка циљу.

Носилац пројекта Туристичка заједница Бањалуке Туристичка заједница Републике Српске

Извор средстава Град Бања Лука, Министарство туризма и трговине Министарство просвјете и културе

Циљ пројекта Подстицати развој талентованих креативаца (умјетника, куvara...) и употпунити туристичку понуду града Бањалуке

Циљна група Умјетници, предузетници, музеји и туристичке организације

Пројектне активности
 А1-израда критеријума за израду сувенира
 А2-формирање радне групе
 А3-спровођење радионица
 А4-израда сувенира и њихова продаја на тржишту

Индикатори успјеха:

- број иновативних, креативних и конкурентних производа утемељених на културној баштини
- број културно-туристичких производа насталих међусекторском и интересорном сарадом
- број укључених учесника: умјетника, куvara, предузетника итд.

Вријеме извођења 2018-2019

7 ЗАКЉУЧАК

"Да морамо испочетка, почели бисмо са културом." Жан Моне (Jean Monnet)

Током израде документа Стратегија развоја културе Бањалуке 2018–2028 прикупљен је обиман материјал. Кроз припремљене упитнике, али и појединачне интервјуе, те радне групе, анкетирано је преко 300 установа, организација цивилног друштва и појединаца, директора установа, умјетника, стручњака у култури из невладиног и приватног сектора, те представника Града. У домену истраживања културних потреба публике спроведена је анкета на узорку од 750 случајно одабрана пунољетних грађана Бањалуке.

Поред прегледа стања у култури, урађена је и анализа, те представљени кључни изазови и стратешка опредјељења која на њих одговарају. Није се ишло на ниво посебних дјелатности у култури, него на ниво сектора културе уопште, кроз стварање низа механизма путем којих би се сцена оснажила, као једна цјелина. Након темељне анализе и прегледа постојећег стања, кроз пет циљева утврђен је десетогодишњи Стратешки план развоја културе Бањалуке 2018–2028. године.

Из свих наведених анализа евидентно је да су култура и умјетност у нашем друштву непривилеговане и запостављене, што је нарочито видљиво у сегменту њиховог финансирања. Табеларни прикази истраживања јасно потврђују овај став. Наиме, сви актери сцене, од јавних установа културе, организација, преко умјетника и стручњака у култури до публике, су, без изузетка, рекли да је примарни кључни изазов у културној сцени Бањалуке "недовољно финансијско улагање у културу". Иако положај културе тренутно де факто јесте забрињавајући, истина је да се он може поправити, али само уколико се избјегне њено запостављање и уколико јој се да простор, који јој с правом припада, те успостави систем у којем ће се остварити сав њен потенцијал. Уколико се промијени перцепција културе и умјетности као "хобија" и уколико се схвати да је улагање у културу и умјетност уједно и улагање у економски развој, те да култура, као ресурс, може бити равноправан актер у том процесу, култура ће нам враћати троструко.

Кључну улогу у одређивању културне политике Град би требало да остварује кроз политику финансирања. Међутим, без јасног плана, без транспарентности, визије и храбрости нећемо бити у стању да идемо напријед. И то је тако.

Досадашња фискална политика, нажалост, није била наклоњена култури, тако да у економско-социјалном амбијенту „позиционирање“ културе за нас представља можда још највећи изазов. Иако су досадашња финансијска улагања била константна и одвијала се у континуитету, уз веће или мање падове, чињеница је да је недостатк плана и правилног улагања довело до слабљена сцене која је током прве деценије овог вијека показивала озбиљне потенцијале. А чињеница је такође да уколико се настави са досадашњом политиком стихијског, насумичног и нетранспарентног финансирања без јасне визије, о будућности Бањалуке и њене сцене, боље је да се не улаже уопште. Јер досадашња политика је јасно показала да таквим начином улагања нема никаквог напретка нити поврата, ни економског ни културног. Јер не постоји контрола квалитета. У том смислу, без контроле квалитета пројеката и програма у које се улаже и улагањем у "хобије" појединаца, сва улагања су ништа друго до бацање новца у воду.

Наведене чињенице у овом стратешком документу, првом у домену културе за Град Бањалуку, би требало да омогуће боље разумијевање приликом дефинисања буџета за културу, расподеле тих средстава, те промјену приступа и свијести друштва о култури. Култура и умјетност могу да убрзају економски развој и да буду позитивна карика промоције вриједности Бањалуке, али да би се наведени циљеви реализовали и да би се обезбиједио равномјеран развој ове области, неопходна су већа улагања у културу и јасан план улагања. По чему желимо да Бањалука буде преопзнатљива? Како се планирамо позиционирати на регионалној, европској и међународној културној сцени? Шта желимо представити као своје, као дио нашег идентитета, идентитета прошлости, али и идентитета савремености, нас као једног савременог европског друштва? Који је наш план за младе, за младе умјетнике, за младе грађане, како ћемо их задржати овдје? Којим механизмима? Шта им нудимо за останак? И планирамо ли им понудити ишта? Као једна од основних димензија сваког друштва, нарочито значајна за разумијевање процеса стварања и изграђивања јасног система вриједности, култура је кључни ресурс за развој. Култура као компонента развоја представља њену суштину и тиче се идентитета, традиције, креативности, знања. Као што појединац који жели да развија себе мора кроз живот да поштује ове вриједности, тако и локална заједница која жели добро својим грађанима мора да мисли о њима како би могла да планира своју будућност. Ако развој не укључује културу, ако не укључује умјетност, ако не укључује младе, он подбацује. Улагање у културу и умјетност друштва је уједно и улагање у економски развој тог друштва.

Некада центар бановине или југословенски индустријски центар у експанзији, што су тренуци у којима је она доживљавала свој врхунац, Бања Лука је данас град на умору који вапи за новим идентитетом. То ни не изненађује с обзиром да је она град без идентитета или, боље речено, град који, игром случаја и сплетом лоших, несрећних околности, било да је ријеч о природним или друштвеним катаклизмама, свој идентитет гради увијек изнова, у цикличним, репетитивним налетима које, можда чак и несвјесно, понавља као своју мантру.

Данас, у граду који је током посљедњих година 20. вијека доживио бројне екстреме и једнако бројне миграције, људи који су одлазили и оних који су долазили, добровољно и под присилом, и који их и даље доживљава кроз све већи број младих у одласку, једини начин да се она сачува, уједно се мијењајући, те једини начин да се њено некадашње заједништво поново успостави јесте кроз и путем културе. Култура је, у овом тренутку, њен свјетионик наде. Међутим, да би култура могла том задатку одговорити, и одговорити на прави начин, она се прво мора исцијелити и створити свој нови идентитет, аутентичан и слободан. Прво култура, а за њом онда и све остало.

Као када сте изморени и исцпрљени од рада, стреса или живота самог, па вам треба мали отклон, измјештање, третман и стручно лице које ће процес оздрављења посложити, структурирати и што је можда још и најважније, надгледати, водећи при том рачуна да присуствујете свим контролама и да се својим тијелом бавите темељно, на прави начин, онај који доводи до потпуног оздрављења насупрот оном који доводи само до залијечења. Бања Лука је наше тијело. И оно је уморно. А истовремено пуно енергије и жеље да поново буде агилно. Агилно И младо.

Ваш задатак, дакле, као оног ко тај процес надгледа, је да створите услове за њено излечење, а задатак умјетника је да је излијече како би она излијечила нас, као друштво.

The background image shows an art installation in a dark space. Several large, white, spherical objects are suspended from the ceiling by thin wires. They cast soft, circular shadows onto the light-colored walls. A person in a blue jacket is visible on the right side, interacting with one of the spheres. The overall atmosphere is contemplative and artistic.

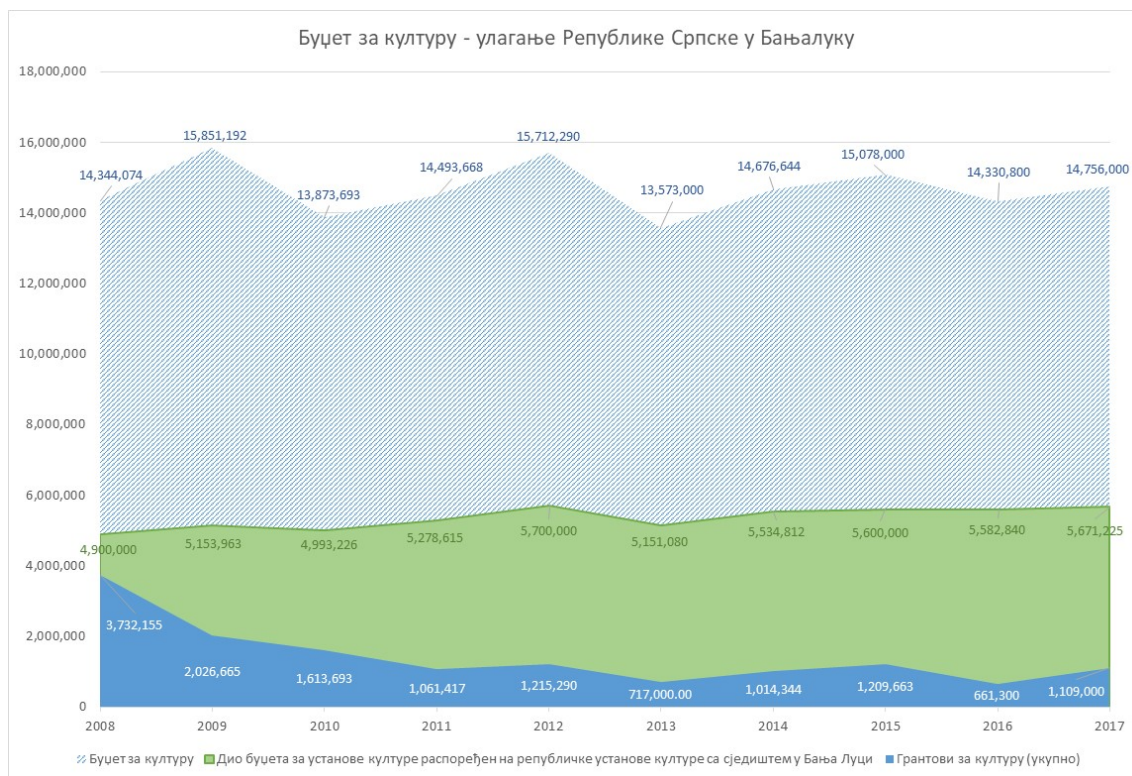
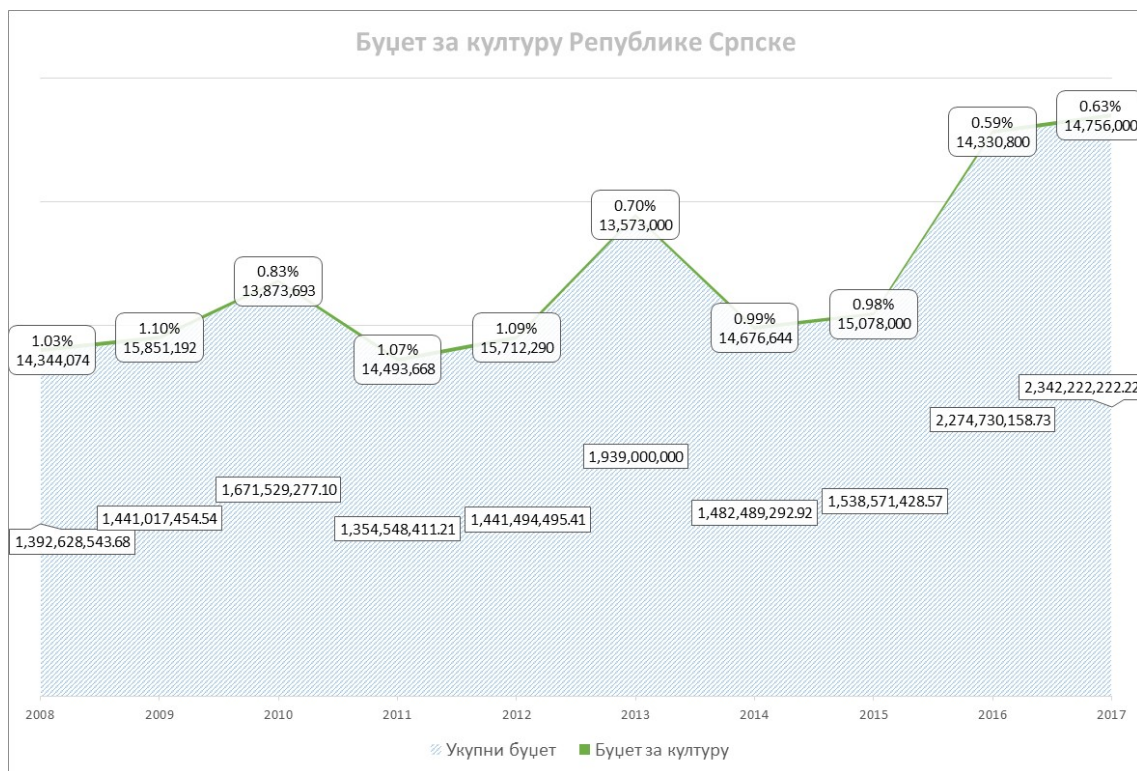
ПРИЛОЗИ СТРАТЕГИЈИ

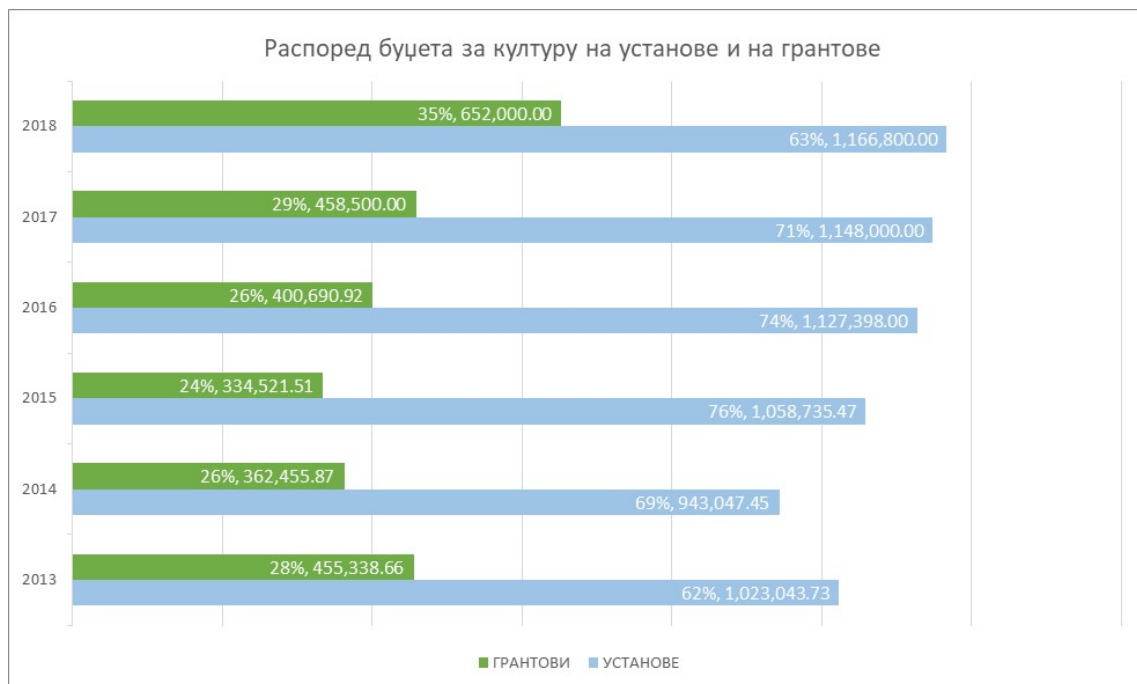
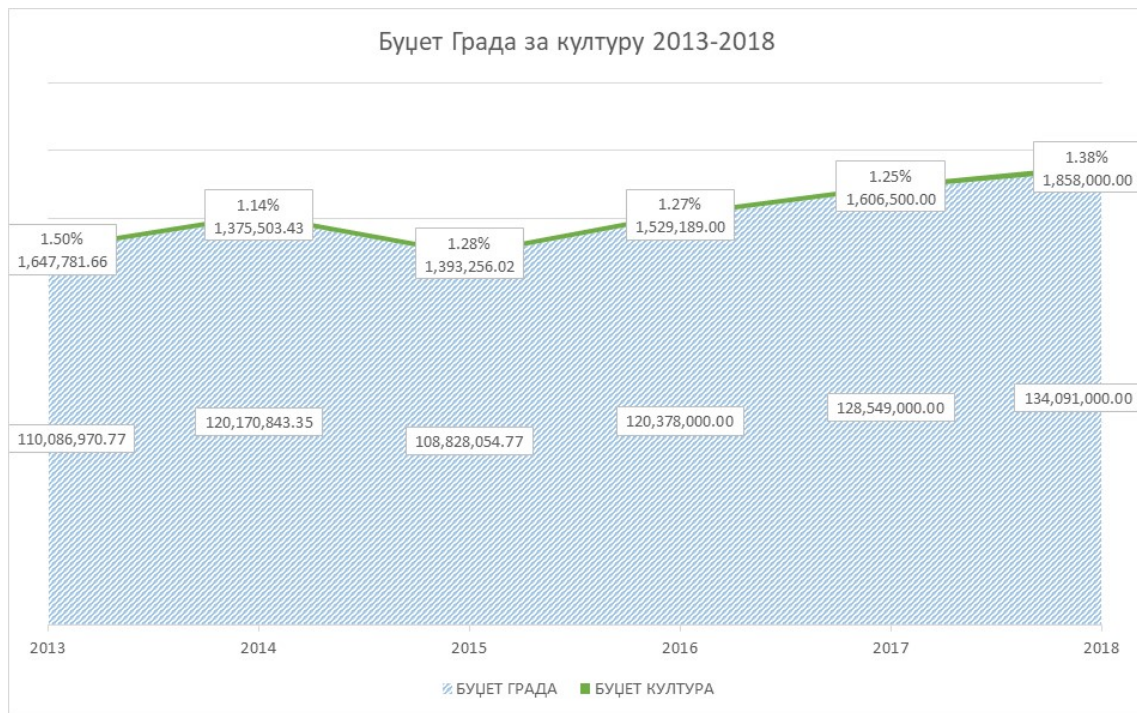
РАЗВОЈА КУЛТУРЕ БАЊАЛУКЕ 2018-2028

Зоран Црнчевић, Комад ваздуха, RACE, Палас, Бања Лука

ПРИЛОГ 1

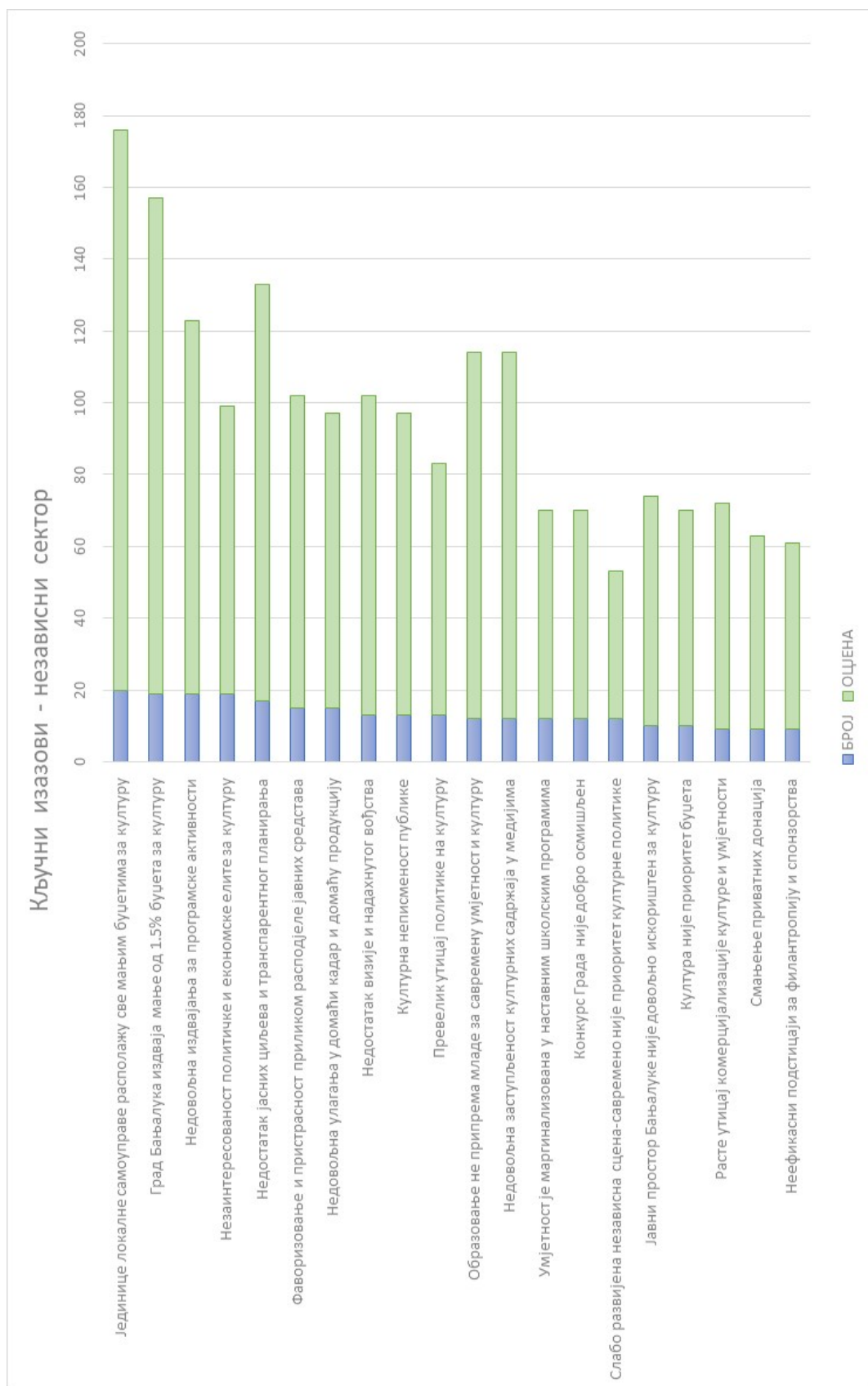
ФИНАНСИРАЊЕ КУЛТУРЕ

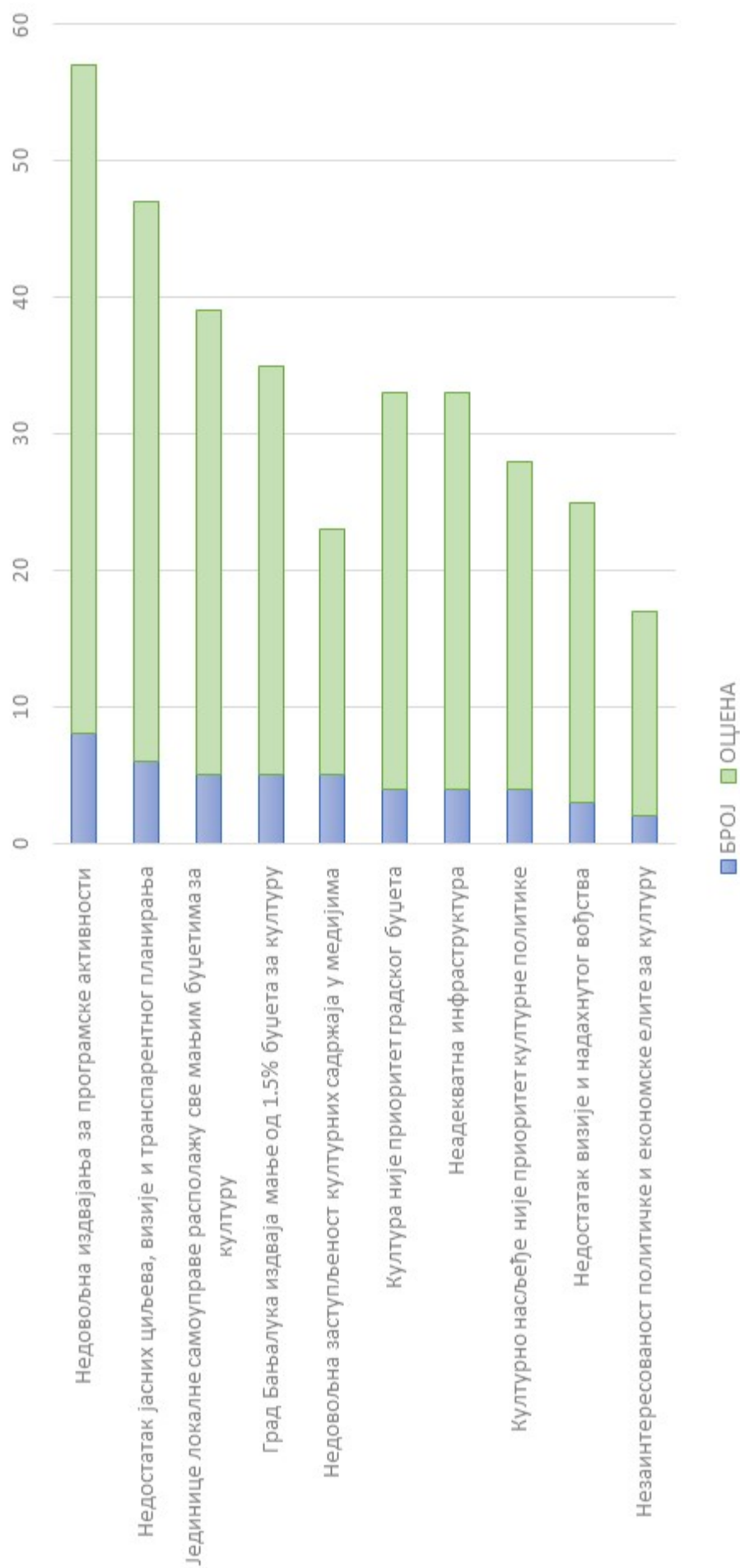

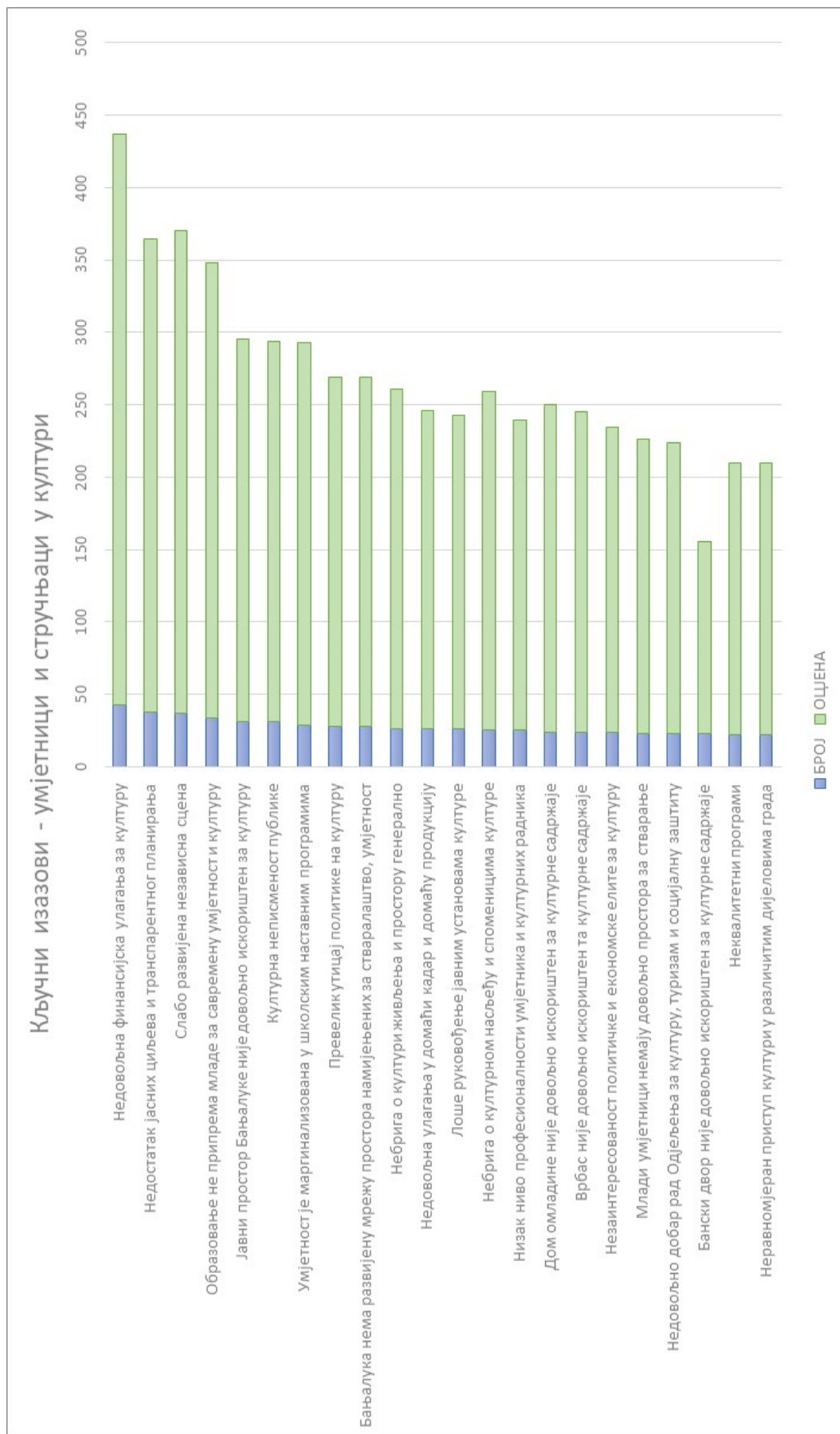
ПРИЛОГ 2

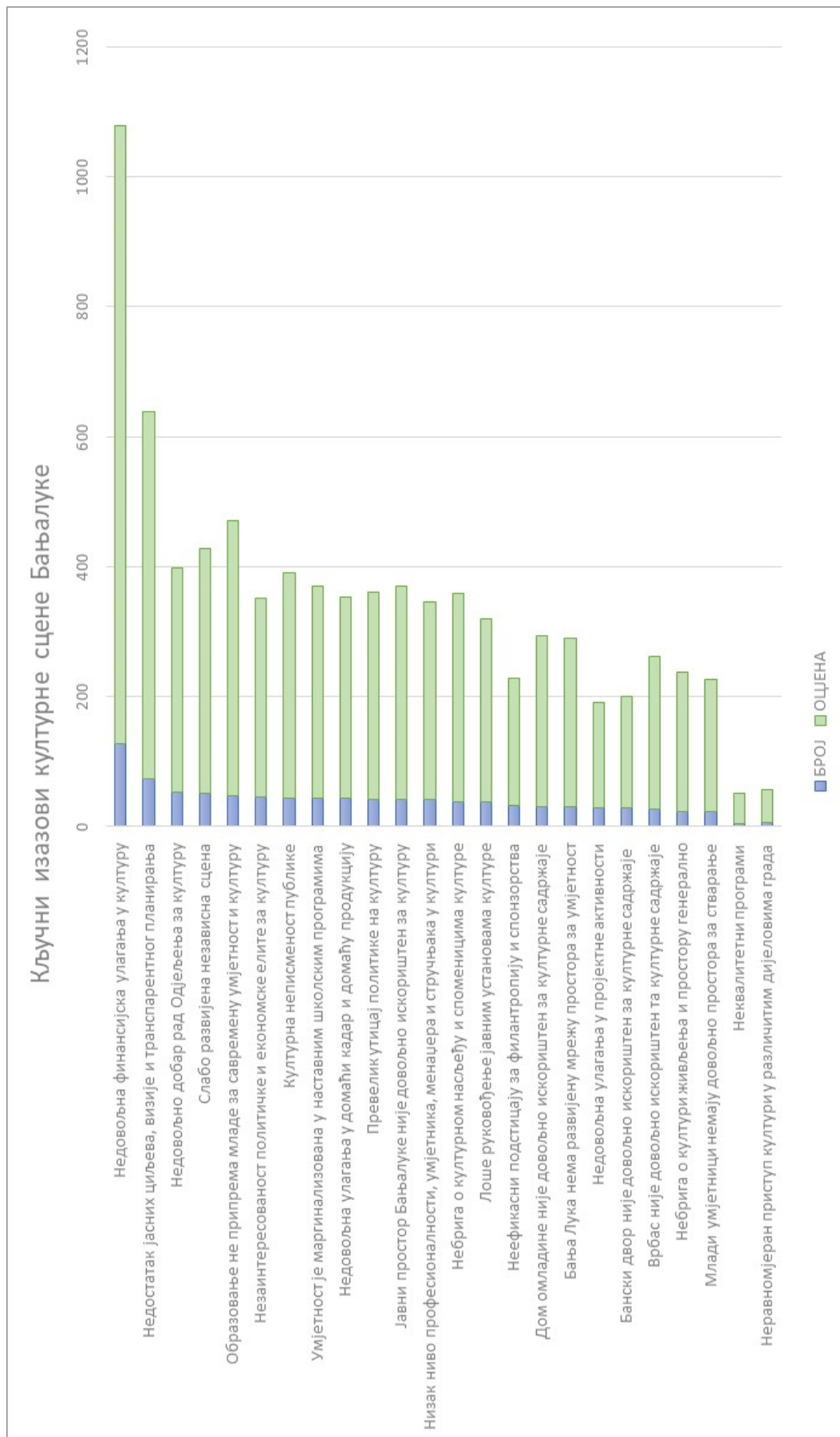
КЉУЧНИ ИЗАЗОВИ КУЛТУРНЕ СЦЕНЕ

Кључни изазови - јавне установе културе

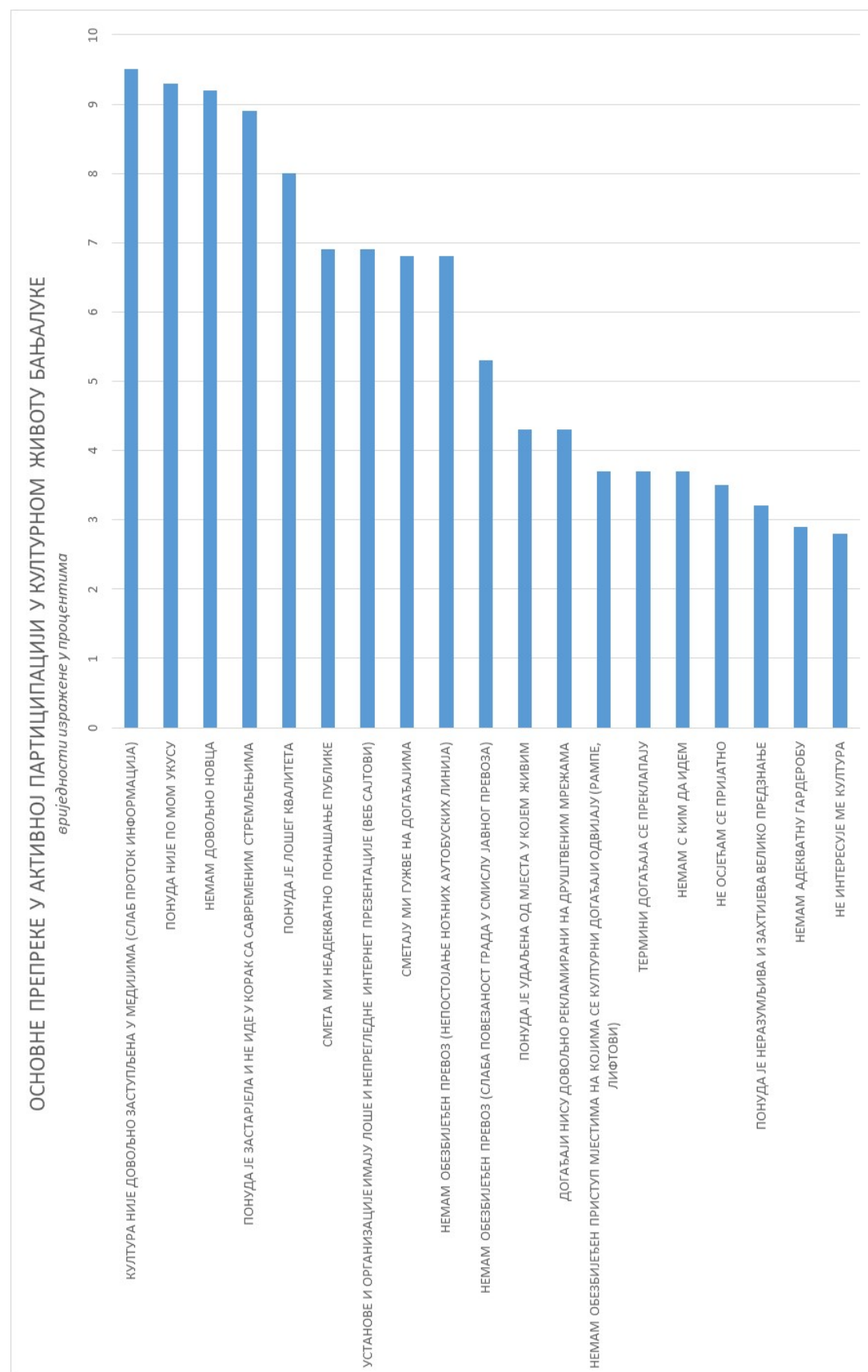

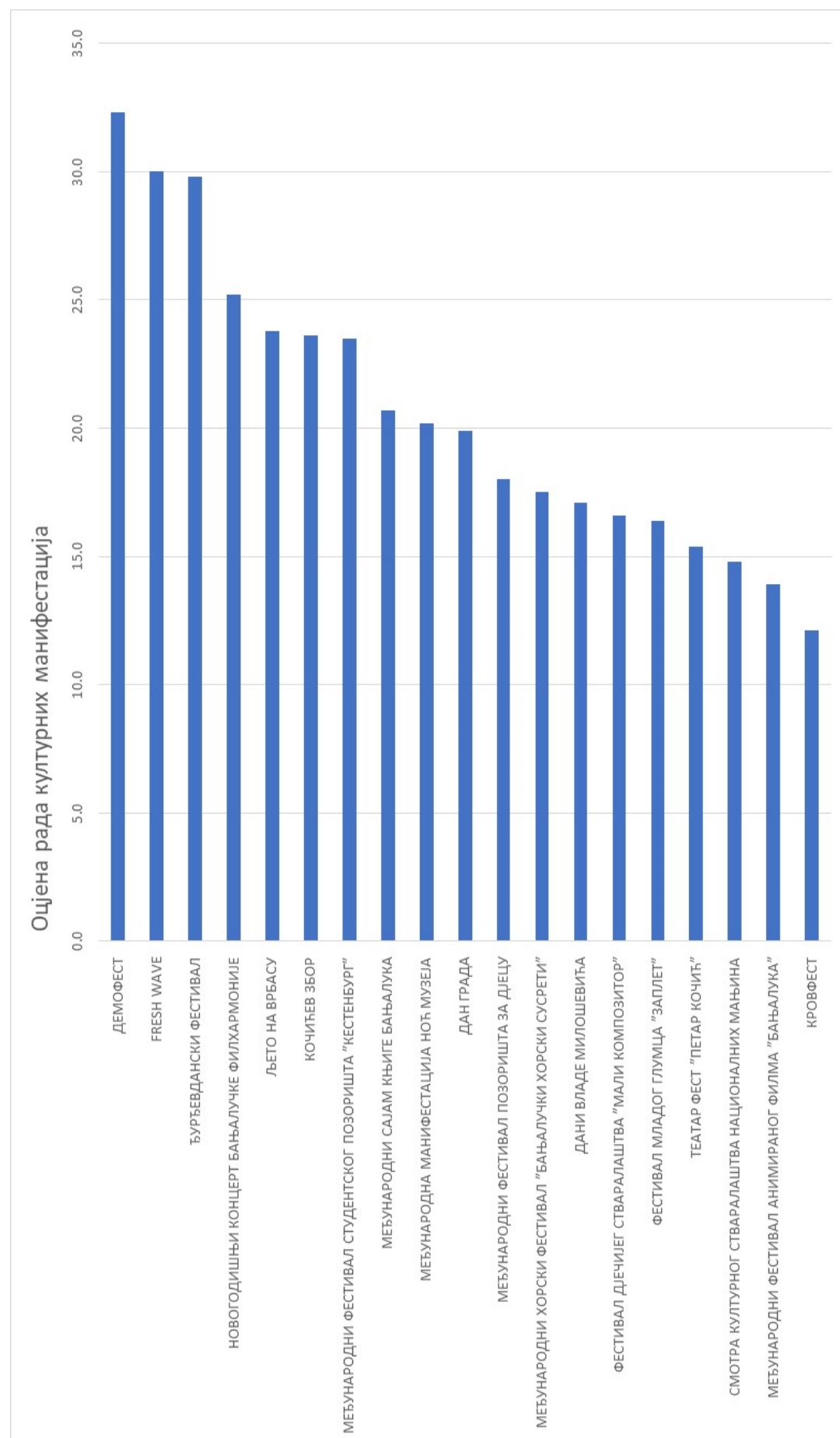

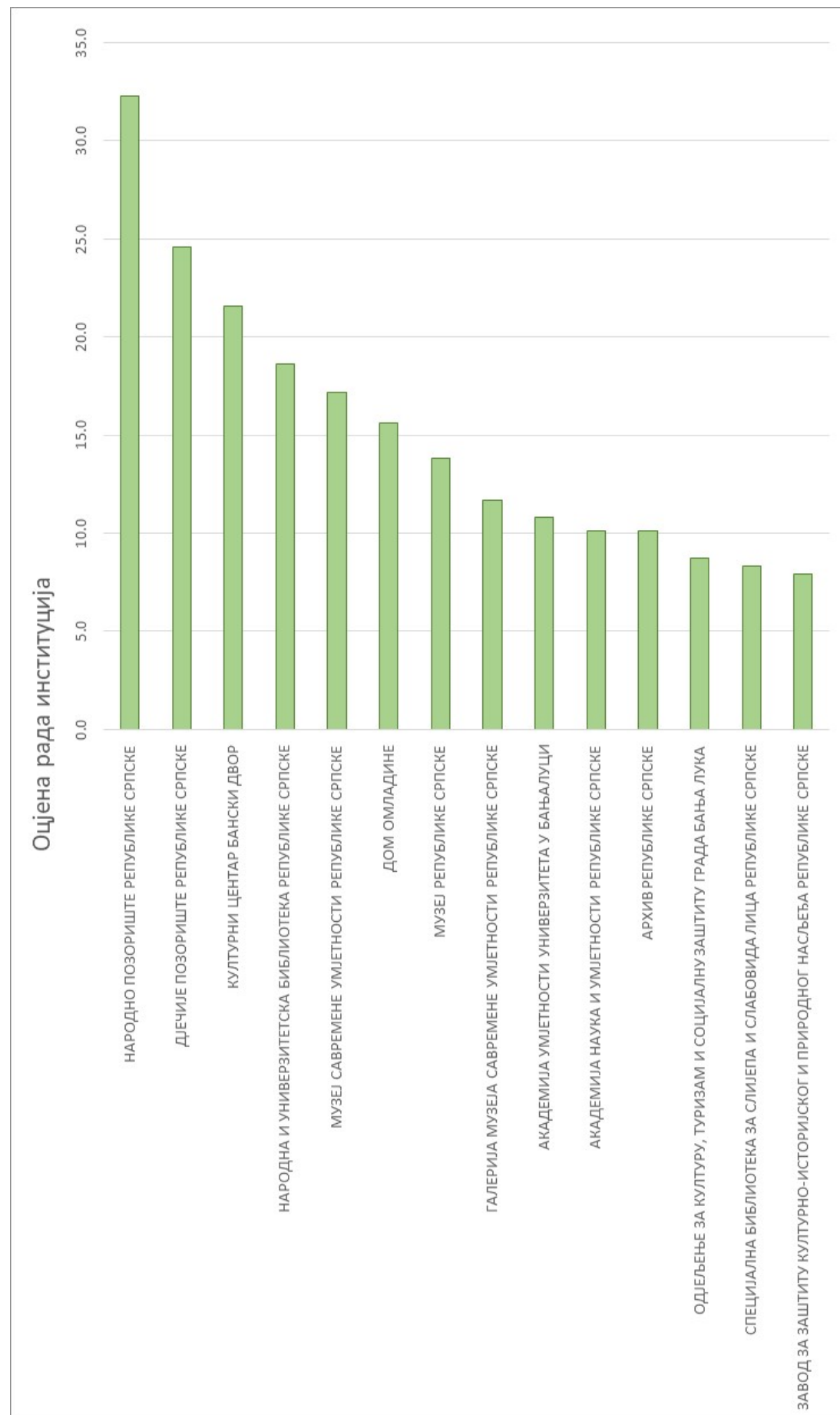

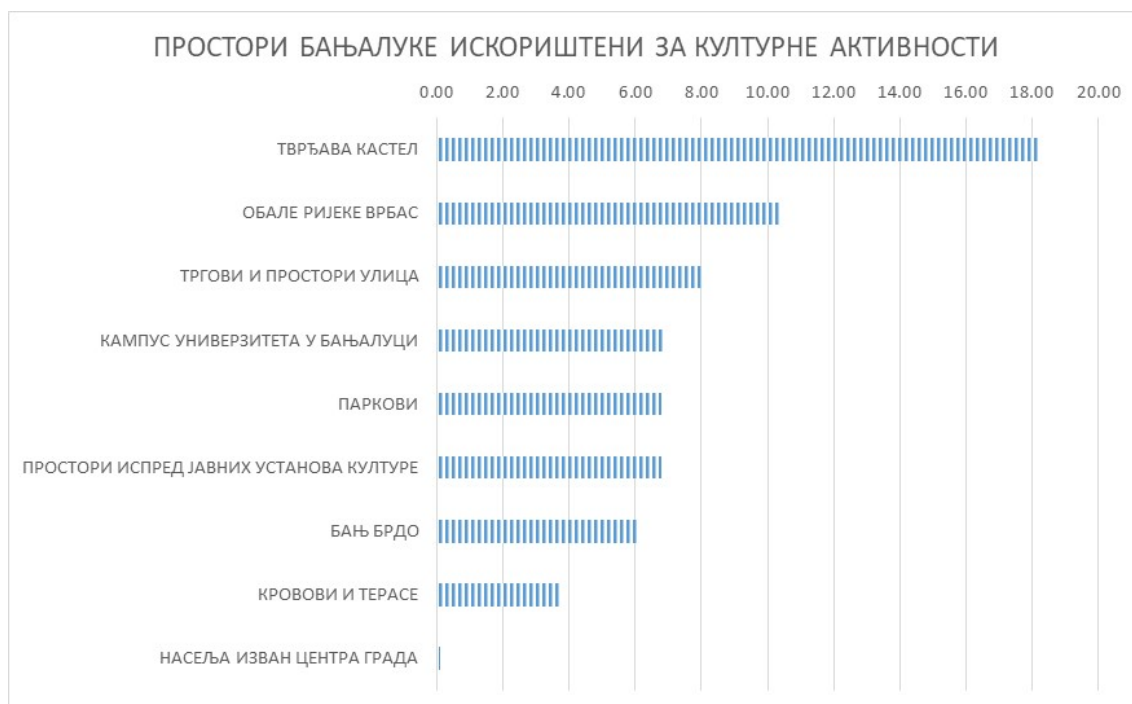
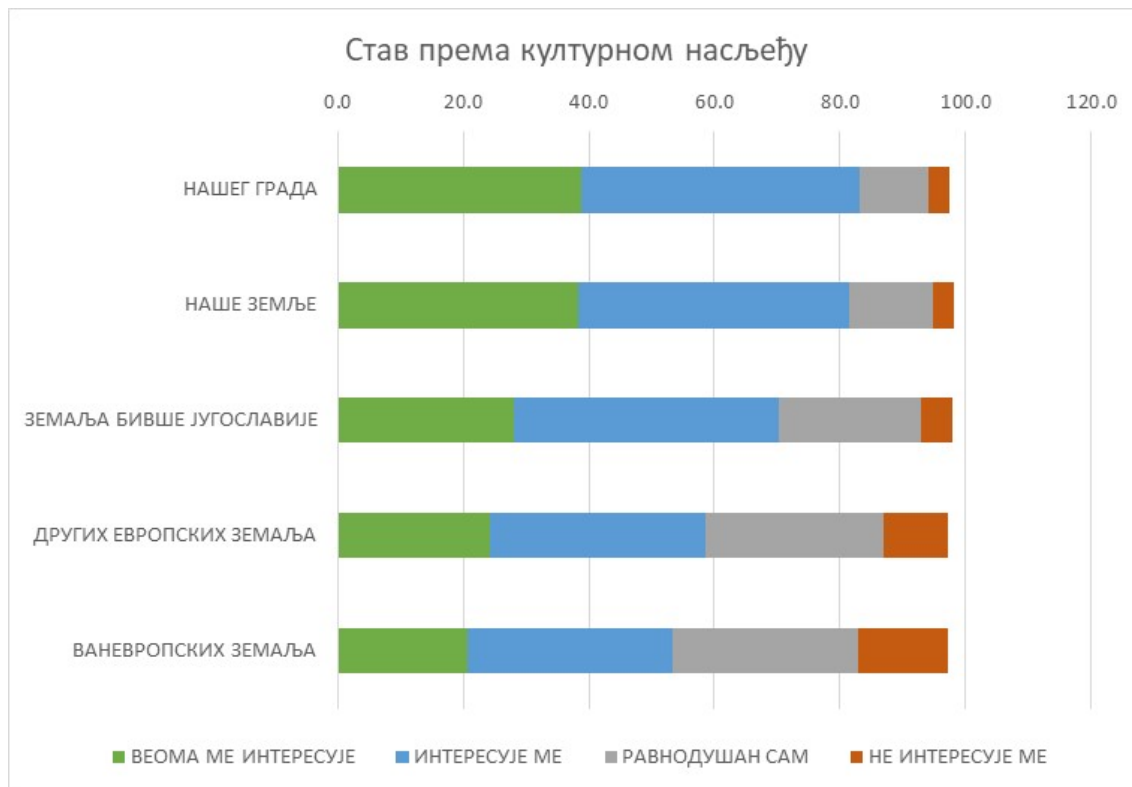
ПРИЛОГ 3

ИСТРАЖИВАЊЕ ПУБЛИКЕ (ИСЈЕЧАК)

УМЈЕТНИЦИ-АУТОРИ РАДОВА

(према редослиједу појављивања илустрација)

Анимацикл, Зоран Црнчевић, Револт, Бункер, Марина Радуљ, Милана Недимовић, Марко Фехер, Слађана Грујић, Тајан Дедић, Дјечије позориште Републике Српске, Музеј Републике Српске, Демофест, Сандра Дукић, Краткофил, Невид театар, ГП Јазавац, Дејан Мијатовић, Звјездана Веселиновић, Фластер, Моника Поњавић, Александра Црнобрња, Марко Шипка, Дане Комљен, Народно позориште Републике Српске, Петар Билбија, Марко Билбија, Музеј савремене умјетности Републике Српске, Дијана Грбић, Данијел Симић, Миљка Брђанин, Слађана Зрнић, Јадранко Баришић, Николина Фригановић, Никола Заклан, Владимир Ђорђевић, Небојша Ђумић, Нина Бабић-Поповић, Борис Гламочанин, Раденко Милак, Миодраг Манојловић, Младен Миљановић, UNLISTED, Chill&Drill.